

Ἐν τῇ δὲ δυνάμει.

EPITOME TROPORVM AC SCHE-
MATUM ET GRAM-
MATICORUM ET
Rhetoricorum,

AD AVTHORES TUM PRO-
phanos, tum sacros intelligendos, non minus
utilis quàm necessaria,

JOANNE SUSENBROTO RAVEN-
spurgi Ludimagistro collectore.

INDEX ALPHABETICUS IN
calce adjectus est.

LONDINI,
Ex Typographiâ Societatis Stationariorum,
1635.

AVTHORES QVI HVIC
OPELLÆ OPERAM
PRÆSTITERUNT.

M. T. Cicero.

Fabius Quintilianus.

Georgius Trapezuntius.

Des. Erasmus Roterodamus.

Philippus Melanchthôn.

Diomedes, Grammaticus.

Ælius Donatus, Grammaticus.

Antonius Mancinellus Veliternus.

Martianus Capella.

Consultus Chirius Fortunatianus ex Capella

M. Veltkirchius, Rbetor.

JOANNES SUSENBRO-
TUS ALMANGANUS, DISCI-
PULIS SUIIS, S.D.

Boni præcepti via officium est (literarum
studiosa Juventus) ut in interpretan-
da Authoribus non modo Etymologiâ
ac simplicem verborum Syntaxin, & id
genus alia prosequatur, verum etiam ar-
tificialia tñ Grammaticæ, tum Rhetorices,
quæ ad Authores & profanos & sacros ritè intelligen-
dos haud mediocriter faciunt, ad amissim; à quib; expla-
nat atq; cōmonit. et. ut inde Authoris prælecti mentē faci-
lius intelligere queant. Nam quib; hæc artificia (Tropos dic-
ta & Schemata, quæ præcipuè inter exponendum indican-
da erant) prætereunt, negligunt, ac contemnunt, præterq;
casum, quod dicitur, fugiunt; hi perinde faciunt, ac qui
Andabatarū more pugnare, atq; adeò clausis oculis scopi
attingere quempiam docere conatur. Ego sanè, quo id præ-
caverem, huiusmodi orationis ornamenta vobis ac ceteris
Discipulis olim meo, pro virili ac ingenii captu, et si non
omnia semper, quæ occurrebant, pleraq; tamen, quæ ele-
gantiora videbantur, inter prælegendum velut digito com-
monstravi, quò sensui illius, quod prægebatur, à vobis
certius ac citra obscuritatem præciperetur, simulq; habere
scribendi dicendiq; formulas, quas officio usu imi-
tari liceret. Ceterum quia præter Mosellani tabulas, nihil
vobis Troporum ac figurarū in manibus erat, natius oti-

Notantur
præceptores
officiantes.
Auxiliis, ho-
motelu-
ton.

Bacchinali-
um Peri-
phralis.
Compar &
ἀποστροφῶν
τις.

um à ludo literario per id temporis (quo in fræni illa hoc
sec. lo perditissimo fuventus, per totum oppidum larvata,
velut Iſidis æſti percita, aut inferorum furim exagitata,
ſurſum deorſum curſicaret, Baccho l'eneriq; parum ho-
neſtè litaret, ac reliquis pluſquam. Ethnicis, ne dicam im-
piis, ritibus ſi enuè vacaret, & mihi per catarrhum, pluſ
quàm vellem & miſſum ad liberioſa, ac publica, & quĩ-
dem honeſta boni ſi- cum virorum ac ſanum convivio, ha-

Epanaleptis.

Uenus apud no- ſtris Bacchanalibus recepta moribus, ad-
te non liceret: yon inquam tempore, ut illius egdium devo-
rarem, Tropos ac Schemata, quæ apud Pœtæ, Hiſtoricos,
ac Rhetores ſæpequæritæ uſu ſunt, & ſelectis authoribus
in hac Epitome colligere uſu eſt quo vobis & in hac
parte ſua: in Grammaticis, & uſuarem, a ſimp pberem,
ac viam commoſtrarem ad horum cõitumem Aurborum,
unde hac Epitome excerpta eſt. In qua quidem eſt ordo
(quem h. l. p. Alcan. leni ſe l. p. d. ſacundia vir, primus
attingiſſe videtur) à me o ſe uatus eſt. Primo enim loco
Tropos poſuimus tum diſt onum tum Orationum, deinde
Schemata, quæ & ipſa in Grammatica & Rhetorica di-
ducta ſunt: tum Grammatica iterum in Orthographia ac
Syntaxeos dividuntur. Rhetoricorum porò Schematum
tres ordines fecimus: Dictionem, Orationem, & Amplifi-
cationem. Idq; magis docendi gratia quàm ſuperſticiouſa
obſervatione: nam & Rhetores & Grammatici Schemata
quædam habent vel immutatis, vel variatis nominibus,
quæ illis ſunt communia. Sunt & orationum Schemata
(Fortunatianus id hæc appellat) quæ etiam Amplificationis
exornationes dici merentur. Hanc igitur Epitomen eo ac-
cipiat is animo, quo vobis uel etiã abſentibus Diſcipulis de-
dicavi, hoc eſt, lubenti, candido, aut bene uolo. Hanc obuiis,
ut aiunt, manibus accipite, legite, relegite, ac animo in-
ſcribite, tum in ſcribendi ac loquendi uſum redigite, cum
aliõquĩ (ut ſæpenumerò vobis inculcavi) citra medita-
tionem ac uſum ars omnis omni omniò utilitate vacet.

ἀποστροφῶν
τις.
Dicendo.
tum ordo.

Genitivus
Græcus.

Articulus, &
ἀποστροφῶν
τις.

Quod

NUNCUPATORIA.

5

*Quod si feceritis, Musarum Janua proculdubio vobis aper-
 rientur. Valete, ac Deum in vestra p. ecule pro me inter-
 pellate. Ravenis pingis ex Muscolo nostro 5. Martii. laus
 humanitatis Christi reconciliatoris nostri 4. Scholasticæ
 administrationis 35. Aetatis nostræ 6. quibus hic est Clima-
 ticus, quod Domini pietas bene vertat. Ite um va-
 lete, ac bonis literis, vera ac certissima possessio-
 ni, omnibus nervis incumbite. Olim
 non pœnitebit.*

A 3

TY-

TYPUS HUIUS EPITOMES;

	Tropes, quorum alii sunt	{	Dictionum, & sunt novem.	
			Orationum, & sunt decem,	
Figura diduci- tur in	Sche- mata, quorum alia sunt,	{	Gräma- tica, & sunt du- plicia,	Orthographi- ca, & sunt, 15.
				Syntact. & sunt, 32.
		{	Rhetori- ca, & sunt triplicia,	Dictionum, & sunt, 14.
				Orationum, & sunt, undecim revera, 19.
				Amplificatio- nis, & sunt, 41.

Summa Troponum ac Schematum
in hac Epitome, 132.

Figura est ratio quædam; qua de recto ac simplici loquendi genere, cum aliqua dicendi virtute, defleſcitur. Hæc authoritate, vetuſtate, conſuetudine, & conſenſu doctorum plerunque, ſæpè etiam ratione quadam ac metri neceſſitate defenditur. Una tamen in re maximè utilis, ut quocidiani, & ſemper eodem modo formati ſermonis ſaſtidium lever, & nos à vulgari tum ſcribendi, tum dicendi genere defendat.

Fab. lib. 9.
cap. 3. Figura
unde deſignatur.
Veritas.
Viſus.

Quòd ſi quis hiſce figuris parcè, & cum res poſcet, utetur, velut aſperſo quodam condimento, oratio jucundior erit: at qui nimium affectaverit, ipſam illam gratiam varietatis amitteret.

Illud tamen obſervandum, figuras certo numero omnes comprehendere non poſſe. Unde notiores, ac ab authoribus frequentiore in uſu uſurpatas, propria hæc ac certa ratione, tum exemplis quoque, diſcernere diſcretum eſt. Porro figura diducitur in Tropum & Schema, ſive figuram propriè.

Fab. reſta-
gatur.

Tropus eſt dictionis ſive orationis à propria ſignificatione in cognatam ornandi gratia variatio, *ſive* *ut* *ſunt*, quòd dictionis, vel rationis ſignificationem invertat atque commutet. Motum appellant.

Tropus Fab.
lib. 8. cap. 5.
in calce.

Schema, vel figura propriè, eſt aliqua novata & ſcribendi & dicendi forma. Vel eſt quædam arte novatum ſcribendi tum dicendi ratio. Schemata etiam orationis lumina, exornationes, ac colores appellantur. Et Cicero colores Rhetoricos pro pigmentis Rhetoricis accipit, ac orationis ornamentis.

Schema.

Tropus porro à Schemate in hoc diſſidet quòd in illo ſignificatio mutatur: ut, Progenies viperarum, id eſt, majorum interfectores ac homicidarum filii: in hoc verò nulla eſt ſignificationis mutatio: ut, Tantæne pulchritudinis celeſtibus iræ? Id tamen authores veluti quodque plurima vertunt. Et Fabius tum Tropum, tum Figuram,

Diſſert
Tropus &
Schema.
Noceſtiſſi-
morum pa-
rentum, no-
ceſtiſſimi fi-
lii. Macid. 3.
lib. 3. cap. 1.

guram, five Schema, frequenter in eisdem coire sententias scribit.

Sunt autem Tropi duplices Dictionum videlicet & quæ Oratorum: Dictionum Tropos vocant non quod per se posita dictio, non in oratione significatum mutet, sed quod in oratione unius solius dictionis significatum mutatur. Suntque Tropi dictionum octo.

TROPI DITIONUM.

Metaphor.
Transfero.
Translatio.
Translatio.
Vox aliquid
tribus ratio-
nibus trans-
ferur.
Fab. lib. 6.
cap. 6.

Metaphora est, cum vox à propria ac genuina significatione ad alienam, sed cognatam, transfer-
tur. Tropus longè pulcherrimus: ut, Video pro intelli-
go, perspicio pro cognitū habeo, devoro pro vinco ac
perfero, suspicio pro admitor. Item, si hominem ediose
atque insulse loquacitatis rucere aut blaterare dicas.
Porro vox à propria significatione ad aliam trans-
fertur. Vel necessitatis causa; ut cum vites gemmare dici-
mus, sitire agros fructus laborare, luxuriare segetes:
Vel Euphonicas ac majoris significantiæ gratia, ut in-
census ira, inflānatus cupiditate, lapsus errore: Vel de-
niq; ornatus causa: ut Lumen orationis, generis clari-
tas, concionū procella, eloquentiæ flumina, fons ac se-
ges gloriæ, & segetes fluctuant, id est, moventur, &c.

- 1 2 Synecdoche, Συνεκδοχή, Intellectio, est quoties aliud
ex alio quocunque modo intelligitur. Vel cum ex uno
plura intelliguntur: ut, Romanus pro alio victor, pro
3 Romani victores. Vel ex parte totum: ut mucro pro
gladio, tectum pro domo: Retrōq; ut Ingens à ver-
tice pontus, id est, procella & unda ponti: &, fontē-
que ignēque ferebant, id est, partem fontanæ aquæ.
4 Vel ex specie genus: ut Horatius, iracundior Adria,
pro quovis tempestuoso mari. Et Acheloia pocula, pro
quovis fluvio scripsit Virgilius. Vel cū ex materia res
5 confecta significatur: ut, Ferrum pro gladio, abies &
pinus

e sen- pinus pro navi. Vel ex præcedentibus sequentia; ut, 6
 Virgineam solvit zonam, id est devirginavit. Subdidit
 ceret & quo calcaria, id est, cucurrit. Breviter, quoties aliud 7
 od per ex alio intelligitur, ut, Vixerunt, id est, mortui sunt. Et,
 nute, nos quoque floruimus, id est, sæciles fuimus, Ita Cic.
 catui 3 *Metonymia Manupula*, Transnominatio, est nomi-
 nis pro nomine positio; cujus vis est, pro eo quod dici-
 tur, causam, propter quam dicitur, ponere. Hanc Rhe-
 tores Hypallagen vocant. Ea fit compluribus modis.
 Primò, cum inventorem pro re inventa ponimus; ut, 1
 a sig- Ceres pro frumento, Bacchus pro vino, Venus pro li-
 bidine, Vulcanus pro igne, Neptunus pro mari, Mars
 telli- pro bello; &c. Secundò, quoties continens pro eo quod 2
 eo ac- continetur usurpamus, ut epotes cados, Cælo gratissi-
 diose- mus amnis, id est, cœlitibus. Nunc pateras libate Jovi.
 icaa, Seculum sælix, &c. Tertiò, quando contentum pro con- 3
 aser- tinente accipitur; ut, vina coronant, Vicinus ardet. Ea-
 dici- mus ad nos. Devoremus hominē. Hunc tibi con. eden-
 tes; dum propino. De sene gustare, ubi dominus rei pro re-
 it in- ipsa ponitur. Quartò, cum ex effectu efficiens intelli 4
 l de- gitur, ut pallida mors, frigus pigrum, n. æstus timor, au- Virgil M.
 lari- dax juvenia, Pallentes habitant morbi, tristisq; scne- acid. 6.
 e fe- sta, præceps ira hilaris adolescentia, inconsultus an. or,
 &c. inverecunda nox, audax vinum, &c. Quintò, cum ducē 5
 liud pro his qui subsunt, ponimus; ut, Cælus Hannibal. Sex. 6
 uno to, quoties authorem pro opere accipimus; ut, Virgili-
 pro us venit, Homerus distrahitur, Terentius emittur. Sep- 7
 pro timò, quando signum pro signato usurpamus; ut, fascēs
 er. & secures pro imperio consulari, Sceptrum pro regno,
 m- gladius pro Magistratu. Octavò denique, cum facinus 8
 æ. pro eo, qui illud designavit, accipimus; ut, Sacrilegium
 ia, est deprehensum, pro Sacrilego. In peculatum ani-
 pro madversum est, pro peculatore, &c.
 res 4 *Autonomasia*, *Autonymia*, est quæ alicui quasi cog-
 & nomen quoddam conveniens tradit: Ab Oratoribus
 nus Pronomi-

Pronominatio dicitur. Hæc, teste Cicerone, cognomine quodam extraneo demonstrat id quod suo nomine appellari non potest. Et Fabi Antonomasia, inquit, est, quæ aliud pro nomine ponit, Poetis frequentissima

- 1 Oratoribus non item. Et fit sex rationibus. Primò, cum patronymica priorum loco ponuntur; ut, Pelides aut Æacides pro Achille, Priamides pro Hectore, aut certo Priami filio; Romulides pro designato Romano, & hæc variatio solum poetis permessa est, quibus solus patronymicis in carmine uti permittitur. Secundò, fit per possessiva quædam patria, idque Oratoribus conceditur: ut, Tyrinthius, pro Hercule, Cytherea, aut Cypris, pro Venere, Saturnius pro Iove, Cynthia pro Diana, Cyllenius pro Mercurio. Tertiò, fieri solet per Epitheton, & hæc ut & sequentibus, et Oratores quam Poetæ ex æquo liberè utuntur. Virg. Æneid. 4. Thalamo quæ fixa reliquit Impius, pro Ænea. Pœnus pro Hannibale. Senex pro persona heri, apud Terentium.
- 4 Quartò, solita est fieri, quoties Appellativum studii artis, officii, seu dignitatis, proprii nominis locum obtinet; ut Philosophus pro Aristotele; Poeta pro Virgilio, Apostolus, pro Paulo, Servator pro Christo,
- 5 Imperator pro Carolo. Quintò, cum propria nomina pro appellativis affectum aliquem, sive proprietatem propriis inhaerentem significantibus usurpamus; ut, Verres pro fure, Sardanapalus pro molli, Cræsus pro divite ac locuplete, Phalaris pro crudeli, Cato pro severo ac tetrico, Crassus pro agelasto, Venus pro formosa, Diana pro intacta, Irus pro paupere, Aristides pro iusto ac incorrupto, Epicurus pro voluptati dedito, &c. Sextò, cum nomina gentium sive nationum pro attributi ipsarum ponimus; ut, cum Pœnus pro perfido accipitur. Scythia pro aspero ac inhumano, Cretenfis pro vano ac mendaci. Sybarita pro luxui dedito sive fastuoso, Pigmæus pro brevi, Gallus pro libidinoso,

onomatopœia, Caro, pro vili milite, &c.
5 Onomatopœia, *onomatopœia*, Nominis confectio, est
 variorum vocum affectio ad imitationem soni, quem
 significare debent. Novis enim rebus nova nomina
 confectum est indere: ut clangorque tubarum, apud
 Virgil. Taratantara, pro cantu tubæ, Sibilus, mur-
 mur, tinnitus, mugitus, bombardæ, Scopleræ, vel ut
 nanos alii, Sclopeta, *an halfæ backe*: unde milites sclopetarii
 solent plerique Hispani, Germani, Itali & Janizeri Tur-
 cæ, sclopetarum imperatoris satellites, sive laterani. Breviter, il-
 la omnia vocabula, quæ significandæ alicujus rei grati-
 æ, aut pro tempore ac rei necessitate, apertè fingimus. Hac
 in re in consilium sunt adhibendi, Cicero, Horatius,
 D. Erasmus, & Jacobus Lodovicus Rhemenfis lib. de
 Elect. ac verborum collocat. 1. cap. 18. Tropus pro-
 priè non est, nam significatio non mutatur, sed rei
 anonymæ novum nomen inditur, hócque modo à
 Catachrèsi separatur.

6 Catachrèsis, *καταχρησις*, Abusio, est quæ non ha-
 bentibus nomen suum a. commodat, quod in proximo
 est: ut Piscina in qua lavamus, nec pisces insunt. Vi-
 res hominis breves, longum consilium, minutus ani-
 mus, pro parvo. Pixides, cujuscunque sint materiæ.
 Differt autem à Metaphora, quòd hæc proprium ali-
 eno commutet, illa verò ubi nomen omninò deest.
 Poëtæ tamen solent etiam abusivè in his rebus, qui-
 bus nomina sua sunt, vicinis potiùs uti, quod in solu-
 ta oratione rareret usu venit.

7 Metalepsis, *μεταληψις*, Transumptio, est ubi gra-
 datim itur ad id, quod ostenditur. Vel est, cùm ali-
 qua vox aliud à proprietate significationis suæ, ex his
 quæ præcesserunt, denotat, Tropus Poeticus, ac om-
 ninò rarus, Virg. Eclog. 1.

Idem *Æneid.*
 5. Septima
 post Trojæ
 excidium
 jam vertitur
 æstas.

Post aliquot mea regna videns mirabar aristas.
 Hic per aristas spicas, per spicas menses, per menses
 ætates,

æstates, per æstates annos accipimus. Idem *Æneid.* pro e
 Speluncis abdidit atris: nigræ enim intelliguntur, æt
 nigris tenebroſæ & per hoc in præceps profundæ, tulla
 & hæc Metalepſeos natura, ut inter id quod tranſſign
 rur, fit medius quidam gradus, n hil ipſe ſignificat
 ſed præbens tranſitum. Differt ab aliis Tropis finit
 mis, quòd veluti per gradus quòſdam ad id, quod ſig
 nificare volumus progreditur.

8 *Acyrologia*, *ἀκυρολογία*, ſive *ἀκρολογία*, eſt cùm vox hau
 quanquam propriæ ſignificationis orationi intercal
 tur, & erent. Nam quod tu ſperas, propuſabo facil
 Speras pro times. Virg. *Æn.* id. 4. Hunc ego ſi pot
 tantum ſperare dolorem, id eſt, timere. Juven. Sat. 4
 Jam quartanam ſperantibus ægris, id eſt, timentibus
 Et Greci in hunc modum *ἀκρολογία* uſurpant. Herod. lib.
 8. *ἀκρολογία* γὰρ τῆς ἀκρολογίας, id eſt, ἀκρολογία

9 *Antiphræſis*, *ἀντιφράσις*, eſt dictio è contrario ſigni
 ficans. Vel eſt un us verbi Ironia: ut Bellum, quod ui
 nimè bonum. Lucus, quòd minimè luceat. (Sunt ta
 men qui à luce ſactificiorum dictum putant:) & Par
 cæ, quòd minimè parcant, vel quali partæ.
 Aug. Datus refragatur. Mancinellus.
 Antiphræſis vox eſt ſignans contraria dicto.
 Eſt etiam Tropus orationis, de quo infra.

TROPI ORATIONUM.

Allegoria, Inverſio, permutatio, eſt cùm aliud
 verbis, aliud ſenſu proponitur, vel cùm ex verbis
 propositis, longè alius ſenſus, interim etiam contrari
 us, colligitur. Continet illa plures tranſlationes &
 continuas, ob idque perpetua etiam Metaphora dicta.
 Hæc ex ſententiis proverbialibus ac item proverbii
 crebrò conſieri ſolet; ut, Pedem conferre, pro eo
 quod

quod est, argumentis concertare: Iugulum petere, neid, pro eo quod est caput causæ aggredi. *The principallest* nuntur, *the causes to take hold of*. Tragulam injicere, id est, dæ. Fallaciam intendere. Flamma fumo est proxima, quo ansignificatur tempestivus cavendum esse periculum. ficat Vno vendibili suspensa hedera nihil est opus, id est, sinies præclaræ exoticam commendationem haud desiod fiderant. Virg.

Claudite jam rivos pueri, sat prata biberunt.

Porto Allegoria nec totam occupat orationem, nec apertis permista est. Horatius totam ac impermi-
facillam posuit.

O navis referent in mare te novi

Fluctus? ô quid agis? fortiter occupas

Portum, &c. In qua navim, pro Repub. Fluctuum

tempestates pro bellis civilibus, Portum, pro pace

atque concordia intelligi voluit. Ita Virg. Georg. 2.

Sed nos immensum spatium confecerimus æquor:

Et jam tempus eq'um fumantia solvere colla.

Hoc est, Ego jam immensam absolvi materiam, & quæ

hic tractanda erant, carmine complexus sum: nunc

convenit collophonem addere, ac id carmen finire.

Commistæ Allegoriæ exemplum est hoc Ciceronianum:

Equidem ceteras tempestates & procelas in illis

duntaxat fluctibus concionum semper Miloni putavi

esse subeundas. Hic Allegoriam commiscuit, quando

fluctibus concionum dixit. Consimile est illud Myth.

tertio, Cujus ventilabrum in manu ipsius, & purgabit

aream suam, & colliget triticum in horreum suum, pa-

leas autem igni comburet inextinguibili. Hic permista

est Allegoria, cum dicitur igni inextinguibili. Est au-

tem sensus, Christum judiciaria potestate, quam à pa-

tre accepit, in extremo judicio pios segregaturum ab

impis, & illos quidem æterna donare beatitudine, hos

verò æternis cruciatibus adicere. Illud in Allegoria

in

Pab. lib. 3.
cap. 6.

Horat. in
Arte.

imprimis observandum est, ut ex quo genere cœp translationis, hoc desinas. Ne cùm initium à temstate sumpseris, incendio, aut ruina finias.

Et cùm amphora cœpit institui, cur urceus exit Hujus octo sunt species: *Ænigma*, *Parœmia*, *Ironia*, *Sarcasmus*, *Astismus*, *Mysterismus*, *Antiphrasis*, *Charientismus*. Additur *Hperbole*.

Ænigma, à *νίγνυμι*, est obscura Allegoria, & verborum involucris tecta, atque velata sententia. Mancii.

Obscurus sermo, cunctis *Ænigma* vocatur.

Mater me genuit, eadem mox gignitur ex me.

Ex aqua enim glacies concrefcit, & rursus in aqua resolvitur. Differt ab Allegoria, quòd hæc sit evidenter clara & manifesta; illa subobscura ac latens oratio. Neque id vitio verti debet, si doctis vel loquaris scribas; imò ne tum quidem, si vulgo, ut sint, quæ vestigare ac discere cogantur. Apud Prophetas, & in Apocalypsi plura sunt *Ænigmata*; ac item apud Ethnicos scriptores deorum ac Sibyllarum oracula.

2. *Parœmia*, à *παροιμία*, est celebre dictum, scita quædam novitate insignis. Ad quam duo requiruntur. Alterum quidem, ut dictum sit celebre, vulgòq; jactatum. Unde & apud Græcos id nominis usum, at, quòd passim per ora hominum obambulet; & apud Latinos *Adagium*, quasi dicas circum agium, authore Varrone. Et *Proverbium*, quasi verbum omnium commune, hoc est, sententia, quæ in omnium ore versatur. Alterum verò ut scitum sit, hoc est, aliqua ceu nota à cõmuni sermone discernatur, & antiquitate pariter ac eruditione cõprehendatur. In his colligendis D. Erasmus vir de bonis literis meritissimus, non absque sudore summam navavit operam. Et Polydorus Virg. Urbinus, præter aliquot Ethnicorum proverbias, sacra enim colligit.

3. *Ironia*, à *ἰρωνία*, Illusio est quæ uno aut pluribus verbis contrarium ostendit, quod dicitur Mancii.

Ironia

Ironia quidem mihi dissimulatio fertur,
Ironia quidem multis illusio habetur,
Quum sermo ostendit recto contraria sensu.

Hæc aut rei natura, aut risu, siue pronuntiatione, aut persona significatur: nec difficulter ex oratione circumstantiis ejus ratio colligi potest. Virg. Egregiâ verò laudem, & spolia ampla refertis, tuque puerque tuus. Idem. Scilicet is superis labor est. Terent. Id populus curat scilicet. Cic. in Ver. Act. 7. Quid ais bone custos, defensorq; provinciar? Castimonia Hippolytum præ se fert, de adultero. Agit Æneam re ipsa, de eo qui patrem violauit. Amos 4. Venite ad Bethel & impiè agite: Ad Galgalam, & multiplicare prævaricationem. I nunc & rebus nimium confide secundis. I nunc & infortuna spem pone tuam. Virg. Æneid. 7.

I nunc, ingratis offerte irritæ periculis,
Tyrthenas, i. sterne acies, tege pace Latinos.

Got away and doe it more. Ac cæterum hujus farinæ figuratæ iussiones, siue permissiones, quæ vim prohibendi habent. Porro scilicet, & verò, particula Ironiæ, cum primis aptè videntur.

4 *Sarcasmos*, *ἰσχυρὸς ὀϊσμός*, est plena odio atq; hostilis irrisio: vel jocus cū amaritudine, *So as the cat plays with the mouse. The play of the cat is the death of the mouse.*

Mancinellus.

Sarcasmos plena est odio dirisio ab hoste.

ἰσχυρὸς ὀϊσμός, amarulentè rideo.

Virg. Æneid. 2. Pyrrhus ad Priamum:

Referes ergo hæc, & nuncius ibis

Pelidæ genitori, illi mea tristitia facta. Idem. Æn. 12.

En agros, & quam bello Trojana petisti

Hesperiam mentire jacens.

5 *Alleistmos*, *Ἀλίστμος*, *Ἀλίστμος*, *ἁλίστμος*, Urbanitas, est longè petitus jocus, adeoque inexpectatus de re aliqua absurda; vel est faceta joci urbanitas rustica simplicitate

simplicitate carens. Facetum & civile stomma. Virg.
 Qui Baviū non odit, amet tua carmina Mēvi, id est,
 qui Baviū malum Poētā amplectitur, exosculetur
 etiam Mēviū, peiorem Poētā. Idem. Atque idem
 jungat vulpes, & mulgeat hircos: hoc est, absurda
 & quæ contra naturam sunt faciat. Mancius.

Effertur quicquid sine rusticitate facetē,

Ipsa figura quidem Astismos dicitur esse.

6 *Myserismus*, *μυστηριώδης*, est simulata quidem, sed
 non latens derisio: quod Persius Naso suspendere vo-
 cat: & in gestu magis quàm verbis ostenditur: sitque
 cū in naso suspēso quippiā fastidimus *μυστηριώδης* enim (au-
 thore Julio Polluce) nasum significat. Quicquid igitur
 contractis irridendo naribus dicitur, Myserismus est.

Diasymus, *διασυμωτός*, est Elevatio vel Irrisio, quando
 videlicet ludentes, quæ ab adversariis dicuntur, dissol-
 vimus qualis est in Mureniana totus ille in Sulpitium
 locus de jure civili.

7 *Antiphrasis*, *ἀντιφράσις*, est cū vox aut sententia
 aliqua per contrarium intelligitur, ut bellum quod
 minimè bonum sit. Mancius illis:

Antiphrasis vox est signans contraria dicto.

Dicimus hinc Parcas, quia nulli parere nōrunt.
 Differt ab Ironia, teste Diomede, quod hæc pronunti-
 ando mutat affectum & significationem, illa verò di-
 versitatem personæ sive rei denotat, ut si quis Nāpum
 vocet Atlantem; *It is an handsome man, if he stood upon
 a trevet, hee would looke into the pot*: Aut si puellam
 Æthiope atriozem, per candidam dicas: Acutum in-
 genium, pro stolido ac hebeti.

8 *Charientismus*, *χαριεντισμός*, cū dura molliori-
 bus verbis mitigamus, vel cū duriora re ipsa gratio-
 sis verbis molliuntur.

Terentius.

Bona verba quæso, cū pistrinū deprecaretur Davus.

Quod

Quod Plato lib. de Rep. i. *ὑπερβολή*, i. benè ominata dicere dixit. Deducitur autem à verbo depositivo *ὑπερβαίνειν*: id est, faciliè cauillor, lepida urbanitate ac salibus utor. Utimur hoc tropo præcipuè, ubi ira commotum ac perturbatum verbis lenire percipimus. Et hæcenus de Allegoriz speciebus.

Hyperbole, *ὑπερβολή*, est cùm dictio vel ratio fidem excedens, augendi minuendive gratia ponitur.

Mancinellus

Transcensus veri manifestus Hyperbola fiet.

Superlatio, dementiens superiectio, Eminentia & Excelsus etiam appellata: ut Fulminis ocyoralis. Via ossibus hærent. Hæc non adhibetur, ut credatur quod dicimus, sed ut ex eo quod incredibile est, credatur penè incredibile. Est autem omnis Hyperbole, ultra fidem, non tamen esse debet ultra modum: *That they life is not too big*, alioqui nō alia magis via in *καταξία* perveniri solet. Mentitur utique Hyperbole, non tamen ita, ut mendacio fallere velit, sed ut illo ad verum perveniamus. Breviter, plus dicit Hyperbole quàm res habet. attamen quod verum est, ex falso intelligitur; ut, hic vel saxa sua loquacitate rûpere possit. Cœlum digito attingere. Cœlū territat armis. Feritq; ad sydera fluctus. Rîsū disfluo. Est autē Hyperbole Adagiorū generi admodum peculiaris. efferturq; vel per

denominationem, ut alter Aristarchus. Vel per comparisonē, ut noster hic Phalaris: Vel per similitudinē, ut Stentore clamosior: Vel per Epitheton, ut Nestora eloquentia. Sunt porro novē ceu fontes, à quibus hic Tropus duci potest. Primò ab ipsa re, quum videlicet res pro persona usurpatur, ut quoties hominem scelestū Scelus appellamus: Pestilentē, Pestem: Tenebrionem, Tenebras: Carcere dignum, Carcerem. Potest & unumquodq; per comparisonē effertur, ut ipsa nequitia nequior, cæcitate cæcior, ipsa siti situmeliosior, &c.

Hyperbole
quædam modis
efficitur.

- modo probus, imò ipsa probitas, deformitate deformi-
 2 or. Secundò, à rebus trahitur similibus, ut Melle dul-
 cior, pice nigrior, nive candidior, oleo tranquillior,
 plumbo stupidior, spongia bibacior, labyrintho invo-
 3 lutior. Tertiò, ab animantibus, ut Muliere loquacior,
 cervo vivacior, luscinia vocalior, dipsape nocentior, li-
 4 mace tardior, scropha fecundior alba, &c. Quartò, du-
 cùtur à personis falsorù deorù ut Diana intactior, Ve-
 nere formosior, Mercurio facundior, Momo mordacior,
 Vertumno inconstantior, Proteo mutabilior, Empusa
 5 magis varius. Quintò, à personis fabulosis, ut Tantalò
 sitientior, Cyclope immanior, Nestore facundior, Ul-
 lyssè dolosior, Penelope castior, Niobe fecundior,
 Gryllo stultior: quorù hodiè infinitus est numerus, qui
 6 inventis frugibus malùt arrodere glàdes. Sextò, à per-
 sonis Comcediarum, ut Thrasone Terentiano gloriosior,
 Demea jurgiosior, Mitione facilior, Gnathone adu-
 lantior, Phormione còfidentior, Davo versutior, Thai-
 7 de blandior. Septimò, à personis historiarum, ut Zoilo
 invidentior, Catone severior, Timone inhumanior,
 Phalaride crudelior, Cræso ditior, Codro pauperior,
 Fabio cunctantior, Socrate patientior, Milone robusti-
 8 or, Curione obliviosior, &c. Octavò, à gentibus sumi-
 tur, ut Pæno perfidior, Scythia asperior, Cretèsi mèda-
 cior, Pigmæo brevior, Milesiis effæminator, Care vi-
 9 lior, Scythotauris inhospitalior. Nonò denique duci-
 tur ab officiis, ut Lenone magis perjurus, Cinèdo mol-
 lior, Milite gloriosior, Arcopagita tristior, Tyranno
 violentior, Carnifice immanior, &c. Differt porro ab
 amplificatione Hyperbole, quòd hæc naturæ modum
 excedit, illa intra fidei limites consistit.

Annotatiuncula.

Superiores Tropi, nempe Allegoria, Paræmia, Ironi-
 e ad orationem etiam exornandam haud mediocri-
 ter faciunt. Paræmia item confirmandi gratia non ra-

id adhibetur. Usum porro istorum omnium Troporum, præter Fabium, D. Eras. in commentariis de duplici copia abundè docet.

DE SCHEMATIBUS.

Schema quid sit supra in fronte definitum est. Schemata sunt duplicia, Grammatica scilicet, & Rhetorica. Grammatica, & ipsa bifariam diducuntur: nam alia Orthographica, alia Syntactica. De quib. ordine dicā.

Orthographica Schemata dicuntur, quòd circa dictionum literas ac syllabas versentur. Hæc in Regno solum Poetico. Comm manipulones absque stipendio (quod Mæcenates è logisteriis sese subducentes, nusquam apparent) sub Penæ vexillis militare coguntur, sub imperatore cui nomen Metaplastinus.

Est autem Metaplastinus, Transformatio quædam literarum vel syllabarum in dictionibus, præter loquendi formulam, aut necessitatis, aut ornatus gratia in carmine figurata. *Μεταπλαστὴς*, Græcè, Latine transformo vertitur. Cujus species numero quatuordecim à Grammaticis recensentur, quæ quidem in quinque classes digeruntur. In quarum prima sunt Prothesis, Aphæresis, Syncope, Epenthesis, Apocope, Paragoge, sive Proparalepsis: quarum Prothesis, Epenthesis, & Paragoge literam vel syllabam in dictionis tum initio, tum medio, tum fine addunt: reliquæ tres auferunt. In secunda sunt Systole & Diastole, quæ syllabarum quantitatem commutant. In tertia sunt Ecthipsis & Synalæpha, quæ vocalem inter scandendum extrudunt. In quarta Synæresis est & Diæresis, quarum hæc syllabam in carmine diducit, illa verò contrahit. In quinta denique classe regnant Antithesis & Metathesis, quæ literarum vel syllabarum stationem transponi jubent.

1. *Prothesis*, Appositio est literæ, vel syllabæ in fronte

ditionis additio. Literæ: ut Turno gnatôque patri-
que, Syllabæ ut Concitum retuli gradum.

Æneid. 1.

2 *Apharesis*, est literæ vel syllabæ à fronte dictionis
ablatis, Literæ: ut ruit omnia latè, pro eruit. Syllabæ:
Virg. Pone metu. & Cytherea. Idem: *Æneid. 6.* Discite
iusticiam moniti, & non temnere Divos.

Mancinellus.

Prothesis apponit caput id quod Apharesis aufert.

Æneid. 1.

3 *Epenthesis*, Interpositio est, cum litera aut syllaba
dictioni interseritur. Litera: ut, Hac caesi mancant in
religione nepotes, Syllaba: ut Mauortis in antro. Mi-
tis Germanis est Carolus Induperator.

Æneid. 1.

4 *Syncopa*, est cum litera vel syllaba è dictionis me-
dio tollitur. Litera: Virg. Manet alta mente repostum
Judicium Paridis, Idem: Poculi porrigite dextris; Syl-
laba; Quales tunc epulas ipsum glutisse putamus, Ita
coma orit, pro comit, overit. Mancinellus:
Syncopa de medio tollit, quod Epenthesis infert.

Æneid. 1.

5 *Paragoge*, Diductio, est literæ, vel syllabæ in fine
ditionis additio. Literæ: ut apud Plautum, hostis pro
hosti, Syllabæ: ut summa dominarier arce. Prudenti-
us: Ardentique jubet vestirier cstro.

Illud obiter observes, infinitum passivum in i, ex-
tendi, sed Poëtæ carminis gratia et adjicientes eun-
dem corripunt.

Æneid. 1.

Apocope, est literæ aut syllabæ in calce dictionis ab-
scissio. Literæ, Virg. Troias reliquias Danaûmatque
inmitis Achilli, pro Achillis, ad vitandum, ut credo, si-
bilum: subest & aila ratio, de qua in Grammatica Gre-
ca. Idem: *Ecloga. 1.* Nec spes libertatis erat, nec cura
peculi: potest tamen & Synæresis esse.

Syllabæ. Ovid. Adfuit & fertis tempora victus
Hymen, pro Hymenzus. Mancinellus:
Aufert Apocope finem, quem dat Paragoge.
Proparalepsis item,

Syllabæ,

Systole, Συσπῆ, est, cum longa syllaba contra artis rationem corripitur, metri necessitate cogente. *Æneid.* 1. Connubio jungam stabili, propriamque dicabo. Ubi, nu, contra ejus naturam corripitur. Idem porro *Æneid.* 3. legem sequutus scripsit, Hæctoris Andromache Pyrrhin' connubia servas? Et alibi, Dedimus connubia nostra.

Diastole, Διασπῆ, est extensio syllabæ natura contractæ, & cæsis etiam dicta. *Virg. Æneid.* 1. Exercet Diana choros, ubi, Di, contra legem producit. *Mancinellus*: *Systola* productum breviare, *Diastola* fertur Ducere correptam, sic *Ectasis* efficit ipsa.

Synalæpha, est cum vocalis ante alteram nulla interveniente consona in calce dictionis intermodulandum expugnitur. *Ovid.*

Ludunt formosæ, casta est quam nemo rogavit.
Vel est, cum duabus vocalibus concurrentibus, prior quasi deletur: ut, Atque ea diversa penitus, dum parte geruntur. Vide *Grammaticam*.

Æthlipis, ἠθλιπῖς, est consonantis m, cum vocali priore in numerando suppressio. *Virgil. Æneid.* 3. Monstrum, horrendum, informe, ingens, cui lumen ademptum. Idem *Ænei.* 1. Multū ille & terris jactatus & alto.

Mancinellus:

Æthlipis necat m, vocalem aufert *Synalæpha*.

Synæresis, Συνῆρσις, est quoties ex duabus syllabis intermodulandum compactis, fit una. Hæc etiam *Episynalæpha* dicitur. *Virg. Æneid.* 6. Fixerit æripedem ceruam, Pro æripedem. *Mancinellus*: Syllaba de binis facta extat *Episynalæpha*.

Hæc eadem fertur mihi nempe *Synæresis* esse. *Virgil. Georg.* 4. seu lento fuerint alvaria vimine texta.

Vide *Profodius Grammaticæ*.

Dieresis, Διαρῆσις, est ubi ex dissecta syllaba dux fiunt. *Ovidius*: Debuerant fufos evoluisse suos.

Cætera in Grammatica. Mancinellus :

Dicitur in binas separare Dixeris unam.

Æncid. Dives equitum dives pictæ vestis & auri.

Antithesis (aptius ἀντίθεσις, Antistœchon) est literæ commutatio, hoc est, cùm litera pro litera ponitur. Virg. **Æ**ncid. 1. Olli subridens hominum fator atque decorum, pro illi. Mancinellus :

Dicitur Antithesis, si litera ponitur una,

Ponere cùm debes aliam, sic dicimus olli :

Hæc Antistœchon poterit quoque dicier aptè.

Metathesis, μεταθεσις, est cùm literæ in dictione trans. ponuntur. Versus.

Litera posita transferturque Metathesis esse. **Æ**ncid. 10. Nam tibi Thymbre caput Evandrius abstulit en- sis: si à recto Thymber : sin à nominativo Thymbrus, Metathesis non est. Inspicito Grammaticam in redun- dantibus recto.

Observatio.

Græci Poëtæ in his figuris Latinis multò sunt auda- ciores, illarum enim uis apud illos frequentissimus est, & præcipuè in lingua Iônica, qua Homerus scrip- sit. Sunt & variæ Synalœphes formæ, quæ Articis & in soluta oratione apprimè familiares sunt, quæ de om- nibus præter cæteros, consulendi sunt: Constantinus Lascaris Bizantinus, Theodorus Gaza, lib. Gramma- ticæ introductionis 4. in fronte, Hadrianus Amero- tius Sueffionensis in calce compendij Grammaticæ suæ, & Tripho Grammaticus, quem quatenus ad hoc negotium attinet, D. Glarianus (Poëta haud incele- bris, Græcæ & Latinæ linguæ apprimè doctus, vete- rum historiarum, ut ita dicam, belluo, ἀποδιδωκεν ἱστορί- ας καὶ ἱστορίας) Grammaticæ Urbani Minoritæ per Typo- graphum annecti curavit.

SCHEMATA GRAMMATICA
Syntaxeos.

Schemata Grammatica syntactica sunt, quæ nova-
Figurata
constructio.
 ac figuratè constructioni deserviunt. Est autè figurata constructio, cui aliquid deest, vel redundat, vel loco suo adest, vel immutatur: non tamen sine summorum in Romana lingua virorum exemplo. Hinc facile colligitur hujus Syntaxeos Schemata vel defectum indicare, ut Eclipsis, Apophiopsis, Zeugma, Syllepsis, Prolepsis, & Anopodoton: vel redundantiam præ se ferre, ut Pleonasmus, & sub eo Parencon, Pétissologia, Macrologia & Epanalepsis; vel ordinem interruptum ostendere, ut Hyperbaton, & quæ sub eo militant, Anastrophe, Hysterologia, Tmesis, Synchysis, & Parenthesis: vel deniq; immutationem quandam arguere, ut Enallage calus (quæ & Antiptosis) generis, item numerorum, modorum ac temporum commutatio. Hæc omnia, quia in Grammatica nostra innovata Syntaxi, satis, ut arbitror, tractata sunt, hic brevibus absolvere placuit. Adjiuntur præter hæc & plura alia, quæ partim inter tropos, partim inter figuras, connumerari queant, sunt præterea inter hæc, quæ ab oratoribus inter Rhetorica Schemata usurpantur.

Eclipsis, *Enallage*, id est, dictionis sive orationis ad legitimam constructionem necessariæ in sensu defectus. In hac dictio vel clausula aut cōsuetudine authoris, id est, eruditorum consensu, subaudiri solet, aut ex cæteris verbis in orationis clausula expressis, certa est.

Mancinellus.

Dicitur unius verbi defectus Eclipsis.

ut, Ita ferunt, aiunt, dicunt, scilicet homines. Homo illiteratus quidem, quem tamen multis non postponas, pro talis vel is, cui vel quem, auctore Laurentio. Memini videre, scilicet me. Sed de his hæcenus, scilicet dictum est. Quid multa? & ne multa, scilicet dicā. Tu

Solvendo non es, scilicet sufficiens. Qui oneri ferendo essent, scilicet potentes; vel simile aliquid, quod sensui quadret. Pridiè Calendas, scilicet ante, Terent. Magis id adeò, mihi ut incommodet. Pro ob, sive propter id. Virg. Projice tela manu, pro è vel à manu. Horat. ad unguè factus homo, scilicet usq; Virg. Æneid. 9. Ferte citi ferrum, date tela, impellite remos, scilicet. & ite. Plin. Hominemne Romanum tam Græcè loqui? Scilicet verūine est vel verēne est? aut simile quippiam. Hanc conjunctionem Eclipsin, Asyndeton sive Di:lyton vocant.

Aposiopesis *Scenæmetis*, est cū ex affectu aut alicujus interventu, aut etiam transitu ad aliud gratia orationis pars aliqua præciditur. Cicero Reticentiā & præcisionem vocat. Cellus Obtriciendam nonnulli Interrupti onem. Ex affectu quidem, vel ire, Virg. Æneid. 1. Quos ego, sed motos præstat componere fluctus, scilicet, Quos tã audaces puniam. Vel pudoris. Idem Eclog. 3. Novius & qui te transversa tuentibus hircis. Vel timoris, sive religionis: Cicero pro Milone: De nostro enim omniū, non audeo totum dicere. Vel cū per seipsū quis tacet, ac ad illud transit. Terent Adel. Scen. Act. 1. Ecce autem de integro, Nisi quicquid est, volo scire, scilicet, nisi quia, & est sensus, Nisi quia non temerè credo & volo scire quicquid est. Virg. Æneid. 2. Nec requievit enim, donec Calthante ministro. Sed quid ego, hæc autem scilicet, Ulysses destinat me arg. Vel tacet, nec ultra loquitur. Ter. Adelph. eadem Scena ejusdem Actus: Jam si verbum ullum posthac. Vel alterius interventu personæ obmutescit. Idem Phor. Scena 8. Actus 5. Demiphonem, si est domi, visam, ut quod Demipho. Nos ad te ibamus Phormio.

Zeugma, *Zēy-yu*, est quando in similibus clausulis commune aliquid in una positum, in aliis non mutatum desideratur, Mancinellus:

Cūm

Cum plures sensus verbo concludimus uno, Fit Zeugma, à nobis adjunctio dicitur esse: Ut, non locus virum, sed vir locum honestat. Vicis pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia: Aut ætate forma deflorescit, aut morbo. Tanti nominis erat, quanti quisquam. Tantum habet agri, quantum civis quisquam. Facit aptè, qualiter semper. Studet impensè, quantoperè nullus. Vel quod certò scis, vel nihil est loquendum. Porro Zeugma tripliciter variatur. Primò, ab eo quod detrahitur & hoc fit tribus modis. Secundò, à loco unde trahitur, unde triplicem nomenclaturam sumit. Nam aut Prozeugma dicitur, cum videlicet commune illud in fronte clausularum ponitur: aut Mesozeugma, ubi commune medium clausularum locum occupat: aut Hypozeugma appellatur, quòd commune illud postremæ clausulæ in calce annectitur. Tertiò, variatur à particulis, quæ clausulas committunt, quæ tribus orationis partibus, Namine scilicet, Adverbio, & Conjunctione continentur. Consule Grammaticam.

Syllepsis, ~~Σύλλησις~~ hæc est, cum in dissimilibus clausulis commune aliquid, quod in una ponitur, mutatum aliquatenus in alia desideratur. Mancinellas:

Syllepsis sive & conceptio tripliciter fit:

Et genere & numero, & persona, indignius autem Hic deducendum est ad dignius, optime Lector.

Fit autem hæc per partes orationis, ac earundem accidentia. Per partes quidem, modò cum earum significatio est varianda, non odò aliter. Per accidentia verò, ubi quod subauditur, genere, persona, numero, casu, modo, & tempore, si ahibeatur, est mutandū. Exempla Syllepseos generum. Singulariter. Terent. Andr. Scen. 1. Act. 2. Utinam aut hic surdus, aut hæc puer facta sit. Nulla virgo est dicenda, vel mente corrupta vel corpore. Pluraliter. Terent. And. Act. 6. Scena 3.

Domus,

Ad fratrem
in Som.
Sci.

Domus, uxor liberi inventi, inuito patre. Virg. Cæ-
sôlsque reportant, Almonem puerum, scædatique ora
Galefi Ovid. Ilia cum Lauso de Numitore sati. Exem-
pla Syllepsis personarum; Singulariter, Cicero. Et penè
ille timore, ego risu corruì. Idem: Ego illû de suo reg-
no, ille me de nostra Rep. percontatus est. Pluraliter,
Terent. Adel. Hæc si neque ego, neq; tu fecimus, non
finit egestas facere nos. Virg. Spolia ampla refertis,
Tûq; puérq; tuus. Cicero: Si tu & Tullia lux nostra
valetis, ego & suavissimus Cicero valemus. Ego cum
uxore parum bellè vivimus. Tu cum Andromache tua
strenuè certatis. Exempla Syllepsis numerorum, Sin-
gular. Vir. Æneid. 1. Hic illius arma, hic currus fuit. I-
dè. Sociis & rege recepto. Pluraliter, Discipuli & præ-
ceptor cessant. Virg. Sunt nobis micia poma, Castaneæ
molles, & pressi copia lactis. Exempla de Syllepsi mo-
dorû. Et studes, & horror ne desistas, scilicet studere.
Nec tu faceres, nec ego te permetterè, scilicet facere.
Ter. Andr. Act. 3. Scen. 2. Itâne tandem idoneus tibi
videor, quem tam apertè fallere incipias dolis? saltem
accuratè, ut metui videar, scilicet, fallere inciperes. De
Syllepsi temporum: cum te ante virum ostendisti, tum
hic vel maximè, scilicet, ostendis. Longè nunc doctior
est quàm olim, scilicet fuit. De Syllepsi per partes; Ju-
stinus l. 1. Provolutz deinde genibus Alexandri non
mortem, sed ut Darii corpus sepeliant, dilationè mor-
tis deprecantur. Ibi deprecor in priore clausula pro
precando averfor, in posteriore pro valdè precor po-
nitur. Idem lib. 3. in fronte: Ita egregius adolescens &
cædem patris, & necem fratris, & se ab insidiis Arraba-
ni vindicavit. Hic vindico, priori loco, pro ulciscor:
post. pro libero accipitur. Virg. Æneid. 2. Sacra manu
victôlsque deos, parvumq; nepotem Ipse trahit. Ibi &
voce & significatione, diversum est subaudiendum,
scilicet deos & sacra gestabat, nepotem trahebat.

Prolepsis, προλήψις, est cū generale quoddam præcedit, quod inde in partes diducitur. Virg. Convenimus ambo, Tu calamos inflare leves, ego dicere versus. Præsumptio Latinè dicitur. Aquilæ volant, hæc ab oriente, illa ab occidente. Milites Cæsariani cepere Turcas, alius integros, alius saucios. Virgil.

Interea reges, ingenti mole Latinus

Quadrijugo vehitur curru, bigis it Turnus in albis

Hinc pater Æneas Romanæ stirpis origo,

Et juxta Ascanius magnæ spes altera Romæ,

Procedunt castris: Prolepsis implicitæ, quam vocant exempla. Sal. Coepere quisque magis extollere. Ter. Ad. Act. 4. Scen. Aperite aliquis actutū, ostiū scilicet, aliquis aperiat. Idem Ad. 1. Act. Scen. 2. Curemus æquam uterque partem, scilicet, tu alterum, ego verò alterum curabo.

Pleonasmus, πλεονασμός, est cū supervacuis verbis orationis contextus, vel affirmationis, vel Epitaficos gratia oneratur. Affirmando, Æneid. 4. Vocemq; his auribus hausi: per Epitafin, id est, vehementiam sive exaggerationem. Terent. Sed ubinam gentium est? Pleonasmī exempla sunt, Cicero: Accipies igitur hoc parvum munusculum. Idem, Minutis interrogatiunculis, quasi punctis, id quod proposuit, effecit. Terent. Interea loci cognovi. Idem, ego hominem callidiorem vidi neminem. Terent. Phor. Act. 2. Scen. 1. Servum hominem causam orare leges non sinunt. Potest & servum hoc loco adjectivum esse. Terent. Phor. Act. 1. Scen. 2. Quid? senem quoad expectatis vestrum? Ubi, Quid, redundare videtur. Cicero, quid? Orationis quot sunt partes? Solet hoc fieri, teste Donato, pro more quotidiano, cum transitus sit à mentione alterius rei in alteram. Item tu mihi semper dormis, ibi mihi πλεονασμός. Ille mihi assidue sedet. Salust. Sed urbana plebs, ea verò præcepta erat multis de causis. Ea redundat. Salust.

Retro a-
bundans.

Salust. Tanta vis avaritiæ in animos eorum veluti ta-
bes invaserat: hîc, in, abundat. Idem. Nam Brutus ab
Roma aberat: ab, redundat. Virgil. Et retrò sublapsa
referri. Terent. Nónne oportuit præscisse me ante?
Ibi antè *πρὸ*. Idem: Multa simul concurrunt, quæ
conjecturam nunc facio. Idem Phor. Act. 2. Sc. 3. ne-
gât, neque ejus patrem scire, quis fuerit. Ibi neque re-
dundat.

Petissologia, *περισσολογία*, cùm clausula orationi sine
pondere rerum adjicitur. Livius lib. ab urbe cond. 8.
Legatj non impetrata pace, retrò domum, unde vene-
rant, abierunt. Superflua locutio.

Macologia, *μακρολογία*, superiori admodum confinis,
est cùm orationi clausula redundans annectitur: ut
Vivat Carolus Augustus, & non moriatur, &c.

Pareleon, *παρίλεον*, est quum dictio per syllabicum ad-
jectum, explendi modo orandi ve gratia in fine exten-
ditur, ut sunt hæc ferè Conjunctiones, sive potius Syl-
labicæ adjectiones. Num, ut etiamnum, Numnam,
Ter. An. Numnam perimus? & Dum. Idem in eadem:
Sofia, ad eisdem, paucis te volo. Et, Ehodum bone vir
ad me. Virg. Nam neque Parnassi nobis juga, nam
neque Pindus. Ubi nam *παρίλεον*, id est, abundat.

Epanalepsis, *ἐπαναληψίς*, est quando post aliqua mul-
ta, vel claritatis vel alia quapiam causa orationi inter-
posita id quod in principio est collocatum, repetitur.
ἐπαναληψίς Latine Resumptio, superiorum repetitio. Fit
autem *Epanalepsis* vel iisdem verbis, vel diversis ab
his, quæ proposita sunt, aliâs potestate paribus, aliâs
magis generalibus. Cicero ad Brutum, Cave enim exi-
stimes Brute (quanquam non est necesse ea me ad te,
quæ tibi nota sunt, scribere) cave putes probitate,
constantia, cura, studio Reip. quicquam illi esse simile.
Idem lib. Tulc. 1. Confirmato illo, de quo, si mortu-
les animi sunt, dubitare non possumus, quin tantus
interi-

interitus in morte sit, ut ne minima quidem suspicio sensus relinquatur: hoc igitur probè stabilito & fixo, illud excutiendum est, ut sciatur quid sit carere. Idem pro M. Marcello: Verum animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare, adversarium nobilitate, ingenio, virtute præstantem, non modò extollere jacentem, sed etiam amplificare ejus pristinam dignitatem: hæc qui faciat, non ego summis viris comparo, sed simillimum Deo judico. In hoc exemplo Cicero figuram mutavit, ut appositius clauderet. Adhibentur aliquando notæ quædam, quales sunt, igitur, inquam, & similes.

Hyperbaton. ὑπερβατον. Transgressio, est cùm dictionum clausularumve legitimus ordo immutatur. Nec aliud, teste Fabio, potest orationem facere numerosam, quàm opportuna ordinis mutatio. Mosellanus ita definit Hyperbaton est transgressio quædam verborum, ordinem communem perturbans. Mancinel

Vocum turbatus, formabit Hyperbaton ordo.

Cic. Anima adverti, judices, oninem accusatoris orationem in duas divisam esse partes. Paululū da mihi operæ. Cic. Sed amor voluntatisq; conjunctio plus habet suavitatis. Longum est Hyperbaton apud Virg. in Tityro. Et Epistola ad Rom. pluribus scatur Hyperbatia.

Anastrophe, ἀναστροφή, est dictionum præposterus ordo, Latine inversio, sive reversio dicitur. Mancinel

Dictio si sequitur cùm sit præcedere digna:

Transira per & rem: os hinc Anastropa dicitur esse.

Vir. Italiam contra. Et his accensa super: & maria omnia circum. Item, Spemque metumq; inter dubii. Horat. Quem penes arbitrium est. Idem lib. 1. Sat. 1. Nam vitis nemo sine nascitur. Persius Sat. 6. Melle tenuis propria vive. Queis sine. Quicum, &c. Cic. Cujus cum parte magna mihi sit amicitia. Idem: Cujus, in labris veteres Comici leporem habuisse dixerunt.

Cæsar:

Aenid. 5.

Cæsar: Diu cum esset pugnatum. Terent. Mater quod suasisit sua adolescens mulier fecit. Plaut. Vix apud me sum, vigilans qui propè dormio.

Hysterologia, *ὑστερολογία*, est cum præpositio non casui servit, sed verbo, quasi cum ea composito jungitur, Græcis frequentissima. Virg. Tyriam qui advenieris urbem. Idem: Atq; rotis lummas levisbus perlabitur undas.

Hysteron proteron, *ὑστέρων πρότερον*, Præposterioratio, est cum id quod secundo loco sit, priorem in orationis ordine possidet, vel cum quid ordine cōverso narratur.

Mancinellus.

Hysteron & Proteron nutrit, peperit, vocitatur,

Hæc sit, cum rectam seriem: sententia mutat.

Differt ab *Hysterologia*, quod in hac dictionū, in illa verò sensuum est Metathesis, Virg. *Æneid.* 1.

Et tortere parent flammis & frangere saxo. Idem.

Postquam altos fluctus tetigit, & ad æquora venit. Livius libro ab urbe condita primo: Quod bonum, faustum, scelixque sit, Quirites, Regem create. Cicero lib. 1. Epist. 1. Ego omni officio, ac potius pietate erga te, cæteris satisfacio omnibus, mihi ipse nunquā satisfacio. Hæc loquendi figura Græcis est usitatissima. Vir. *Eclog.* 9. Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos. Sic cythilæ pastæ distendent ubera vacca: Incipe, si quid habes, &c. Horatius lib. 1. *Ode.* 3. Sic te Diva potens Cypri. Sic fratres Helenæ, Incida sydera, Ventorumq; regat pater, obstrictis aliis præter Iapyga, Navis, quæ tibi creditum Debes Virgilium, finibus Atticis, Reddas incolumem precor. In his duobus exemplis posterioribus, comprecatio sive votum, precationem præcedit.

Tmesis, *ὑπόθεσις*, *DiaCOPE*, *διὰ κοπῆς*, est unius dictionis compositæ divisio, una dictione pluribusve interjectis, Latine Sectio, sive intercisio. Mancinellus.

Dat Tmesim partes in duas dictio secta,

Fab.

Fab. Nam rogantibus plebsive scitis sancta sunt ista præcepta. **Ter. And. Sce. 5. Act. 1.** Quæ meo cunque animo libitum est facere. **Idem Eunu.** Thais maximo orabat opere, ut cras redires. **Idem in eadem.** Omnia prius experiri quàm armis sapientem decet. **Plaur.**

Sed nec ego stultus, qui rem curò publicam.

Parentthesis, περιέθεσις, Dialysis, διάλυσις, est ordinis dissolutio per interpositam sententiam: Vel est, dum continuationi sermonis medius sensus aliquis intervenit: Latine interpositio, interclusio, sive dissolutio.

Manci. Interpositio Romanè Parenthesis extat. **Vir. Æneas** (neq; enim patriam consistere mentem **Pallus** amor) rapidū ad naves præmittit **Achatem**. **Idem Æneid. 1.** **Juppiter** hospitibus (nā te dare jura loquūtur) **Hunc** lætum **Tyriū**que diem **Troja**que profectis.

Synchysis, σύνχυσις, est quoties ordo omni ex parte confunditur: Latine Confusio: **Donatus** Hyperbaton obscurum, & ex omni parte confusum interpretatur.

Mancinellus.

Synchysis est vocum aut sensus confusio longa.

Æn. 1. Vina bonis quæ deinde cadis onerarat **Acestes**

Littore Trinacrio, dederatque abeuntibus, **Heros**

Dividit. Hunc habet ordinem, **Heros Æneas** dividit deinde vina, quæ bonus **Acestes** (Siciliæ rex) onerarat cadis, & dederat abeuntibus **Trojanis littore Trinacrio**, id est, **Siculo**. **Idem in eodem,** **Tres Notus** abreptas in saxa latentia torquet, **Saxa** vocant Itali medius quæ in fluctibus aras. **Ordinatur** sic: **Notas** torquet abreptas (scilicet naves) in saxa, quæ saxa latentia in mediis fluctibus Itali aras vocant.

Hypallage, ὑπάλλαξις, est quoties oratio converso rerū ordine profertur: Latine Submutatio sive Subalternatio. **Virg. Æneid. 6.** Ibam obscuri sola sub nocte, pro soli sub obscura nocte. **Idem Æneid. 2.** Tergo scelera- tam intorserit hastam, pro ipse sceleratus idem:

Dare

Dare classibus austru, pro dare classes austris. Item in 10. Strygi ad flumina fratris, pro Stygia ad flumina. *Hang the naile on the bridle.*

Antiptosis, est cum casus pro casu ponitur. Dicitur & *Enallage*, id est, inmutatio casus, quam sanè variationem multis modis apud illustres auctores legimus. Virg. Projice tela manu sanguis meus, pro mi. Persius Sat. 1. Vos ô patricius sanguis, pro patritie. Idem. Centoremve tuû vel quod trahite salutas, pro trabeatus, metri causa. Hor. Maeste virtute esto, pro mactus, teste Prisciano libro. 17. in calce. Cicero. Att. In oppido Antiochiæ, Pro Antiochia. Virg. Æneid. 1. & fontem superare Timavi, pro Timavum. Idem. Et cellam Butroti ascendimus urbem, pro Butrotum cellam urbem. Idem. Cervix cui lactea crines Accipit, pro cujus. Terent. Andr. Mulier quædam coitum igravit hanc viciniæ, pro ad, sive in hanc viciniam. Iuven. Sat. Porrectura viro miscet siciente rubet. Ablativus pro dativo. Horatius lib. 1. Sat. 5. Occurrunt animæ quales neque candidiores Terra tulit, pro qualibus. Ter. Ea primum ab ea animadvertenda injuria est, pro injuria ejus.

De Enallage generum, numerorum, personarum, modorum, ac temporum, in Linaero, & Grammatica, & infra in Alleoetheta, fusiùs dicemus.

Nos reliqua id genus Schemata prosequemur.

Hendiadu, est cum mobile in fixum vertitur. Virg. Chalybem frangitq; monordit, pro chalybea fræna. Idem. Virg. Georg. Nec mihi displiceat maculis insignis & albo. Idem. Æneid. 1. Molentq; & montes insuper a tos. hoc est, volent aliorum montium. Idem. Georg. 2. Pæctis libans & auro, id est, aureis pæctis. Iuc, per famam & populum, id est, famosum populum. Idem. In partem & prædam, id est, partem prædæ. Hendiadis composita dictio est, ab 2. unum, hæc, & sic duo, cum videlicet unum per duo explicatur. Unde &

& in hunc modū fortasse rectius definitur. Hēdiadis est, cum res una cōiunctione interveniēte in duos, carminis gratia diducitur, sive alterum ē vocibus rem illā significātibus adiectivū, sive utrūq; substantivū fuerit.

Tapinōsis, *ταπεινότης*, est cum rei dignitas verbi humilitate deprimitur. Mancinellus.

Esto Tapinōsis, fertur si de mare gurgēs.

Virg. *Æneid.* 1. Apparent rai nantes in gurgite vasto, gurgite pro mari. Idē, Multa malus simulans, pro sceleratus sive scelestus. Idem, Dulichias vexisse rates, & gurgite in alto. Horat. Pelidē stomachum, pro iracundia M. Cato, Locū editum alpe rumque verrucam appellat. Teste Geilio lib. 3. cap. 7.

Cacemphoton, *κακὴ μῆσις*, est illepidā ac incōcinna vocum compositio. Schema vitiosum, nec imitandum, nisi metri necessitas cogat. Fieri consuevit, quādo prapositionē cū litera[n] succedit, Virg. *Æn.* 1. Corpora flūdat humi, & numerū cum navibus *æquet*. Vel, quādo sequens dictio syllabas præcedēti nūtes habet, Cice, O fortunatam natam me consule Roma *am!* Virg. *Æn.* 3. Tres adeo incertos cæca caligine toles Errant us pelago. Huc referri quæ sūt compositionis vitia, quæ Martianus Capella, libro de septem artibus liberalibus 5. cap. de elocutione conscripsit; *Paromœd*, *παρομῆσις* vocant, id est, asini nile; & sit cū multæ voces a h eadem litera incipientes, ex ordine collocantur; ut Machina multa minax minatur maxima muris. Casus Cassandra canebat. Mammam ipsam amo, quasi meam animam. Sol & Luna luce lucēt Junio. Juno Jovis jure irascitur. Sofia in solario soleas sarciebat suas. O Tite, tute Tati tibi tanta Tyranne tulisti, &c. Hæc vitiosa dictionum compositio *Cacosyntheton*, *κακὸν σύνθεσις* etiam appellatur. Mancinellus.

Compositura mala est vocum *Cacosyntheton* illa. Virg. *Æneid.* 9. Verūq; juvenum terga fatigantus ha-

ita: ubi Ser. *κατασύνθετος* & *ἀσύνθετος* esse ait.

Asyndeton sive *Dialyton*, *ἀσύνθετος* & *διαλύτων*, Elipseos forma, est cum duæ pluresve tum dictione: tum orationum clausulæ, conjunctionum nexibus carent, quorum loco commata interseruntur. Mancinellus:

Cum sine iunctura voces variz locitantur,

Dialyton certè vel *Asyndeton* efficiemus.

Asyndeton, Latine Inconjunctum, *Dialyton*, dissolutum. Ut veni, vidi, vici: quibus verbis Cæsar debellato Pharnace rege Pontico, ad senatum scribens victoriæ celeritatem significavit: & ut Suetonius in vita Julii scribit, Pontico triumpho inter cætera pompæ fercula horum verborum prætulit titulum significantem belliceleriter confecti notam. *Æneid.* 9. Ferte citi ferrum, date tela, scandite muros. Tullius in Catilinam: Abiit, excessit, evasit, erupit, *Æneid.* 4. Ferte citi flammæ, date tela, impellite remos. Hac figura præcipuè utimur, ubi celeritatem rei gerendæ significabimus. Oratoribus Articulus appellatur, de quo suo loco, & Membrum.

Polyasyndeton, *πολλὰ σύνθετος*, i. variè ac multipliciter conjunctum, est cum oratio multis conjunctionibus vel eisdem vel diversis abundat. Vel est multis nexa conjunctionibus oratio. Virg. Georg. 3. Tectumq; larémque Armâque Axyeleūque canam Cressâmque pharetram. Idem *Æneid.* 2. Demissum lapsi per funem Athamâsque, Theâsque, Pelidêsque Neoptolemus, primûsque Machaon. Idem. Multa quoque & bello. Figuræ est Poeticæ magis quàm oratoriz familiaris.

Mancinellus.

Diversas voces conjunctio plurima si fert,
Nempe figura datur *Polyasyndeton* esse Pelasgum,
Detur in exemplum matérque patérq; nepóque.

Schesis Onomatopœia, *σχέσις ὀνοματοποιΐα*, id est nominum habitudo, est cum singulis nominibus singula Epithe-

ta conjuncta sunt. Virg. Marfa Manus, Peligna cohors, festina virum vis. Mancinellus.

Nominibus cunctis si singis Epitheton unquam,
Tum Schesis onomáton dixerunt esse figuram.

Aliter Schesis onomáton est, cum in contextu sententiarum plures Antonomasiæ ponuntur: ut, Armipotens Tritonia virgo: figura non infrequens apud Græcos Poetas.

Hermes, ἱμῆρς, est cum uniformis continuatur orationis series, unius calus tenorem ad clausulam usq; custodiens. Virg. Æneid. 6. Principid, cælum, ac terras, camposq; liquentes, Lucentémque globum lunæ, Titaníaque astra Spiritus intus alit. Idem Æneid. 1.

Est in secessu longus locus, insula portum
Efficit objectu laterum, quibus omnis ab alto
Frangitur, inque sinus scindit sese unda reductor.
Hinc atque hinc vastæ rupes, geminíq; minantur
In cælum scopuli: quorum sub vertice latè
Æquora tuta silent, tum sylvis scena corulcis
Desuper, horrendaq; atrú nemus imminet umbræ:
Fronte sub adversa scopulis pendentibus antrum,
Intus aquæ dulces, vivóque sedilia saxo,
Nympharum donus: híc fessas non vincula naves
Ulla tenent, &c. Et in prosa natalis Domini cantá-

da legitur, Natus ante sæcula Dei filius, invisibilis, interminus: per quem fit machina cæli ac terræ & in his degentium: per quem dies & horæ labant, & se iterum reciprocant: quem Angeli in Arce poli voce censa semper canunt: hic corpus assumpserat fragile sine labe originalis criminis, de carne Mariæ virginis, &c. Est Hyperbati species. Porro *ἱμῆρς*, Latínè series dicitur, *ἡμῆρς* ἡμῆρς, quod cum denso spirito, nectro, significat: cum tenui verò *ἱμῆρς*, dico. Mancí. Longa quidem series constructus Hirmos habetur. Item Hirmos scribitur quasi syrmos, tractus, *ἡμῆρς* ἡμῆρς, traho.

Epitheton, ἰδιώτης, Appositum Attributum, est dictio proprio nomini aut ornandi, aut vituperandi, aut iudicandi, aut deniq; Emphaseos gratia apposita; ut, *Dia Camilla*, *Scelerumq; invector Vlysses*. *Larissus Achilles*, *Turpis egestas*, *Effrenata libido*, *Manci*. Appositū proprio mihi fertur Epithetō esse; ut *alma Ceres*, *venusta Venus*, *cælūq; profundū*, *Eo Poëte & frequentius & liberius utuntur*, apud Oratorem, nisi cū aliquid efficitur, redūdat, Tum autem efficitur, si sine illo quod dicitur minus est, qualia sunt, *O scelus abominandum!*

Epitheta tri-
bus modis
sumuntur.

O deformem libidinem! Sumuntur autem Epitheta tribus modis, ab animo, ut *Carolus magnanimus Imperator*, *Contemptor Divūm Turca*; tum à corpore, ut *Pulcher Iulus*; postremo extrinsecus, & id quidem trifariam: aut enim à loco, ut, *Ulysses Ithacus*; aut ab actu sive officio, ut, *Æncia nutrix* & *ajeta*; aut ab eventu, ut, *Insula dives opum Tenedos*. *Æneid. 3.* Differt ab Antonomasia, quod hæc nominis vicem sustinet, illud proprio nomine haud vacat unquam.

Æneid. 7.
in fronte.

Periphrasis, περιφρασις, loquendi Circulus, Circuitio, Circumlocutio, est quum pluribus veris, id quod uno aut certè paucioribus dici potest, explicatur, *Manci*.

Schema am-
plificationis.
Periphrasis
tribus ra-
tionibus,

Circuitus Romane Periphrasis esto loquendi.

Fit autem vel necessitatis causa, cū videlicet aut turpia, sordida, dictūque deformia operimus. Ut ad requisita naturæ dixit *Salust.* Voluptatum seminarium; & libidinis officina, apud *D. Cyprianum* de ratione Circumcisionis; Aut cū rei nomen non est inditum, sive ignoratur. *Matth. 18. μύλη ὁρνέου*, mola asinaria, pro saxo molari, quod in molis substernitur. Item vicini nostri puella haud invenusta nupturæ, cū nomen ejus tibi non sit cognitum; vel usurpatur decoris sive ornatus gratia, qui est apud poëtas frequentissimus, apud quos anni, mensis dici, noctis, Veris, Æstatis, Autumni, Hyemis, meridiei, matutini ac vespertini temporis,

temporis, aliarumque rerum complurium periphrales inveniuntur innumeræ. Apud Oratores etiam schema non rarum, semper tamen astrictius. In summa, quicquid significari brevius potest, & cum ornatu latius ostenditur, Periphrasis est: modus tamen in hac, uti, & in cæteris adhibeatur.

Differt ab Antonomasia, quod in hac simplex vox Periphrasis simplici commutatur: in illa vero vox una pluribus circumscribitur. Hæc quatuor præcipue modis constat: ^{quatuor modis constat.}
 Priuò, cum patria, secta, aut facinus proprii nominis loco ponitur: ut Mantuanus sive Andinus vates pro Vir. Venusinus poëta pro Horatio. Sulaionensis vates pro Ovidio. Peripateticæ scholæ princeps pro Aristotele. Stoicæ familiæ pater pro Zenone. Voluptatis assertor pro Epicuro: Evangelicæ legis lator pro Christo: Cælestis orator pro Paulo: Everfor Carthaginis ac Numantiæ pro Scipione: Augyæ stabuli repurgator, sive monstrorum domitor pro Hercule: Troiani belli scriptor pro Homero. Secundò, sit Etymologia, a cum videlicet nominis rationem explicamus. Ut, alienæ hæreditatis captator, pro Hæredipeta: Homocibo ventrique deditus, pro parasito: Vir sapientiæ studiosus, pro philosopho: Literarum doctor, pro Grammatico: Plurium locorum possessor, pro locuplete: Veri Deicultor, pro Christiano. Tertiò, constabit Notatione, a cum notis, ac signis quibusdam accidentium rem quampiam depingimus: Ut, bilis effervesceit, pallet vultus, ardēt oculi, tremor membra occupat, pro irato. Caput uno scalpit digito, pro molli ac parum viro. Cubito se emungit, pro lussamentario. Quartò, fieri solita est finitione. Ut, Bene dicendi ars, pro Rhetorica: Civitatis ærarii compilator, pro peculatore: Legum ac civium libertatis oppressor, pro tyranno, &c.

Liptote, est cum minus dicitur, & plus intelligitur. Αμύντα
 Vir. Quid prodest quod me ipse animo non spernis

Amynta? id est, libentissimè amas. Mancinellus:
Si dicas minus & plus signes, Liptote habetur:
Munera nec sperno dulcis amice tua.

Id est, la-
bens a ci-
Id est, multa
gratia.

Vir. Georg. 1. Nec ulla interea est inarata gratia ter-
raz. Idem Georg. 3. Nec mihi displiceat maculis insig-
nis & albo, i. valdè placeat. Fit plerumq; cùm nos no-
straque arrogantiz vitandæ ac modestiæ gratia atre-
nuamus, ut, Non sumus adeò imperiti rerum, ut quid
in hac causa faciendum sit, necne ignoremus, &c. Fit
communiter, cùm duæ negationes sententiam faciunt
affirmativam.

Epimone, *Επιμονή*, est cùm versus idem ac sententia,
sæpius carmini aut orationi interferitur. Mancinellus.

Sæpè relata quidem sententia Epimone habetur:
Intercalares versus illud manifestant:

Incipe Mænalios mecum mea tibia versus. Virg.
Non infrequens Schema in Psalmis Davidicis, arden-
tem cordis affectum præ se ferens.

Aliter posita
Permutatio.
Variatio.
Enallage
num. Scen. I.
A. 3.

Allotheta sive *Αλλοθία*, est cùm numerus
numero, tempus tempore, genus genere, persona item
persona, modus denique modo commutatur. Versus:
Commutat numerum, tempus, genus, *Allotheta*, Per-
sonam atq; modum, & quæ *Allotheta* habetur. Aliter,
est numeri, temporis, generis, personæ, ac modi per-
mutatio. Numeri Terent. Eun. Adeón homines im-
mutarier ex amore, ut non cognoscas eundem esse?
pro eisdem. Salust. Interea servitia repudiabat, cujus
rei initio ad eum magnæ copiæ concurrebant, pro
quorum. Plin. In Africa major pars ferarum æstate non
bibunt inopia imbrum. Terent. Eunuch. Eunuchum
dixi velle te, quia solæ his utuntur reginæ. Huc perti-
net, cùm nomini collectivo singulari verbum respon-
det plurale. Virg. Pars in frustra secant; verubus ue-
tremenia figunt. Idem Æneid. 7. Pars leveis clypeos
& spicula lucida tergunt Arvina pingui, subiguntque

A. 1. Scen. 3.
Æneid. 1.
turba sumit.

in cote secures. Idem. Pars stringunt gladios, &c. Est quando add. distributivum singulare plurale sequitur. 1 Mach. 13. Ovid. Utraq; formosæ (me iudice) sunt venerandæ. Et planxerunt cum omnis Israel planctu magno. Ibi tamen [omnis] collectivum verius diceretur. Temporis variatio. Ter. And. Accedo ad pedissequas, quæ sit rogo; sororem esse aiunt Chrysidis: pro accessi, rogavi, dixerunt. Virg. Æneid. 3. Et omnis humo fumat Neptunia Troja, protumnavit. Idem. Æneid. 4. Vulnus alit venis, & cæco carpitur igni, pro aliebat & carpebatur. Idem, Æn. 1. Nisi faciat, maria ac terras cælumq; profundum. Quippe ferant rapidi secum, verrantq; per auras: pro facerent, ferrent, verterent, præsens pro imperfecto. Ter. And. Scen. 1. Act. 2. Tu si hic sis, aliter senties, pro esses & sentire. Ter. Adel. Act. 1. Scen. 2. Nam si esset unde, id fieret, faceremus: pro fuisset, & fecissemus. Livius, me quoque juvat, velut in parte fuerim, pro fuissem. Virg. Progeniem sed enim Trojano à sanguine duci Audierat, pro ducendam esse. Hannibal apud Livium: si tales animos in prælio habebitis, quales hic ostenditis, Vicinus, pro vincemus; ibi præteritum plus ponderis habet quàm futurum. Cæsar: Nonnulli etiam nuntiabant, cum castra moveri aut signa ferri iussisset, non fore dicto audientes milites, pro juberet. Generis immutatio, quum neutrum pro masculino aut feminino ponitur. Ter. Eun. Ego quoque unâ pereo, quod mihi charius est. i. qui mihi charior sum. Virg. de capris, Georg. 3. Hæc quoque non cura nobis levior tuenda. Idem Bucol.

Enallage
generis.
Scen. 1. Act. 5

Dulce satis humor, depulsis arbutus hædis,
Lenta salix forte pecori: mihi solus Amyntas.

Hanc generis Enallagen & in verbis ulurpant aucthores. Virg. Sistunt amnes, tertæq; dehiscunt, pro sistuntur sive stant. Varro ex Gellio: In priori verbo graves Profodiz, quæ fuere, manent, reliquæ mutant.

Andr. Scen.
1. A. 2.

Enallage
personæ
Scen. 1. A. 2.
Enallage
modi.
Georg. 2.

Significatio
latens.

Cornel. Celsus de tempest. Pessimæ quæ variant maxime. Vir. Æn. 2. Et jam nox humida cælo Præcipitat. Idem Æn. 3. Ingeminant abruptis nubibus ignes. Idem: Ingeminant aultri & densissimus imber. Ter. Atq; illa si laverit, nuncia mihi. Idem: Quæ res tibi vortat malè pro mutantur, variantur, præcipitatur, ingeminatur. Nisi Eclipsim potius pronominis (se) dicas, quam interpretationem sequutus est. Serv. 2. Commen. iniquens, Accingunt operi, pro accingunt se operi. Personæ variatio non admodum usitata est, ut Danaï, qui parent Attidis, contra Priamum arma sumite. Ter. Phor. Siquis me quærit, Rufus, præsto est, define, pro præsto sum; nam de se loquitur, Modorum varietas. Vir. Et si non alium latè jactaret odorem, Laurus erat, pro esset. Idem: Impulerat tetro Argolicas: pro impulisset. Cic. Dices, quid? quasi istuc erat magnum, pro esset. Cic. Sed valebis, meâ quæ negotia videbis, meâ quæ diis adjuvantibus ante brumam expectabis, futurum indicandi, pro imperativo, Virg. Eclog. 7. contra imperandi modum pro futuro indicandi posuit. Si fœtura gregem suppleverit, aureus est pro eris. Idem Æn. 3. imperativum pro optativo posuit: Vivite fœlices, quibus est fortuna peracta. Jam sua, pro vivant. Ter. And. Facile omnes perire ac pati, cum quibus erat, pro ferebat ac patiebarur, Idem. Eun. Omnes invidere mihi & mordere clanculum, ego autem si occipere; more historico, infinitus pro imperfecto indicandi.

Emphasis, suavitatis, est cum altior subest intellectus æmaj & significantia, quàm verba per se ipsa declarant. Hæc plurimum adfert jucunditatis orationi, nonnunciam & dignitatis, acrimonizq; non parum. Hæc Ecclesiastæ interdum uti licebit, vel cum tutum non est rem apertè proloqui, vel cum id prohibet pudor. Mancius. Altior est sensus quoties quàm quem tibi verba Declarant, vel quàm dicis plus significatur.

Aut

Paradiastole, *vanitas*, est cum civili interpretati-
one nostris aut aliorum vitiis assentando blandimur,
ut prepositi in nostra tempestate Sileni solent, qui sese
haud secus ac muli mutuum scabunt, ut est in prover-
bio. Ut cum pro astuto, sapientem appelles: pro con-
fidente fortem. pro illiberali, diligentem: cum item
prodigium dicimus liberalem: temerarium, fortem: a-
varum, frugalem: fastuosum, magnanimum: adulato-
rem, comem: assentatorem, amicum. Breviter cum
vicia sub virtutis specie sese ostendant. Nam & ipse
Satanas transfiguratur in Angelum lucis, 2 Cor. 11.
Manc. Pro stulto sapiens sit *Paradiastola* dictus.

DE SCHEM. RHETORICIS.

Hactenus dictionum simul ac orationum Tropos,
schemata item Grammatica tum Orthographis,
tum Syntaxeos Laconica brevitare, quoad fieri potu-
it, perstrinximus: reliquum est, ut de Rhetorum Sche-
matis sive figuris dicamus: quæ, ut in fronte etiam ad-
monui, in hoc reperta sunt, ut quotidiani ac protritū
sermonis fastidium levent; ut orationem aut jucundi-
orem aut graviolem, aut elegantiorē efficiant; ut vim
rebus adjiciant, & gratiam præstent, & nos denique ad
vulgari tum scribendi tum dicendi genere muniant.
Atque miram Rhetorum in his colligendis industriam
est cernere, ut Philippus testatur, qui ad varias huma-
næ loquutionis formulas, adeoq; & pronuntiationis
(ut in Ironia, Epiphonemate, interrogatione, &c.) ac
ipsum oris nostri, oculorum, & vultus discrimina haud
oscitanter observârunt, ac ita tandē in artem redege-
runt, non aliter, ac qui auscultatione sonorū, Muscam
certis primū legibus astrinxerunt. Porroque Græci
lib. 9. cap. 8. *ῥητορικὰ σχήματα*, Latini figuras appellant. Figura autē apud hos
duobus modis dicitur, autore Fabio: Uno quidem la-
tius,

cus, pro qualicunq; sententię forma: & hoc modo omnis sermo figuram habet, nihilq; non figuratum est: Altero vero modo astrictius, pro eo quod sit à simplici ac in promptu posito tum scribendi tum dicendi modo, vel poeticè vel oratoriè commutatum. Hinc dicimus alium esse orationem *ἀνεξορμητὴν*, hoc est, quę figuris careat; alium *ἀνεξορμητὴν*, id est figuris ornatum. Jam viri, qui in arte dicendi primas tenent Schemata illa Rhetorica in duas partes dividunt. Alteram quidem verborum vel Dictionis, vel Orationis, Græcè *ἁλφω*, Alteram Sententiarum, Græcè *ἁρμονία* nominantes. Chirius Fortunatianus, consultus libro Rhet. 3. tria figurarum genera facit, *ἁλφω*, *ἁρμονία*, & *ἁρμονία*. At quia Melanchthonis, viri disertissimi partitio parùm aut ferè nihil ab illis diffidet, ejus divisionem, & quidem docendi gratia imitari placuit; Is hæc Rhetorum Schemata in treis ordines digerit. In quorum primo ea colligit, quibus cum dictionibus, in oratione tamen positis, negotium est: secundo ea copulat, quę sententiis exornandis magis quàm dictionibus, quadrant: In tertio ea *ἁρμονία* quę non modò figurandę, sed etiam tum verbis tum sententiis amplificandę orationis gratia adhibentur. Illud obiter observandum, schemata, figuras, exornationes, orationis lumina, colores, ejusdem rei plura esse nomina.

PRIMI ORDINIS SCHEMATA.

Repetitio est, cùm continenter ab uno eodemq; verbo plurium membrorum principia sumuntur. Vel est, cùm eadem vox in plurium clausularum initio iteratur. Hęc pulchritudinis ac venustatis habet multum, tum gravitatis & acrimonię plurimum. Unde nullā orationis exornationem invenies, qua crebrius liceat uti, aut quę tam variis dicendi generibus congruat, auctore Trapezuntio, ut, Scipio Numantiam sustulit.

Scipio

Lib. r. de
pulchritu-
dine.
Cic. ora in
Cat. 1.

Psal. 39.

Psal. 18.

Scipio Carthaginem deleuit, Scipio pacem peperit,
Scipio civitatem servavit. Idem: Nihilne te nocturnum
præsidium palatii, nihil te urbis vigilæ, nihil timor
populi, nihil concursus bonorum omnium, nihil hic
munitissimus habendi Senatus locus, nihil horum ora
vultusque moverunt? Item: Tu in forum prodire, tu
lucem conspiceret, tu in horum conspectum venire co-
naris? Item: Cum nudus sis tæris ante Tribunal supre-
mi Judicis, ubi tunc divitiæ tuæ, ubi delitiæ, ubi super-
bum famulitium, ubi stipatores armati, ubi splendi-
da ædificia, ubi latifundia? Hæc figura Davidi re-
gio Prophetæ ac Psalteri admodum frequens est, ut
illud, Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem
timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepi-
dabo? Idem: Vox Domini in virtute, vox Domini
in magnificentia, vox Domini confringentis cedros,
&c. Poëtæ usurpant, cum unam ac eandem vocem
per plurimorum versuum principia repetunt. Virg.
Æneid. 1.

Venus ad Cupidinem:

Nate meæ vires, mea magna potentia solus,
Nate patris summi, qui tela Typhoea temnis.

Horatius libro secundo: Ode. 16.

Orium Divos rogat in patenti,
Orium bello furiosa Thrace,
Orium Medi pharetra decori.

Apud Græcos variam sumit nomenclaturam, appel-
latur *ἀναπαρά*, id est, relatio, *ὑποπαρά*, id est, adjectio: & Ru-
tilio *ὑποπαρά*, i. e. adæquatio uniformis: Ab Aqualia
ἰσοπαρά, id est, repetitio, relatio.

Conduplica-
tio à Cicer.
vocat. ur.
Vehementer
auditorum
commovet

Επαναληψις, *ἑπανάληψις*, est cum eadem dictio & initi-
um & finem occupat. Virg. Æneid. 1.

Multa super Priamo rogitar, super Hectore Multa.
Item: Ante etiam sceptrum Dictæi regis, & ante.
Item: Pater, inquam, me lumine orbavit.

Item:

Item: Cognitum est tempus, venalem habuisse, cognitum ejusdem rei:
est. Latine Replicatio, sive Reiteratio. Mancinellus: disintegratio
Incipit & finit verbo Epanalepsis eodem. verbi.

Pauper amet cautè, timeat maledicere pauper.

Sulpit. Victor hanc *inuas in laudem* vocat. Iuven.

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

Επιρρϋσις, επιρρϋσις, Subjunctio, est ejusdem dictionis
citra morem, cum impetu pronuntiationis ac majoris
vehementiæ gratia geminatio: fit vel amplificandi Pro Milone.

gratia: Ule, Cic. orat. in Cat. 1. Hic tamen vivit: vivit?

imò etiam in senatum venit. Idem: Occidi, Occidi non

Spu. Melium. Vivis, & vivis non ad deponendam, sed

ad confirmandam audaciam: Cic. in orat. in Cat. 1. Vel

commiserationis causa: Virg. Eclog. 1.

Ah Corydon, Corydon, quæ te dementia cepit?

Idem Æneid. 9. Me, me, adsum qui feci, in me conver-

sitate ferrum, ô Rutuli. Mancinellus:

Est Epizuxis similis geminatio verbi,

Significantis idem, me me petit Hecatore dignam.

Hor. li. 2. Ode 14. Eheu fugaces Posthume, Posthume

labuntur anni. Idem. Sic sic juvat ire per umbras. Hoc

Schema nonnunquam per Ironiam ad elevandum ef-

fertur: ut, O bone, bone vir, quàm probè te geris?

*O thou good fellow, how honestly doest thou behave thy
self?*

Αναδιπλοσις, αναδιπλοσις, Reduplicatio, est cum ultima

prioris compositi dictio in sequentis initio iteratur, vel

cum antecedentis membri exitum, consequentis initi-

um facimus. Maro Æn. 10. Sequitur pulcherrimus A-

stur, Astur equo fidens. Idem: Sic Tytirus Orpheus, Or-

pheus in sylvis. Idem: Vos hæc facietis maxima Gallo,

Gallo cujus amor, &c. Idem Magna Reip. spes sita est in

juventute; Iuventute inquam illa, quæ à cunabilis ipsis

honestis tum moribus tum literis instituitur. Hæc etiã

αναδιπλοσις, nominatur. Pl. 1 2 1. Stãtes erant pedes nostri

Eclog. 9.

Eclog. 10.

αναδιπλοσις

in

Pro M. Mar-
cello.

in atriis tuis Jerusalem, Jerusalem, quę ædificatur, &c.
Conversio, ἀντιστροφή, est quando continenter ad unum
 atque idem verbum plura membra exiunt, Ut Po-
 nos pop. Romanus iustitia vicit. armis vicit, liberali-
 tate vicit. Frumenti multum è Gallia, peditatus am-
 plissimę copię è Gallia, equites numero plurimī è
 Gallia. Cicero, De nobis, quos in Repub. salvos esse
 voluisti, quoties cogitabis, toties de tuis maximis be-
 neficiis, toties de incredibili liberalitate, toties de sin-
 gulari sapientia cogitabis. Hic per Zeugma verbum in
 duobus commatis supprimitur. Solus Christus est, qui
 condidit hominem, redēdū it hominem, Patri reconcl-
 iavit hominem, hūminis causa induit hominem, variis
 spiritus sui dotibus instruxit hominem, breviter solus
 beat hominem. Hanc Rutulus ἀπαγωγή nominavit.

Pro Milone
ad Herenni-
um.

Complexio, Συμπλοκή, est cū orationis alicujus mem-
 bra idem principium eundemq; finem sortiuntur. Cic.
 Quis eos postulavit? Appius. Quis perduxit? Appius.
 Idem. Qui sunt, qui fœdera sæpè ruperunt? Carthagi-
 nenses. Qui sunt, qui bellum crudelissimè gesserunt?
 Carthaginenses. Qui sunt, qui Ital. Æ deformaverunt?
 Carthaginenses. Qui sunt, qui sibi ignosci postulant?
 Carthaginenses. Item, Quis nobis Christianis ob Prin-
 cipum nostrorum oscitantiam ac mutuam inter se di-
 gladiationem, ad dilatanda dirionis quisque suę pome-
 ria, deniq; ob nefandissima scelera nostra, duo Orien-
 tis Imperia Trapezuntium & Constantinopolitanum
 per vim abstulit? Turca. Quis superioribus annis Pan-
 noniam interiorem miserè, interfecto Rege Ludovico,
 igni ac cæde plusquam Tyrannica profligavit? Turca.
 Quis Vicinam urbem superioris Pannoniæ celeberrī-
 mā omnibus belli machinis ac stratagematis acerrimè
 oppugnavit, nec, volente ita Deo, expugnavit? Turca.
 Item: Quid eras priusquam te conderet Deus? Nihil.
 Quid eras priusquam te redemerat Christus? Minus
 quā

quid nihil. Quid nunc futurus esses, si tibi subducat gratiam suam? Nihil. Quid est autem ad veram felicitatem conducibile, quod tibi non largiter subministravit? Nihil. Quid habes, aut potes ex te ipso? Nihil. Quid igitur est quod aliunde speres boni? Nihil.

Copulatio, sive *Duplicatio*, est cum idem verbum cum Emphasi quadam repetitur, hoc modo. Sed tandem ad illum diem Memmius erat Memmius; posterius enim notat ejus jam antè cognitos mores. Ita rectè diceretur. Paulus apud Ananiam pontificem erat Paulus, hoc est, sui similis. Græci vocant *ἰσοπλοῦς*. Differt ab Epizeuxi, quod hæc principium geminat, illa finem.

Observatiuncula.

Unaquæque prædictarum septem repetendi formarum sive Schematum uno eodémque generali nomine, Repetitio appellari potest. Sûntq; venustati, acrimoniæ, ac vehementiæ perquam accommodata. Ex his Repetitio, Conversio & Complexio, ad objurgandum etiam, exhortandum & exprobandum mirè faciunt.

Traductio, est cum eadem dictio aliquoties diverso casu repetitur. Hæc non modo non offendit aurem judicum, sed etiam orationem auditu reddit concinnior, hoc pacto; Qui nihil habet in vita jucundius vita, is cum virtute vitam non potest colere. Item, Eum tu hominem appellas, qui si fuisset homo, nunquam tam crudeliter hominis vitam petiisset. Hoc Schema Poetis nominatur *ἰσοπλοῦς*, Polyptoton, hoc est, multitudo casuum varietate distincta. *Æneid.* 4.

Schema
fervitatis.

Polyptoton.

Littora littoribus contraria, fluctibus undas

Imprecor, arma armis, pugnent ipsiq; nepotes.

Perl. Sat. 1. Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter. Virg. Hæret pede pes, densusque viro vir.

D. Paulus; Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia, ipsi honor & gloria in secula seculorum.

Rom. 11.

Mancinellus;

Datque

Dátque Polyptóton varios casus retinendo
 Clausula, litoribus contraria litora, fluctus
 Fluctibus esse precor, populis populos inimicos.
Articulus, est cum singula verba intervallis distin-

Pro. Plan.

guuntur cæsa oratione. hoc modo: acrimonia, voce,
 vultu adversarios perterrituisti Cicero. De eorum desi-
 derio, luctu, querelis, quotidie tecum sua ul audiebam.

Pro. Cor.
 Bal.

Idem: Talis in rem nostram labor, assiduitas, dimica-
 tio, virtus digna summo Imperatore. Fab. Quæro ab

Βραχυλογία.
 Fab. lib. 2.
 Cap. 4.

inimicis, suntne hæc investigata, conperta, patefacta
 per me? Item Rem, famam: parentes, amicos, Deum
 amisisti Facit ad acrimoniam orationis, nam crebris
 veluti vulneribus ad inuicem ferit. Poëtæ Asyndeton vo-
 cāt, de quo suprà. A Fabio Dissolutio nominatur, ab a-
 liis etiam Βραχυλογία, quæ potest esse copulata Dissol-
 utio, ad verbum, Breviloquentia. Aptum etiam sche-
 ma, cum quid instantius dicimus. Ubicunq; enim acri-
 ter erit & instanter, pugnaciterque dicendum, mem-
 bratum, cæsumque dicimus.

Schema am-
 plicationis.

Membrum, ἰσχυρισμός, est cum duo vel plura membra,
 vel absque nexu, vel cum eo copulata proferuntur, hoc
 modo: Vide quantum infelicitatis uno crimine tibi
 conscivisti, Patrimonium prodegisti, parentes in luctu
 coniecisti, amicos abalienasti, famam contaminaisti, De-
 um ad iram provocasti, Item: & inimico proderas. & a-
 micum lædebas, & tibi ipsi non consulebas. Item: Nec
 Reip. consuluisti, nec amicis profuisti, nec inimicis re-
 stitisti. Hoc Schema, cum in se orationis membra con-
 tinet, quæ ex pariter numero syllabarum constant. ἰσο-
 καλία sive compar nominatur. In prælio mortem pater
 oppetebat, domi filius nuptias comparabat. Scipionis
 virtus & Reip. profuit. & hostibus terrori fuit, & sibi
 æternum cognomen peperit, in fuga fœda mors, in victo-
 ria gloriola. Ego consilio, nummis, & sanguine uvi:
 tu me dolo, arte, & gladiis invaluisti, Maxime probatur,

Compar.
 καλία.
 1. Propè
 quatum.

quæ

quæ tribus constant membris, quanquam nihil veræ & duobus uti vel pluribus. Hæc schematis gratiam amittunt, si sint longiora; numero & brevitate commendantur. Omissio item conjunctionum addit gratiam, acrimoniam, ac vehementiam. Porro partium si ve membrorum æqualitas, non digitis, sed aurium sensu quodam dijudicanda est. Puerile siquidem est numerare syllabas, cum pauciores, si productæ sint, frequenter æquent numero plures.

Similiter cadens ἰσοπέδιον, est quando iisdem casibus dictiones aut sententiæ efficiuntur, hoc modo; Mœrentes, flentes, lacrimantes, commiserantes. Sal. Maximis ducibus, fortibus strenuisq; ministris. Item; Laudas hominem egentem virtutis. abundantem felicitatis. Item; Nunquam fruetur sapientia, cui invisa est industria. Item; Cujus omnis in pecunia spes est, ejus à sapientia est animus remotus. Diligentia comparat divitias, negligentia corrumpit animum. Nec refert utrum hæc caluum similitudo sit in fronte, an in medio, an in fine.

Similiter desinens, ἰσοτελευτών, est cum dictiones vel sententiæ similiter exeunt. Ennius: Eos deducī, evehi, quàm descripsi. Turpiter audes facere, nequiter studes dicere. Vivis invidiosè, delinquis studiosè, loqueris odiosè. Audacter terribas, humiliter placas. Difficile est sapere sinul & amare. Melius est à sapiente corrodi, quàm stultorum adulatione decipi. Cic. orat. in Catil. 2. Sed quamvis multos fuisse putatis, quæ ego defenderem, non crederent: quàm multos etiam, qui defenderent: quàm multos & qui propter improbitatem faverent. Idem pro M. Cælio in fronte. Qui armati Senatum obsederint, magistratibus vim attulerint, Remp. oppugnārint. Differt à superiore, quodd hæc in partibus orationis casibus obnoxiiis locum tenet, illa verò in cæteris. Nonnunquam in u-

nam orationem coire possunt, hoc modo; Perditissima ratio est amorem petere, pudorem fugere, deligere formam, negligere famam.

Agnominatio, *ὑπονομασία*, est jucunda quædā vocum conclusio, significatu tamen diverso. Vel est, cum vox reperitur non prorsus eadē, sed aliqua ex parte immutata. Fitque hæc immutatio vel adjectione, detractio-
nēve literæ aut syllabæ; vel productione aut correptione syllabarum, hoc pacto; Deliges quem diligas. Vide de Patres conscripti, nec circumscripti videamini. Sit divus, modò ne vivus. Magistratus illi oneri potius est quàm honori. Ter. Inceptio est amentium haud amantium. Christianismus neutiquam est, imò Gastrismus, i. ventris ingluvies ac indulgentia. Cic. Qui fuit locus religiosissimus, is erit locus desertissimus. Non Theologus, sed Mateologus. Non te prætorē sed prædonem dicimus esse. Cicero, ex aratore orator. Phil. 3. Hunc avium cantus ducunt ad avium. Hic non tantum curam diligit, quantum Curiam; Curia prima correpta, meretricis vocabulum est. Hec eadem *ὑπονομασία*, sive *ὑπονομασία*, appellatur. Latine possis Assonantiam dicere. Etiam *ὑπονομασία*, id est, rei denominatio; quam cur Fabius à *ὑπονομασία* non modò se junxerit, sed etiam contrariam fecerit, hæcenus assequi non potui.

Antanaclassis, *ἀντιθέσις*, est ejusdem verbi contraria significatio: à verbo *ἀντιθέσις*, i. refringo, reverbero. Unde *ἀντιθέσις*, propriè est reciproca motio sive reverberatio, ut in ludo pili fieri solet. Hæc superiori vicina, sed rarior illius usus est: Ut, amari jucundū est, si curetur nequid in sit amari. Itē Proculus querebatur de filio, quod expectaret mortē patris, cumq; filius respōdisset, Ego verò non expecto: Imò inquit pater, rogo, ut expectes. Expectat mortē hominis, qui imminet ac optat, & expectat qui nihil molitur ante mortē, sed a quo animo fert illū esse vivacem. Ecclia Christi ab infan-

ὑπονομασία

ὑπονομασία

ὑπονομασία

Denomina-
tio.

Hoc solum
fit in aman-
do Deum.

infantia ejus ab Hæreticis oppugnata est, ac nondum expugnata, quâquam præpositio hic variet. Ita: Cor. 4. *ἀγωνίζομαι, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀγωνίζομεθα*, i. laboramus, ac non periclitamur;

sive redigimur ad egestatem, at in egestate non desistimur: vel, ut Græci, ad summam angustiam redigimur, sed malis nec oppressi nec victi, &c.

De Hypallage, Eclipsi, Apostrophi, Onomatopœia, Antonomasia, Metonymia, Catachresi, & Allegoria, quæ in hunc ordinem redigenda sunt, supra partim in Tropis, partim in Schematibus Grammaticorum dictum est.

SECUNDI ORDINIS SCHEMA.

ta, quæ sententiis magis quàm verbis accommodantur.

INTERROGATIO diducitur in simplicem & Figuratam. Simplex est, quæ solum sciscitandi ac à respondente dicendi gratia cum spiritu quodam interrogantis profertur. Ita Virg. *Æneid.* 1. Sed vos qui tandem, quibus aut venistis ab oris? Figurata verò, quæ sciscitandi gratia non assumitur, sed percontando variis servit affectibus, Assèverationi, miserationi, instantiæ, indignationi, admirationi, dubitatione, quæ Fab. exactè persequitur. Assèverationi: Ut, Nonne Mortuus hic noster hunc tenebrior è propriis adamussim depinxit coloribus? Miserationi: ut, Sine Virgilianus; Heu, quæ me tellus, inquit, quæ me æquora possunt accipere? Instanti sive urgendi: Quid tuus ille, Tubero, districtus in acie Pharsalica gladius agebat? Idem, Quousq; tandem abutere Catilina patientia nostra? Idem in eadem: patere tua consilia non sentis? & totus hic deniq; locus Indignationi: Et quisquam Iunonis num è adoret? Indignationi simul & rædio: O generatio incredula & perversa, usquequo vobiscum ero? Quamdiu vos patiar? Admirationi, Quid non mortalia pectora cogis, Auri

Interrogatio.

Vide Fab. lib. 9. cap. 2.

Æneid. 2. Cic pro L. gario.

Orat. 1. in Catilinam.

Æneid. 1.

Æneid. 2.

Bras. in Re-
elefisti.

sacra fames? Dubitationi: ut, Quod me vertam? quod tē-
dam? quid faciam? hic nosmet rogamus. Ita D. Hiero-
nymus, Quid agimus anima? Hęc Gręcē *ἐρωτάμεθα* dici-
tur: quod simulta rogantur, *ἑρώτα* vocatur, à præteri-
to *ἑρωτῶ*, verbi depositi *ἑρωτῶ* interrogō, aug-
mento ac, i. e. diphthongo rejecta. Schema est acrimo-
niæ: tempestivē enim adhibita multum vigoris & acu-
leorum addit orationi. In tempore porro adhibetur in
re vel perspicua vel argumētis jam effecta, undē pecu-
liariter convenit Epilogis: Quanquam in aliis quoque
orationem reddit vividiorē. Eadem, n. sententia per
interrogationem prolata, plus habet vigoris quam
simpliciter enunciata. Velut illud ex Ovidii Medea:

Schema am-
plificationis.

Subjectio fit
tribus modis

Subjectio, est cum ipsi nostrę interrogationi respon-
demus. Id fit tribus modis. Primō, cū nobis ipsis ob-
jicimus, quod ab auditoribus objici poterat, & quasi
objectum sit, respondemus. Secundō, cū adversarios
compellamus, ut respondeant, & quasi responderint,
refellimus. Tertiō, cū quasi deliberātes, varia propo-
ninus, ac singula confutamus. Primus modus, auctore
Erasmo, convenit argumētationi; Secundus Epilogo,
uterque convenit Inductioni; Tertius aptus est ad deli-
berandū. Exemplum primi. Cicero, dicet aliquis: hęc
igitur est tua disciplina? sic tu instituis adolescentes? ob
hanc causam tibi hunc puerū parens commendavit &
tradidit, ut in amore & voluptatibus adolescētiam suā
collocaret? & hanc tu vitā, atq; hęc studia defenderes?
Ego si quid iudices, hoc robore animi, atq; hac indole
virtutis ac continentię fuit, ut respueret omnes volup-
tates, omnēmq; vitę suę cursum in labore corporis at-
que in animi contentione conficeret: quem non quies,
non remissio, non æqualium studia, non ludii, non con-
vivium delectarent: nihil in vita expetendū putaret, nisi
quod

Pro M. Celi.

quod esset cum laude & honore, & cū dignitate conjunctum: hūc, mea sententia, divinis quibusdam bonis instructū atq; ornatum puto & cætera. Exemplum secundi: Nunc appello vos Judæi, quibus freti persistitis in vestra dementia? Prophetarū oraculis? Ostendimus eos omnes pro nobis facere. Mose? Declaratum est, illum non de alio quā de Christo nostro scripsisse Typis ac figuris? Omnes ad unguem in Christū quadrare demonstratum est. Miraculis? Majora nemo potuit desiderare. Numero consentientiū? Vos pauci mustatis in angulis: totus orbis Christū adorat. Evētus vos spes lætat? Videtis jam olim eversum Templū, sublata Sacrificia, dissipatam Civitatem, dispersam & abjectam Gentem, nec eā alio præsidio superstitem, quā Christianorum clementia. Quid igitur superest, nisi ut resipiscatis, & nobiscū Messiam verū amplectamini? Exemplū tertii: Dic mihi quæso, quid habet mundi cultor, quo turgat, & in quo spem suam figat? In divitiis? Neminem reddunt magnū aut beatū, læpē vivum deserunt, tantū abest ut morientē comitentur. In liberis? Possessio est ipsis opibus incertior. In uxore famulitio, cæterisque commodis? Nihil in his neque stabile, neq; tale, ut animum hominis tranquillū efficiat. Ad Deum confugiet? Eum habet iratū. Ad suum ipsius animum? Illic inveniet carnificem conscientiam. Est præterea subjectionis species, qua dum ipsi quæstionem proponimus, ac mox ad eam respondemus, reddimus auditorem attentum ac docilem. Ita D. Pau. Gal 3. Quid igitur lex? propter transgressionem posita est. Et ad Ro. 3. Ubi est gloriatio tua? exclusa est? Per quam legem? factorum? non, sed per legem fidei. Hæcque Figura tam frequens est apud Paulum, ut nusquam non occurrant exempla. Et Christus aliquoties usus est, velut, Luk. 7 Quid existis videre in desertum? arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? hominem

Alia subjectionis species.

mollibus vestimentis indutū, &c. Idem in eodem. Cui autem assimilabo homines generationis hujus? aut cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus in foro, &c. Itē, Mat. 7. Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? &c. Est & alia subjectionis forma, qua quiddam veluti ab adversario nobis objectū concedimus, sed subijci nus aliud, quo illius objectionem ad nos detorqueamus. Virg. Æneid. 9. Sed periisse semel satis est, peccare fuisset. Ante satis. Item, Difficilis est labor discendi linguas, sed necessarius. Alterum enim hic velut ab adversario objectum, alterum eidem opponimus. Fit denique subiectio, cum quæstio quæstioni opponitur, quale est illud ad Rom. cap. 3. Si iniquitas nostra iustitiam Dei commendat, quid dicemus? nūquid iniquus est Deus? absit, alioqui quomodo judicabit Deus hunc mundū? Habet autem hoc Schema nonnihil affinitatis cū Erotemate, Dialogismo, occupatione, & cum Dubitatione. Nec ad unam orationis commoditatem utilis est. Facit ad perspicuitatē & ad vehementiam sive gravitatem, & ad docilitatē. Græci αὐτοπροσώπων, αὐτοπροσώπων appellāt. Est autē αὐτοπροσώπων per sermonis exceptionem: objectio, αὐτοπροσώπων verò contraria inductio & oppositio, eū aliquid difficile, & contrariū conferimus. Ut Cicero de rege Ptolomæo: Difficilis ratio belli gerendi, at plena fidei, plena pietatis.

Exclamatio est, quæ conficit significationem aut doloris aut indignationis, per huiusmodi aut urbis, aut loci, aut temporis, aut rei cuiuspiam compellationem, Cicero Philip. 2. O tempora, o mores, o me miserum! O incredibilem audaciam! O imprudentiam prædicandam! O sceleratam hominis flagitiosam! O imprudentiam, nequitiam, libidinem nō terendam! O miserum te, si intelligis! miseriorem, si non intelligis! O audaciam immanem! O hominem nequam! O impudentiam singularem, quid videras! O tecta misera, quam dispari

Alia subjectionis forma.

Verba Turni

Alia subjectionis forma.

Vnus subjectionis.

inquinatio.

Omnia.

dispari domino, &c. O detestabilem hominem! Hoc Schema movet acriores affectus, sed in loco adhibi-
 tum. Nam statim ab exclamatione ordiri, aut in re fri-
 gida tollere vocē, dementium est. Verū ubi res mag-
 nas persuaferis, ubi jam animos auditorum inflexeris,
 tum locuserit exclamationi, quam tamen nec frequen-
 tem esse oportet, nec diuturnam. Neq; tibi tantum ex-
 clamatio est, ubi auditur ō neq; satis est ad exclamatio- Ensim.
 nem, quantum potes exclamare ō, quæ vox est asino-
 rum, sed quoties impotens affectus erumpit, ibi de-
 mūm est exclamatio. Ut Paulus, qui multa loquutus Rom. 7.
 de invincibili carnis imbecillitate, tandem exclamat,
 Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore hoc
 morti obnoxio? Ea nonnunquam inseritur per paren-
 thesin. Velut, Heu piget ac pudet. Aut, Deum immor-
 talem! quā nihil ulquam tutum in rebus humanis?
 Horresco referens. Væ duritiæ cordis humani. Condu-
 plicatur autem vehementia, si accesserit apostrophe.
 Tale est illud. D. Rex. cū asinum, quem conscendit
 Dominus, interpretatus esset carnem nostram indomi-
 tam ac spiritui rebellem, exclamat. Conscende ac pro-
 me hunc asinum nostrum, Domine Jesu. Ita Æneas Æneid. 3.
 Virg. Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fa- Æneid. 4.
 mes? Huc pertinent imprecationes, Græcè *ἀνέκα* vo- Dido Patho-
 cant. Ut, Væ vobis Scribæ & Pharisei &c. Item Ob- peria. Sche-
 testationes, Græcè *ἀνέκα*. Virg. Per ego has lachry- ma amplifi-
 mas dextramque tuam te, &c. oro. Item Ominatio- cationis.
 nes, Idem Æneid. 10. Turno te nupus erit, magno cum Lib. sat. 4.
 optaverit emptum Intactum Pallanta. Denique tota Per. 6. cap.
~~in deus~~ affectuum motio ac varietas. Qui quidem af-
 fectus à circumstantiis, ab habitu, ætate, fortuna, loco,
 tempore, causa, modo, materia, & personis peti solent,
 quorum formas in Virg. Macrob. adamussim adnota-
 vit, & literarum studiosus horum discrimina in bonis Æneid. 6.
 authoribus per sese observavit ab infantia, Virg.

Continuò auditæ voces, vagitus & ingens,
Infantumque animæ fientes in limine primo,
Quos dulcis vitæ exortes, & ab ubere raptos
Abstulit atra dies, & funere merfit acerbo.

A Seneca. Item: Dauni miserere senectæ. Et, Ducitur infelix ævo confectus Alcetes. A conditione. Idem,

Æneid. 12.

Æn. 4. Hoc solum quoniam nomen de conjugē restat,
&c. A persona. Cic. O me miserum! ô te infelicem! re-

Pro. Milone.

vocare me tu in patriam Milo potuisti per hos, ego te
in patria per eisdem retinere non potero? Idem in ea-
dem, Frustra, inquit, mei suscepti labores. O spes fallaci-
es, ô cogitationes meas inanes, &c!

Insultatio, (Exclamationi affinis, Tropus Ironiæ ac
Sarcastico non admodum dissimilis) hoc modo defini-
tur: Est qua alicui contumeliosè quiddam, nec sine
irrisione opprobamus. Ita Dido Virgiliana:

I, sequere Italiam ventis, pete regna per undas;
Spero equidem mediis (si quid pia numina possunt)
Supplicia hausurum scopulis.

Phædra Ovid. scortum nefandum,

In sværam.

Inunc, & meritū lectum reverēte parentis,

Quem fugit, & factis abdicat ille suis.

I nunc, & ventis animam committe, dolato

Confusus ligno, digitis à morte remotus

Tæda pro

navis et ta-

bula expietur

arbore.

Asarijunt.

Quatuor aut septem, si sit latissima tæda. Juv. Sat. 13.

Dubitatio, Græcè *ὑπόληψις*, est cū perplexi animisq;
dubii hæsitamus, quidnam potissimum inter duo plu-

ræ dicendum sit aut faciendum, hoc modo; Obfuit
eo tempore plurimum reipub. Consulū sive stultiti-

am sive malitiam dicere oportet, sive utrumque. Item,
Quæro quoniam te digno moribus tuis appellem no-

mine? Eloquar, an fileam? Maro. Crudelis mater ma-

Quam viam.

gis an puer improbus ille. Ter. Ubi quæram, ubi inve-

stigem, quem per conter, quam insistam viam, incertus

sum. Item, Quo me vertam? quos appellem unde im-

plorem

plorem opem? Item; Copia rerum facit, ut dubitem unde exordiar, quæ primo aut ultimo loco dicam? Utrum, illi his malis erepto gratulari debeam potius, quam nostram vicem deflere, qui tantum ecclesiæ lumen amiserimus, nondum statui. In hoc nomine quid potissimum admirari debeam, hæsito, malitiæ an imprudentiam, an vecordiam. In ipso statim initio dubius sum, quo nomine vos alloquar, commilitonum an hostium. Ultris potius indignandum, iis qui te ad hoc facinus instigârunt, an tibi qui talium improborum consiliis, quam bonorum virorum monitis obtemperare malueris. Cicero Act. 7. Quid primum aut aculem, aut querar Iudices? *

Inopinatum, Paradoxum, vagi Act. 7., dubitationi affine. Est, cum negamus nos potuisse vel suspicari vel opinari. Ut Pollio: Nunquam credidi fore Iudices, ut reo Scauro, ne quid in ejus judicio gratia valeret, precarer. Ejusmodi sunt in quibus mirandi verbis utimur. Libenter autem, ut à reliquis affectuum verbis, ita à Paradoxo seu dubitatione ordimur. D. Paulus: Miror quod tam citò transferimini.

Gals.

Communicatio, avaritia, etc., est cum adversarium consulimus, aut cum Iudicibus quid faciendum sit, aut quid factum oportuerit, deliberamus, hoc modo: Si idem casus tibi inciderit, cedo quid faceres? In hoc turbulentissimo rerum statu, date consilium, quid mihi censetis faciendum? Hic tuam appello conscientiam, anferres hoc ab alio factum, quod tibi nunc vis esse impune? Cato. Cedo si vos in eo loco essetis, quid aliud fecissetis? Ter. Tu si hic esses, aliter sentias. Quid si tuæ res agerentur? Quid suaderes? Cic. in Ver. Quid deinde? Quid censetis, futuram fortasse aut prædam aliquam? Hoc schema Dubitationi ferè ad simile, habetque vim urgendi ac objurgandi.

* Act. 7.

Permissio, est cum aliqua Iudicibus æstimanda relinquitur,

Inquitur, aliqua nonnunquam adversariis quoque. Habet hoc Schema, aut exprobrationem, aut dissimulationem, aut asseverationem, aut fiduciam. Asseverationem habet illud Calvi in Vatinius: Perfrica frontem, & dic te digniorem, qui Prætor fieres, quam Catonem. Fiduciam habet, quod Petrus Apostolus respondit Concilio interminanti, ne postea verba facerent de Iesu: An oportet magis obedire hominibus quam Deo, vos ipsi iudicate. Vehementer enim confidit causa iustæ, qui non veretur adversario permittere iudicium. Tale est illud Esa. i. Venite, & arguite me, dicit Dominus. Et Christus in Evangelio: Quis ex vobis arguit me de peccato? Otero, & post illum Trapezarius paulò aliter definiunt, sed in eundem ferè sensum, in hunc modum: Permissio est, cum dicendo ostendimus nos rem aliquam alterius potestati concedere. Quoniam omnibus rebus ereptis, solùm mihi superest animus & corpus, hæc ipsa, quæ mihi de multis sola relicta sunt, vobis & vestræ condono potestati. Interdum non leve momentum habet, ad auditorem, si ve iustitiam, vel ad benevolentiam inclinandam, vel ad misericordiam, si demonstremus nos omnem fiduciam in ipsius æquitate collocasse. Ex eodem fonte manat hæc Schema, quo & Communicatio, unde ei huius est ab simile. Tale est & illud, Vobis Iudices cogitandum relinquo, quid hinc Resp. detrimenti acceperit. Sunt ex Græcis, qui hæc Schema *ὑποταγή*, alii *ὑποταγή* sive *ὑποταγή* appellari aiunt.

Libertas (ὑποταγή, lo quendi libertas). scilicet in oratione libertate veluti abutentes, autoritatē nobis & fidem conciliare studemus. Prestat hæc, ne offendant libertas: unde & in hoc adhibetur, ut mitiget liberiùs distans offendant auditorem, hoc modo. Ignoscite, si videbor & pro liberiùs decere. Et, si vos offendit sermo liberior, illis magis & parum est indignari, quorum improbitas,

ut hæc dicerem, perpulit. Item: Si molesta est orationis acerbitas, cogitare graves morbos non sanari levibus pharmaciis. Item: Durius loquor, sed huc me compellit vestri charitas. Dicam invicis, nequaquã dicturus, nisi esset in rem vestram. Ulus est hoc Schemate D. Pet. in Actis: Viri fratres, liceat ad vos audenter loqui de Patriarcha David, &c. Mitigatur etiã libertas illa loquendi extenuatione mali, aut admixta laude. Sic D. Paul. Galatarum crimen per se etrox elevat, culpam rejiciens in pseudapostolos, qui illorum inpoluerant simpliciter, nec fraudem tamen, sed fascinationem appellat. Latet interdum sub hoc Schemate Adulatio: Vt est illud Cic. Suscepto bello Cæsar, gesto etiam ex parte magna, nulla vi coactus, consilio ac voluntate mea ad ea arma profectus sum, quæ erant contra te sumpta, &c. Hic non solum ad utilitatem Ligarii respicit, sed magis laudare victoris clementiam non potest.

Ita Petrus
Act. 2. & 3.

Pro Ligario.

Aversio, aversioque, est cum sermonem ab iis, quibus loquebamur, averteutes ad aliam personam seu præsentem seu absentem, vel jam olim defunctam convertimus. Ita M. Tullius à Cæsare ad Q. Tiberonem sermonem flexit: Quid enim tuus ille Tubero in acie Pharsalica gladius agebat? &c. Virg. Scipiadas duos bello, & te (maxime Cæsar.) Itē si quis de vanitate mundi verba faciens subjungeret: O munde! quàm blanda sunt, quæ promittis? quàm amara, quæ reddis? Et de peccato loquens exclamaret: O mendax peccatum! quàm dulcia pollicebaris initio, quàm nunc alia loqueris tuis cassibus involuto? Et prudentius, O tortuose serpens! &c. In his personarum rebus assingimus. Hoc Schemate uti licebit, cum oratio fervet, & ad concitandos affectus mirè conducit, si in loco ac sententiâ adhibeatur. Et Fabius hanc figuram auditores vehementer movere ait, sive cum adversarios invadimus, ut in prædicto Ciceronis exemplo. Quid enim ille tuus Tubero,

Geor. 3.

Pro Milone.

bero, &c. Sive cū ad invocationem aliquem conven-
timur: ut idem, Vos enim jam ego Albani tumuli atq;
luci, &c. Sive ad invidiosam implorationem: ut, O le-
ges Porcie, legesque Sempronie, &c. Frequens apud
Ciceronem, ac nobile Schema.

Prosopopæia (αὐροποποιία, Conformatio, personæ fi-
ctio) est cū rebus inanimatis personam, sermonem,
aut actionem homini congruā tribuimus. Hæc imita-
tur tropus, cū res exanimæ, veluti animatas trans-
format. Hoc modo, Prodicus auctore Xenophōte, vir-
tutem finxit ad voluptatem: Horatius fortunam. Et O-
vidius in hac mirus est. M. Tullius patriam cum Carili-
na expostulantem inducit. Socrates apud Platonem in
Critone, leges fingit dissuadentes, ne se furtim subdu-
cat à carcere. David Psal. 112. alloquitur mare, flumen,
montes, & colles, atque hos facit respondentes: A facie
Domini mota est terra, &c. Similiter Baruch. 3. Stellæ
autem dederūt lumen in custodiis suis, & la tæz sunt,
vocatæ sunt, & dixerunt, Adsumus. Breviter, hoc Sche-
mate regionibus & urbibus, alijsque rebus inanimis
sermonē assignimus, tum ipsis virtutibus aut vitiis, si-
milibusque rebus personam damus. Quin & hoc ho-
minum absentiu personat, quasi adsint, introducimus.
Etiam jam olim defunctos è sepulchris excitamus, ac
veluti in scenam producimus. Deum denique ipsum ac
divos loquentes facimus. Ita Micheas Propheta Deū
introducitur cum populo suo expostulantem. Hæc libe-
rius sunt in Poëmatibus, in Tragædiis, Comædiis ac
Dialogis. Plutarchus Gryllum porcum cū Ulyssē dis-
putantem facit. Virgilius & Homerus famæ personam
attribuunt. Ovidius somno ac terræ, &c. Plurimum
confert & ad varietatem & ad gravitatem orationis,
tum auditoris animum vehementer excitat, modò re-
rum magnitudo postulet hujusmodi fictionem.

I. Ib. 1.
Ode. 35.

TERTII ORDINIS SCHEMATA,
quibus non modo figuratur oratio, sed simul
etiam tum verbum tum sententiis
amplificatur.

Pincipiò autem observandum, Amplificationis Amplificatio
vocabulum triplicem apud Rhetores usum habere, triplex.

ut M. Velkirkchius in secundum Erasmi commentari-
um de Copia rerum annotavit. Primò, in verbis est
Amplificatio, cum videlicet, gravior quam pro re sig-
nificatio ac major Emphasis deligitur, sive atrocius
verbum proprii loco subjicitur. Ut cum occisum dici-
mus, qui sit cæsus. Latronem, qui sit improbus. Mu-
tum, qui nihil responderit, &c. De qua in Copia ver-
borum cap. 27. Secundò, in rebus ijs, nempe cum o-
rationis corpus rerum varietate locupletatur ac figu-
ratur, sive id duorum pluriumve dictionum acervo fi-
at, sive sententiarum congerie, ut sunt omnia hujus
tertii ordinis Schemata. Tertio usurpatur pro peculia-
ri hujus ordinis Schemate eleganti ac splendido. De
hac amplificatione Fabius Lib. 8. cap. 4. & Erasmus
post eum in nona dilatandi ratione admodum clarè
ac perspicuè differunt. Hæc, mea quidem sententia, à
secunda significatione parùm aut ferè nihil distare vi-
detur, nisi quòd sub hac quædam Schemata, veluti
subjectæ species, comprehenduntur, ut sunt, Interpre-
tatio, Incrementum, Congeries, Contentio, Comparatio,
Correctio, & Ratiocinatio.

Interpretatio, exemplum est cum multa verba ejusdem
ferè significationis eidè attribuuntur, hoc modo, Rem-
pub. radicibus evertisti, civitatem funditus dejeci-
sti. Cic. in actione pro Ligario. Quid enim tuus
ille Tubero districtus in acie Pharsalica gladius a-
gebat? cujus latus ille mucro petebat? qui sensus
erat

Fabio con-
geries ver-
borum no-
minatur
Hægesis.

erat armorum tuorum? quæ tua mens, oculi, manus, ardor animi? Quid cupiebas? quid optabas? Quæ, multæ hic voces sunt idem ferè significantes, gladius, mucro, arma, sensus, mens, animus: cupiebas, optabas. Tum quod sententiæ eodem spectantes, distringere in acie gladium, latus petere, sensus armorum. Ita Virg. Quid puer Ascanius, superatne & vespitur aura Ætherea, nec adhuc crudelibus occubat umbris? Nihil hic aliud querit, nisi an adhuc supersit Ascanius: sed ex affectu rem eandem ter expressit. Potest & in hunc modum definiri: Synonymia, est verborum aut sententiarum remperè eandem velut inculcantium multiplicatio. Hoc Schema Ecclesiastę sequenter usus erit, quoties res poscit affectum.

Incrementum, *αὐξάνειν*, Auxesis, est quoties gradibus aliquot pervenitur non modò ad summum, sed interim quodammodo supra summum, hoc modo: Verbis illù primò convitiis plenè adortus est, deinde stricto gladio multis vulneribus sauciavit, tandem vulnere in tempora inflicto atrociter occidit. Ita M. Tul. in 5. actione in Verrem. Facinus est, vincere civem Ro: scelus verberare: parricidium, necare: quid dicam in crucem tollere? Hic ultra summum perventum est. Ad sum nũ sic: Matrem tuam occidisti, quid dicam amplius? Matrem tuam occidisti, Increscit & citra distinctionem oratio, dum cursu quodam gravius graviusque semper aliquid insequitur: ut, pecuniam, honores, regnum, vitam deniq; patriæ charitate contempsit. Cic. in 2. Philipp. de vomitu Antoni: O rem non visu modò sordam, sed etiam auditu! si inter cœnam in tuis immanibus illis poculis hoc tibi accidisset, quis non turpe duceret? In cœtu verò populi Rom. negotium publicũ gerens, Magister equitũ, cui rustare turpe esset, is fructus cibulentis vinum redolentibus gremium suum, & totum tribunal implevit? Hic singulæ voces incrementum habent.

bent. Est & hoc incrementi genus, cum tanquam per fictionem inferiora quæ sunt augemus, ut illa maiora videantur: ut, Hanc rem tam æquam, si quilibet ignotus abste peteret, tamen ignoto recusare non debebas: nunc orat pater, & pater sic meritus.

Congeries, *ὀρθόλογος*, Coacervatio, est dictionum res varias significantium enumeratio. Quæ est illud ad Rom. 1. Plenos omni iniquitate, malitia, dolus, scortatione, avaritiâ, malignitate, contentione, &c. Differt à Synonymia, quia in hac unius rei est multiplicatio, in illa multarum rerum congeries. Dissidet quoq; ab incremento, quod hic gradibus quibusdam ab imo ad summum usq; pervenitur, illic absq; graduum ordine confusè res varix coacervantur. D. Paulus ad Gal. 5. Fructus spiritus est, charitas, gaudium, pax, lenitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, temperantia. A Græcis etiam *ἰσχυρολογία* dicta, id est, summaria percursorio sive collectiva.

Contentio, seu contrarium, Græcè *ἀντίθεσις*, sive *ἀντίθεσις*, est cum per contraria amplificamus: fit cum singulis verbis, tum sententiis: ut Servavi, non extinxi. Habet assentatio jucunda principia, eadem exitus amarissimos adfert. Item, Inimicis te placabilem, amicis inexorabilem præbes. Paulus Rom. 8. Si secundum carnem vixeritis, moriemini, sin spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Item, Litera occidit, spiritus vivificat. 1 Cor. 3. Item, In otio tumultuarius, in tumultu solus es otiosus. In re frigidissima caleo, in ferventissima friges. Tacito cum opus est, clamas: cum loqui convenit, obmutescis. Ades, abesse vis: abes, reverti cupis. Hoc Schema cum primis elegans est, quo vix alio crebrius in varieganda locupletandaque oratione Oratores utuntur.

Comparatio, est quæ petit argumentum ab inferioribus, quæ si magna sunt omnium opinione, maximum appareat necesse est, quod amplificatum volumus. Vel est

M. Vel-
kuch.

Comparatio
fit duobus
modis.
In Antonii
vomitu.
Locus à mi-
norē.
Pauci servi
conferuntur
universis ci-
vibus.

est cum à majoribus exaggeratis sumitur conjectura de minoribus exaggerandis; hoc est, cum minora majoribus, facilia difficilioribus, indigna multò indignioribus comparamus, vel etiam præferimus, non argumentandi, sed tantum ornandi gratia. Fit autem Comparatio vel fictione, vel exempli collatione. Fictione, quā *ὁμοιωσις* vocat, ut in prima parte exempli, Cic. in incremento suprā commemorat: fingit enim hoc inter cenam accidisse privato. Eiusdem est illud in Catilinam: Servi meherclè mei, si me isto pacto metuerunt, ut te metuunt omnes tui, domum meam relinquendam putarem. Collatione exempli, quoties proposito velut simili exemplo efficiamus, ut id quod exaggeramus, aut proximum illi, aut par, aut magis etiam videatur. Velut Cicero pro Cluentio, cum exposuisset Miletiam quandam à secundis hæredibus pro abortu pecuniam accepisse: Quanto est, inquit, Oppianicus in eadem injuria majore supplicio dignus? Siquidem illa cum suo corpori vim attulisset, seipsam cruciavit: hic autem idem illud effecit per alieni corporis cruciatum. In hoc genere non solum tota totis, sed etiam partes partibus comparantur: Sicut Cicero pro Milone: An verò vir amplissimus Scipio, Tiberium Gracchum mediocriter labefactantem Rempublicam privatus interfecit: Catilinam orbem terrarum eade atque incendio vastare cupientem, nos consules perferemus? Hic & Catilina Graccho, & status Reip. orbis terrarum, mediocris labefactatio cordi, & incendiis, & vastationi, & privatus consulibus comparatur. Fabius

Lib. 9. cap. 2.
ferè in calce.

Comparatio
fit uno gra-
du & pluri-
bus.

Comparisonem Schema esse negat, cum sit interim probationis, interim etiam causæ genus. At nihil vetat ex iisdem locis peti Amplificationem aut ornatum, ex quibus petitur Probatio. Neque novum est res eadem ad diversos usus accommodari. Fit præterea Comparatio interdum uno gradu, ut in exemplis; à dictis: inter-

Interdum pluribus, & huius illud erit exemplum: Si quis homo gratis tibi donaret in singulos annos centum mille drachmarum, non hunc ex animo diligeres, ac pro virili tua gratiam referre studeres? Si quis hospes te suo ære redemisset à misera servitute Barbarorum, aut à tetra carcere liberasset, annon eum virum admares, ac per omnem vitā coleres? Si quis in prælio, aut in naufragio periturum sua virtute servasset, annon eum hominem numinis loco coleres, profectus nullam unquam parem sibi gratiam abs te referri posse? Quæ igitur ingratitude est. Christum Deum & hominem, qui te condidit nobilissimam secundum angelos creaturam, cui totum debes, quicquid habes: qui tibi præter corporis alimoniam gratis donavit iustitiam, gratis impertit sui Spiritus dona, qui pro te cum Satana pugnavit, qui te totum non ære, sed suo sanguine redemit: qui super hæc omnia ad cœlestis regni consortium invitat, sic negligere, averfari, sic quotidie criminibus offendere, ac pro tanta benevolentia tantam contumeliam reponere? Hic pluribus gradibus increvit oratio à minoribus. Ad Comparisonem pertinere videtur & illud, cū n, quæ omnium opinione gravia sunt, & à nobis exaggerata, rursus extenuantur, collata cum eo quod augemus. Ita Cicero in Verrem, Levia sunt hæc in hoc reo. Metum virgarum Narchus nobilissimæ civitatis pretio redemit, humanum est: alius neferretur pecuniam dedit, usitatum est. His dictis atrox quoddā & immane facinus expectat auditor, ad quod collata, quæ per se sunt crudelissima, humana dicuntur & usitata. De personis hoc erit exemplum: Omnium iudicio laudatissimus Imperator fuit Trajanus, laudatior Antonius Philosophus: ac Imperator noster Carolus hosce multis passibus longoque intervallo à tergo relinquit. Item: Nero sextus omnium consensu Princeps secleratissimus

Alia comparationis forma.

fuit, at hunc præ Turca humanum Principem diceret.

Judas is non an honest man, &c. Eadem ratio valet in amplificandis virtutibus ac vitiis. Veluti si quis ad pietatem adhortetur, posteaquâ extulit cætera commoda, quæ pietatem comitantur, tranquillitatem mentis sibi benè conscia, libertatem spiritus, habere pacem cum Deo, communionem cū omnibus sanctis, pro seruo diaboli, tactū esse filium Dei, solatiū spiritus, quod Propheta negat ab homine posse concipi, subjiciat: Quid his majus? Quid honorificentius? Quid felicius cogitari optariue potest? Et tamen hæc levia videri possunt, si conferantur ad illam beatam immortalis vitæ hæreditatem, quæ certò manet omnes, qui hinc pietatem colunt. Eadem ratione poterit augeri impietas: imò quicquid est fugiendum aut expetendum.

Correctio, imò idem, est quæ tollit quod dictum est, & pro eo, quod magis idoneum videtur reponit. Vel est, quæ posteriori comitate prius positum emendat. Ut Theologus; imò Matzologus. Crudelis homo, at ne homo quidem. Cic. in Ver. Act. 3. Non, n. furem, sed raptorem: non adulterum, sed expugnatorem pudicitia, non sacrilegum, sed hostem sacrorū religionumque; non sicarium, sed crudelissimum carnificem civium, sociorumq; in vestrum judiciū adduximus. Idem

Epist. 14. li. 1.

Actiōne 7. O clementiam populi Rom. seu potius patientiam miram ac singularem! &c. Politianus: Novi quanta propensione atq; adeò inductione animi provinciā durā, & inexplicabilem susceperis, &c. Particulæ huic exornationi idoneæ sunt, imò, imò potius, quin potius, atq; adeò, sive potius, &c. Item: Quod si hospites iste suos rogasset, imò innuisset modò, facilè morem gessissent. Item: Perfricuit ille frontem, imò nec frontem quidem habet, Rutilius *memoratus* vocat. Est figura quædam cum primis elegans, huic confinis, quæ sententiæ vim corrigiti hanc Rufinianus *apagat*, Fabius

bis reprehensionem vocat. Ut Cic. pro Mil. Quas ille Reprehensio
 leges, si modò leges nominandæ sunt, ac non potius
 fæces urbis & pestes reipub. Item: Punitus est, quan-
 quâ illa non pœna, sed prohibitiô sceleris fuit. Item,
 Cives inquam, si hoc eos appellari nomine fas est.

Ratiocinatio, est per quam rem conjectura à signo
 aliquo aut circumstantia sumpta amplificamus. Ex his
 enim, quæ sequuntur, aut antecedunt, aut conjuncta
 sunt, ratione quâ colligitur, quantum sit hoc, quod
 amplificatû volumus. Ex antecedentibus est illud Ma-
 ronis de ventis ab Æolo emissis: Ac venti velut agmi-
 ne facti, Qua data porta ruunt, ac terras turbine per- *Æneid. 1.*
 flant. Ex tam violenta omnium ventorum eruptione
 colligimus, quàm sæva sit futura tempestas in mari. I-
 tem: Ad genus humanum à Satanæ tyrannide libe-
 randum, Deoq; vindicandum, Dei filius factus homo
 crucis supplicium pertulit. Hinc ratiocinamur, quàm
 horrenda res sit peccatum, quàm misera servitus man-
 cipium esse Satanæ, quam metuenda ira Dei, quanta
 Dei charitas erga genus humanum, quod tam admi-
 rabili ratione servare voluerit. Exemplum est ex ante-
 cedentibus, si ad nos referatur: si ad eos, qui servatoris
 adventum præcesserunt, erit ex consequentibus. Ex in-
 sequentibus est illud M. Tullii de vomitu Antonii: Tu
 istis faucibus, istis lateribus, ista gladiatoria totius cor-
 poris firmitate. Videntur hæc otiosè dicta, cum fau-
 ces, latera, & gladiatoria corporis firmitas nihil faciât
 ad ebrietatem: sed nequaquam otiosè sunt addita. Si-
 quidem hinc ratiocinamur, quanto se vino ingurgita-
 verit in Hippie nuptiis Antonius, quod illa totius cor-
 poris firmitas non potuerit concoquere, sed ubi mini-
 mè decuit, vomitu coactus sit ejicere, idq; postidè:
 nam recentem cibum aut potum erumpere, non usq;
 adeò rarum est. Item, ex eo quòd David tam dolenter
 descevit interitum Absolonis, colligimus quanta fuerit
 illius

Aneid. 3.

illius erga filium pietas, quem impium, & patri exitum molientem sic desideravit. Ex conjunctis videtur illud Maronis de Polyphemo: Trunca manum pinus regit & vestigia firmat: — graditurq; per æquor Jam medium, nec dum fluctus latera ardua finxit, &c. Hinc enim colligimus animo, quanta fuerit totius corporis magnitudo, cum manus pro Scipione haberet pinum arborem. Item ex illo quod Evangelica peccatrix invocata irrupit in convivium superbiorum Phariseorum, illisque spectantibus unxit pedes Jesu, ac lacrymis rigatos, capillis suis extersit, æstimamus quanta fuerit illi poenitentia, quæ pudorem ac metum omnem excusserit foeminae.

Observatiuncula.

Prædicta hæc Schemata communi Amplificationis nomine appellare licebit.

Diminutio-
nis usus tri-
plex.

- 1 *Diminutio, puerilis*, est qua personam vel nostram aut rem aliquam venustatis, sive modestiæ, aut contemptus, interim etiã persuadendi ac mitigandi gratia extenuamus. Hæc Amplificationi ac ejus subjectis formis, paulò antè præscriptis, ex diametro diffidet. Quotum utimur, cum nos nostros ac nostra verecundè,
- 2 modestè, & quasi dissimulanter, arrogantia ac odii vitandi gratia, elevamus. Præterea, cum adversarii personam, aut rem in contemptum rapere studemus. Postremo, cum rei alicujus perficiendæ difficultatem extenuare ac amoliri percipimus. Est autem duplex Diminutio, verborum scilicet, ac rerum. Ad verborum Diminutionem pertinent Hypocoristica contemptus ac blanditiarum, ut homunico, plebicula, fraterculus, atque alia, quæ utilitatem ac probum ingerunt. Ut Cicero, hominem semissem, terræ filium. Virgil, Semivirum comitatum: Catullus percatatas chartas vocat. Huc pertinent mitigandi, sive extenuandi loquutiones: veluti quoties læsisse dicimus eum qui vulnera-

Diminutio
duplex.
Diminutio
verborum.

vit

vic. Item, attigisse eum, qui colaphum infregit. Ita in ludo se coram præceptore excusare solent, *I did but scarce touch him, when he smote me, that he tumbled me to the ground.*

Hoc pacto Evander Virgilianus super morte Palantis; Nec vos arguerim Teucris, nec foedera, nec quas Junximus hospitio dextras: sors ista senectæ Debita erat nostræ. Præterea, quoties vitium nomine vicinæ virtutis elevamus: Veluti, cum crudelem appellamus paulò severiorem imprudentem, simpliciorem; adulatorem, comem sive affabilem; corruptam licentia civitatem, liberam, &c. Porro diminutio rerum justa sententia ac oratione personam, aut rem extenuat, totidem ferè modis, quot formis amplificatio auget in contrarium ferè sumptis.

Æcid. 11.

Diminutio rerum.

Prima diminutionis forma, est per Decrementum, quo à majoribus antea extenuatis, minora deinde haud difficulter elevantur. Sic Hannibal in primo de bello Punico secundo, in concione, qua militibus suis Alpium juga perhorrescentibus, ad ea superanda animum adderet, earundè Alpium difficultatē atq; adeò impeditissimum iter ira extenuavit, illis ob oculos ponens inexhaustos ac periculosos itineris labores, quos ab occasu in ortum usq; per Hispanias saltū Pyrenæū, ferocissimas Gallorū gentes, ac Rhodani trajectū, forti animo ac victrici manu exāclarint, tū Alpes habitari, coli, gignere ac alere animantes, legatos quoscernāt, non pennis sublimè elatos Alpes transgressos, nullas montium altitudines cælum contingere, nec inextinguibiles humano generi esse, &c. Secunda forma fit per comparisonem in hunc modum. Cicero artem militarem, qua Murena præstitit, scientiæ juris civilis, quæ Servio Sulp. familiaris fuit, anteponit. Hac extenuatione & Christus uti videtur, cum omnes homines adhortatur, ut excusso mundi jugo, prima

Decrementum.

Diminutio comparationis.
Pro Murena.

Yugum Christi
est vita
Evangelio
digna.

Diminutio
per ratiocinationem.

Diminutio
per congeriem.

Cautio in
extenuatione obli-
vanda.

quidem specie blando, sed revera longè miserrimè molestissimūq; jugum suum, quod facile, commodū, humanum, ac blandum sit, subire velint. Siquidem mundi cultores hoc Christi jugum ut insuavissimum ac molestissimum, cane pejus & angue abhorrent, ut est in proverbio: at Servator noster illud suis mukis hic gratiarum charismatis, certa spe præmiorum, immortalitatis ac vitæ cœlestis promissione suave levèque reddidit. Tertia forma fit per ratiocinationem, ubi contemptum efferimus rei ex aliquo signo circumstantiive minore, quæ sit priore levior. Ut si quis diceret quempiam Thraſonem, militem in castris adeò militariter strenuum ac fortem, ut crepitum foliorum, atque adeò umbram suam metuat. Quarta forma est congeries, cum multa, quæ vilitatem ac contemptum præ se ferunt, coacervamus; ut, Convitia, probra, contumelias. Sicut Menedemus inquit, In me quidvis horum convenit caudex, stipes, &c. Ita Christus à perfidis Judæis audit Dæmoniacus, Samaritanus, &c. *ἡ δὲ ὁμιλία ἐστὶν ὅτι οὗτος, πάλαι ὁ ἰσχυρὸς ἐστὶν ἐν ἡμῶν ταῖς πόσιν.* M. Tullius mirus est artifex tam in extenuando quàm in amplificando, etiam in modesta, civili, verecunda, dissimulatoriâque diminutione. Illud in diminutione cavendum, ne sit acerbior atque amarulentior, qua nihil est apud honestos viros odiosius. Multò etiam efficacior ac gratior est extenuatio offensioque Ironica, veteratoria ac dissimulatrix irrisio, quàm aperta nimis atque irata illa insectatio. Irrisiones, n. Syri multò sunt gratiores in Demetrio, quàm Demetrii Tragica convitia. Et Cicero falsè plerunque in adversarios ludere solet. Quàm comiter Græculos testes, illarumq; testimonia elevat in oratione pro L. Flac. & Complura tibi Fab. lib. 6. cap. 4. de risu & facetiis suppeditabit.

Gradatio, *κατάβασις*, est cum consequentia membra ab iisdem ordiuntur verbis, casu plerunque mutatis, quibus

bus antecedentia clauduntur: vel est, quoties ita per gradus oratio distinguitur, ut dictio finiens particulam præcedentem, inchoet sequentem, hoc modo: Nam quæ reliqua spes libertatis manet, si illis & quod liber, licet: & quod licet, possunt: & quod possunt, audent, & quod audent, faciunt: & quod faciunt, nobis molestum non est: Itē: Africano industria virtutē, virtus gloriam, gloria æmulos comparavit. Ad Rom. 5. Scientes quod afflictio patientiam pariat, patientia verò probationē, probatio autē spem porro spes non pudefacit, &c. Item: Ver propellit æstas, æstatem excipit autumnus, autumnus succedit hyems. Item, Pueritiam excipit adolescentia, adolescentiam juvenus, juventutem ætas virilis, virilem ætatem senectus, senectutē mors, mortem immortalitas. Item negligentia parit errorem, error lapsus, lapsus flagitium, flagitium consuetudinē, consuetudo impudentiā, impudentia mentem reprobandā, mens reproba desperationem. Tale est illud Pauli, Caput mulieris vir, viri caput Christus, Christi autem Deus. D. Joan. Evangelista mirē hoc Schemate delectatus est. In principio erat verbum, &c. Habet hoc schema multum lepōris, venustatis, ac jucunditatis, facit ad acrimoniam quoque, si per correctionem aut amplificationem fit. Per correctionem illud est Ciceronis: hic tamen vivit, vivit? Imò etiam in senatum venit. Per amplificationem sic. Occidisti amicum, amicum (inquam,) occidisti: & occidisti non ferro, sed veneno, veneno autem omnium præsentissimo linguæ, linguæ tartareo veneno intinctæ. Ulus illius etiā est haud invenustus, quando res gradus habet: velut in genealogiis recensendis, aut in serie magistratuum sibi succedentium. Exemplum est apud Homerum non inelegans de sceptro, quod à Jove ad Agamemnonem usque deducit.

Gradationis
usus.

Communitatio (Fab. ap. 77. in 78. c. 2. d. 2.) Sulpitio Victorino mu-

Antithesis est cum invertitur aliqua sententia per contrariam. Ut Esse oportet ut vivas, non vivere ut edas. Cuiusmodi poemata volebam facere, non possum; cuiusmodi possum, nolo. Si Poëma loquēs pictura est. pictura tacitum poëma debet esse. Item: Non possidet pecuniam, qui servit pecuniæ, sed cui servit pecunia. Item: Non homo propter Sabbatum, sed Sabbatum propter hominē factum. Item: illud Lacenæ, quæ rogata an ad virū accessisset: Non inquit, sed ille ad me. Item: Si quid turpe facias cum voluptate, voluptas abit, turpitudine manet; si quid honestum facias cum labore, labor abit, honestum manet. Ad Rom. 2. Si circumcisio prævaricatoris præputium fit, consequitur, ut præputium legis observans fiat circumcisio. Aristot. Beati quorum fortunæ sapientia, & quorum sapientiæ fortuna supeditat. Ex hac sunt Enthymemata. Nam Rhetori Enthymema ex contrariis confit.

Synchysis, *synchysis*, est cum contrarium contrario tribuitur, vel quando duæ res diversæ simul colliguntur. Ut, Idem peccant prodigus & avarus, quia neuter rebus rectè utitur. Sic labor est etiā ipsa voluptas. Item: Tam deest avaro quod habet, quàm quod non habet.

Regressio, *regressio*, est cum semel propositum iteratur, ac diverſum quiddam in partibus divisis significatur. Virg. Æn. 2. Iphitus & Pelias mecum, quorum Iphitus ævo iam gravior, Pelias & vulnere tardus Ulyſſi. Item: Vicerunt Romani, vicerunt mari Carthaginenses, Terra Gallos. D. Paulus 2 Cor. 2. Christi odor sumus Deo, aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vitæ in vitam.

Occupatio, *Præteritio*, *Paralepsis*, *occupatio*, est cum simulamus nos aliquid præterire, aut non scire, aut nolle dicere, quod tum maximè dicimus: vel cum in transcurso dicimus: quod nos velle dicere negamus. Pertinet ad eam Amplificationis speciem, quæ fit per compa-

Mat. 3. 37.

Plat. in
Apoph.

Ex Mimis
P. Syl.

comparationem. Nam si per se magna sunt, quæ dicimus nos nolle commemorare, ut citius ad id quod gravius est perveniamus, increvit illud, cuius comparatione illa negligimus. Ute, Non hic commemorabo quàm brevis, quàm incerta, quot malis hæc vita sit obnoxia, quot exposita periculis: ut horum nihil sit, quid est, nisi somnium, si ad illam cœlestē vitam compareretur? Rursus: Non est mei pudoris occultorum scelerum lernam movere, sinam domesticas illorum sordes in tenebris latere, satis est ipsos sibi cōsēcios esse: de manifestis tantum loquor, quæ nemo nescit, & de quibus ipsi tantum non gloriātur. Pudet me dicere, quod istos non pudet facere. Venit ad nos pastor, pænē dixeram depastor. Hæc sunt edicta Regis, nolim etiam dicere tyranni. Item: Non dico te à locis pecunias accepisse, non sum in eo occupatus, quod civitates, regna, domus omnium depeculatus es, furta, rapinas omnes tuas omitto, &c.

Præsumptio, præoccupatio, *προϋλαψις*, & *προεπαρτησις*, est cum id quod objici potest, prius quàm objiciatur anticipamus. Id neque in aliis partibus rhetoricæ orationis parum est, sed proœmio præcipuè convenit. Ita Cicero in proœmio Miloniana: causæ, & pro Archia Poëta. Et cœlestis orator, D. Paulus ad Rom. 3. Cum antè tum gentes tum Judæos accusaverat pariter peccati, præoccupavit quæstionem: Quid igitur interest inter Judæos & gentes? Schema est omnibus scriptoribus necessarium, ut consilia, cogitationesque hominum apud sese despiciant.

Transitio, μινύσκουσι, est cum paucis monemus quid dictum sit, & quid postea simus dicturi. Fabius Interfectionem vocat. *An understanding*. Docenti peraccommoda est; revocans in memoriam quod dictum est, & paucis ostendens quid sit dicendum: Hoc modo, audistis quæ antè acta sunt, accipite nunc quæ insequuntur.

Lib. 4. cap. 3.
De narratione.
In copia
verborum.
cap. 53.

1 tur. Hujus octo sunt formæ. Sumitur enim aliquando
 ab æquali, ut, At erant hæc jucundissima, neq; minus
 2 voluptatis attulerunt illa. Interdum ab inæquali; sed hæc
 utcumq; ignoscenda, illud quis ferat? Audistis gravif-
 3 sima, sed audietis graviora. A simili, ut; Hæc perhæda de-
 signavit, cujus generis sunt & illa, quæ nuper Romæ
 4 patrasse dicitur. A contrario; sed hæc privatim nunc
 quæ publicè. Hactenus quæ domi gessit, nunc quæ sub
 signis. Sed hæc juvenis peccavit, nunc senis virtutes
 5 audietis. A diverso, De moribus habes, nunc de doctri-
 6 na reliquum est ut dicamus. Quasi per occupationem. Jam
 ad reliqua properabimus, sed si prius illud unum adje-
 7 cerimus, Per reprehensionem. Verum de his plus satis.
 Quorsum nos transversos abripuit dolor? ad rem rede-
 amus. Quid his immoror? ad id quod est hujus causæ
 8 caput festinet oratio. A consequentibus sive relativis;
 Habes quid in illum contulerim beneficiorum, nunc
 quam gratiam mihi retulerit audi. Quid pollicitus sit
 exposuim; nunc quid ille præstiterit, paucis accipite.
Causa, αιτιασις, est cum propositi alicujus statim cau-
 sam subijcimus. Cic. pro Archia poeta statim ab initio;
 si quid est in me ingenii, aut si qua exercitatio dicendi,
 &c. vindicabit jure Archia. *Causa*: fuit enim mihi
 princeps ad suscipiendam rationem horum studiorum,
 &c. D. Pau. cap. 8. Caro non implet legem. Nam qui
 secundum carnem sunt, quæ carnis sunt affectant.

Confessio, ομολογια, est cum multa adversario con-
 cessimus, ac unum tandem inferimus, quod omnia prius
 concessa evertit, hoc modo. Estosane, fueris illi ali-
 quando amicus, eodem usque præceptore, in uno eo-
 demque versatus contubernio, illud studiis addictus, de-
 ambulationis individuus comes, secretorum denique om-
 nium conficius: quid tum? annon hæc omnia amicitiae
 judicia hoc uno facinore nuper adeo turpiter per te
 designato intermori, atque adeo tota inter vos gratia dis-
 filire

filire potuit? Usurpantur in conjecturalibus, & argumentum verius est quàm schema. At in confessio est, unam eandemq: rem ad diversa accommodari posse.

Dicælogia, *Δικηλογία*, est cùm æquitatem causarum, & nostram causam ut æquum defendimus, hoc modo: Lapsus sum, sed adolescens, ac inter hos versatus, inter quos non potui non corrumpi. Ita *Æn. 1.* Furor arma ministrat. Alii *δολικία* vocant. Tale est *δολικία* apud Rucur, amici deterui, sed coactus à legibus: conservavi amicitia fidei, cordi meo velut trabali clavo infixam, dum per leges licuit: nunc ab illo alienavit n. e non voluntas, sed legum vis.

Excusatio.

Δολικία.

Quod viri nequit, siue quod aliter fieri non potest.

δολικία.

Definitio, *ἰσότης*, est qua rei alicujus proprias amplectimur potestates breviter & absolute. Hic notabis puer, non omnem finitionem esse schema, sed ferè illà quã Dialectici *ἁπλοῦς* vocant, quando videlicet in vocabulis differentia quaeritur, hoc modo: Non est ista diligentia, sed avaritia: idè quòd diligentia est accurata conservatio suorum, avaritia injuriosa appetitio alienorum. Item: Non est ista fortitudo, sed temeritas: propterea quòd fortitudo est contemptio laboris & periculi cum ratione utilitatis, & compensatione commodorum; temeritas verò est, cum inconsiderata laborum propensione gladiatoria periculorum susceptio. Item, Iste rex non est, sed tyrannus, quòd rex religioni studet, subditorum mores emendat, illorum utilitati ac reip. tranquillitati omnibus modis consulit; iste verò suum curat, & omnia ad suum ipsius non subditorum commodum refert, id quòd tyranni proprium est. Item, Non est repudium, sed divortium; quòd illud quidem fit, cùm futuri matrimonii sponsalia dissolvuntur; hoc verò, cum inter conjuges nuncium mittitur, ut divortant.

Alias per-
pensione.

Hypotyposis, *ὑποτύπωσις*, est quando persona, res, locus, tempus, aut aliquid quippiam, tum scribendo, tum dicendo

ὑποτύπωσις.
Informatio.

dicendo ita verbis exprimitur, ut cerni potius ac cogi
geri, quàm legi, quàm audiri videatur. Hæc etiâ *im-
p-
na*, Enargia, Evidentia, Illustratio, Suffiguratio, De-
uonstratio, Descriptio, Effictio, Subjectio sub oculos
appellatur Hoc schema ad orationis evidentiam, ad ju-
cunditatem, ad quoscunque etiam affectos movendos
confert. Adhibetur autê vel amplificandi, vel ornâdi,
vel delectandi gratia. De hoc schemate D. Eras. Com-
ment. de Copia 1. cap. 5. diligentissimè scripsit. Sub
hac Hypotyposi comprehenduntur Prosopographia,
Prosopœia, Pragmatographia, Topographia, To-
pothesia, & Chronographia.

Prosopographia, προσωπογραφία, Effictio, est cùm per-
sona hominis tum veri, tum fabulosi à forma, à corporis
habitu, à moribus, ac aliis circumstantiis, ad id quod
agit appositis, veluti pictura quadam describitur, atq;
ob oculos ponitur. Exempla vera ab Historicis, ac O-
ratoribus, fabulosa à Poetis petenda sunt, qui hæc
affatim suppeditabunt.

Prosopœia, προσωποποιία, est cùm rei sensu carenti
ac mutæ personam eidem idoneam fingimus. Cujus-
modi sunt stultitiæ apud Erasmum, Virtutis ac volup-
tatis, quas Prodicus Sophista apud Herculem inter sese
decertantes facit, ut author est Xenophon. Itê, Mortis
ac vitæ, quas Enn. in Satyra contententes inducit, te-
ste Fab. Item Calumniæ apud Lucianum, apud eun-
dê Eruditionis & Statuariæ, Occasionis apud Ausoni-
um, Fortunæ apud Hor. & Qu. Curtium. Cupidinis
apud Moschum: Penias & Pluti apud Aristophanem:
Justitiæ apud Chrysippum, referente Gellio: Philo-
sophiæ apud Boetium Severinum: Lamæ apud Poli-
tianum: Virtutum ac Vitiurum pugnam apud Pru-
dentium. Item, Musarum, Gratiarum, Furiarum, Bel-
lonæ, Sphingis, Scyllæ, Charibdis, ac similia apud
Poetas. Et de hac quoque suprâ dictum est.

Pragma

Pragmatographia, *πραγμαγραφία*, rei descriptio, est cum id quod sit aut factum est, omnibus fucatu coloribus ob oculos ponimus, ut auditorem sive lectorem jam extra se positum, velut in theatro, avocet. Veluti si quis expugnatā civitatem dicat, cuncta nimirum in summa complectitur, quæcunq; talis fortuna recipit, ut Fabius ait: At si aperias hæc, quæ uno verbo inclusa erant, apparebunt effusæ per domos ac templa flammæ, & ruentium tectorū fragor, & ex diversis clamoribus unus quidā sonus: aliorum fuga incerta, alii in extremo complexu suorum coherentes: & infantium seminarūque ploratus, malè usque in illum diem servatū fato senes, tum illa prophanorum sacrorūque direptio, efferentium prædas, repetentiūque discursus, & ante suum quisq; prædonem catenati, & conata retinere infantem suum mater, & sicubi majus lucrū est, pugna inter victores. Licet enim hæc omnia completatur *Everfio*, minus est tamen totū dicere quàm omnia. Hæc tamen Fab. Hujusmodi exemplorum nusquam non magna copia: præsertim apud poëtas, & Historicos poëtis proximos. Hoc tamen genus descriptionis præcipuè constat circumstantiarum explicatione, earum præsertim, quæ rem oculis maxime subjiciunt, ac moratam reddunt orationem. Sunt præterea descriptiones turbinum, tempestatum, aut naufragiorum, &c. Reliqua in copia rerum.

Topographia, *τοπογραφία*, est vera, dilucida, ac significans locorum descriptio. Ab hac frequenter narrationum sumitur exordium, non à Poëtis modò, verum etiā ab Historicis: & apud Oratores nonnunquā incidunt. Hujus generis est, quoties tota loci facies veluti spectanda depingitur: Ut urbis, mōtis, religionis, fluminis, portus, villæ, hortorū, amphitheatri, fontis, specus, templi, luci. Ut est Carthaginiis & portus apud Maronem descriptio apud Plinium in Epist. Laurentis villæ:

villæ : apud Statium Surrentinum Polii, & Tibur-
tinum Manlii, &c.

Meta 11.

Meta 12.

Meta 3.

Æneid. 6. 3.

Asino auro
à fronte.

Topothesia, *μετονομασία*, est ficta ac fucata loci depictio, cum locus aliquis ponitur, qui nusquam terrarum est. Ut est sedes Somni apud Ovid. Domus Famæ & Regia Solis apud eundem. Inferorum & Caci domus apud Virg. Tærari apud Statium. Domus apud Lucian. Regia Psyche apud Apuleium, &c.

Æneid. 4.

Chronographia, *χρονολογία*, est aperta ac circumstantiis colorata temporis descriptio. Unde non raro narrationis sumitur initium. Nonnunquam delectandi duntaxat gratia adhibetur; velut, quoties poetæ diem, noctem, auroræ, aut crepusculum exprimunt. Quamquã ne hæc quidem omnino otiosè debent adhiberi. Quod genus est illa Virgiliana nox erat, & placidum carpebant fessa soporẽ Corpora per terras, sylvæq; & sæva quierunt Æquora; cum medio volvuntur sydera lapsu; Cum tacet omnis ager, pecudes, pictæq; volucres, Quæque lacus latè liquidos, quæque aspera dumis Rura tenent, somno positæ sub nocte silenti Lenibant curas, & corda oblita laborum. Pertinet enim hæc nocturnæ quietis descriptio ad amplificandum Didonis dolorẽ, quæ ne tum quidem conquiescebat, cum cætera omnia quietem agerent. Nam mox sequitur: At non infelix animi Phœnissæ, nec unquam solvitur in somnos. Veris, hyemis, autumnis, æstatis, vindemiz, iustitiz, Saturnalium descriptiones, ad hoc genus pertinent, quæ sæpenumero valent & ad probationem. Mixtæ sunt illæ, quoties temporum qualitatem exponimus, putà pacis, belli, seditionum, factionum, Monarchiz, Democratiz, &c.

Observatiuncula.

Absoluta Hypotyposis est, quæ speciebus illius jam dictis omnibus constat. Qualis est Horatii Satyra 1. lib. 1. In ea Hor. Primò locum exquiliarum describit: deinde

deinde tempus: tum Priapi ac Maleficarum personas, postremo & sacrificium, & fugam crepitu territarum mirè exprimit.

Expolitio, *ἔκφρασις* est, cum idem, sed aliis subinde verbis, orationibus, sententiis, figuris, auctum dicimus. Et est duplex, scilicet verborum & rerum. Verborum expolitio, interpretatio dicitur, & *ἑρμηνεία*, qua de supra 61. Expolitio rerum, est cum unam atq; eandem rem aliis atq; aliis modis tractamus, & in ea hæremus, ac immoramur: ita tamen, ut aliud atq; aliud dicere videamur. D. Erasmo non tã schema est, quã argumentandi genus. Et revera Expolitio nihil ferè aliud esse videtur, quàm expolita probatio, vel argumentatio explicata. Porro copiosissima Expolitio septē cōstat partibus; propositione, ratione, duplici sententia, cui ratio item duplex subijci potest, contrario, simili, exemplo, & conclusione. Exemplū erit huiusmodi: Sapiens nullum pro Repub. vitabit periculū. Ideo quod sæpè fit, ut cum pro Rep. perire noluerit, necessariò cum Repub. pereat. Et quoniam sunt omnia commoda à patria accepta, nullum incommodum pro patria grave putandum est. Ergo qui fugiunt id periculum, quod pro Rep. subeundum est, stultè faciunt. Nam neq; ef-fugere id possunt, & ingrati in civitatem reperiuntur. At qui patriæ pericula suo periculo propellunt, hi sapientes putandi sunt. Cum & eū quem debent honorem reipublicæ reddunt, & pro multis perire malunt, quàm cum multis. Etenim vehementer est iniquum, vitam à natura acceptā per patriam cum servaveris, naturæ cum cogat reddere, patriæ cum roget, non dare. Et cum possis cum summa virtute ac honore pro patria interire, malle per dedecus & ignaviam vivere. Pro amicis & parentibus, ac cæteris necessariis adire periculum cum velis, pro Rep. in qua & hoc illud sanctissimum patriæ novæ continentur, nolle in disci-

Propos.
Ratio 1.

Ratio 2.

Sententia 1.
Ratio.
Sententia 2.
à contrario.
Ratio 1.
Ratio 2.
à contrario.

Ratio 3.

Ratio 4.

Simile.

Collatio si-
militudinis,
à maiore
Exemplum.
Sententia.
Ratiō sen-
tentia.
Conclusio.

men venire, Itaq; uti contemnendus est, qui navigan-
do se quàm navim mavult incolumem: ita vituperan-
dus, qui in rei publicæ discrimine, suæ salutis plus quàm
communij consulit. Nave fracta multi incolumes fue-
runt: ex naufragio patriæ, salvus nemo potest enata-
re. Quod mihi videtur Decius intellexisse, qui se de-
vorasse dicitur, & pro legionibus se in hostes immisisse
medios. Unde vitā amisit, non perdidit. Re enim vilis-
sima maximam redemit: vitam dedit, accepit patriam,
amisit animā, potius est gloria, quæ cum summa lau-
de prodita vetustati, quotidie magis enitescit. Quod si
pro Rep. debere accedere periculū, & ratione demon-
stratum est, & exemplo comprobatū, hi sapientes sunt
existimādi, qui nullū pro salute patriæ periculū vitant.
Reliqua libro Rhetoricorū ad Herennium quarto. In
copia rerū capite 10. Et in Commentariis M. Vellkirchii.
*Distributio, unguis est, cum genus, vel notum, vel sub-
jectum, per enumerationem specierum, partium, sive
accidentium dilatamus. Nasceitur hoc schema à loco ge-
nerum ac specierum, totius ac partium. Prima est locu-
pletandi ratio in 2. Commentario Erasmi de Copia re-
rum: ut Rem universam luxu perdidit. Illud totum, per
plurimas possessionum formas amplificare licebit, hoc
modo. Quicquid vel patris vel matris nomine hære-
ditati obvenerat quicquid aliorum affinium morte ad-
venerat: quicquid ex uxoris dote, quæ quidem neuti-
quam erat vulgaris, accesserat: quicquid ex legatis ac-
creverat (accreverat autem permultum) quicquid ex
principis acceperat liberalitate: quicquid peculii cas-
trensensis conflaverat: pecuniā omnem, vasa, vestes, fun-
dos, agros, unā cū ipsis & villis & pecoribus, breviter,
rem omnem seu mobilem seu soli, denique familiam et-
iam ipsam, sed distilis scortorum amoribus, quotidia-
nis comensationibus, sumptuosis obsonationibus, no-
cturnis perpotationibus, popinis, cupe diis, unguentis,*
alea

alea, lufibus, paucis diebus ita absumpsit, abligurivit² absorbuit, ut ne teruncium quidē sibi reliquum feceris. In hoc exemplo proposuit Erasmus primò propositionem, totum complectens, deinde partium enumerationem, postremò complexionem propositioni Synonymam, sed per partes explicatam atque diductam. Item apud Ciceronem pro lege Manilia insignis est virtutū enumeratio, quę in Imperatore requiruntur. Et in Catilinaria conjuratione diversi generis homines recensentur. Hoc Schema à Cicerone lib. ad Heren. 4. ab Erasmo item in Eccl. lib. 3. ita definitur. Distributio est quę singulis personis aut rebus dispartitur, quę conveniunt. Vel cū in plures res aut personas negotia certa quædam dispartuntur. Hęc non parum adfert decoris orationi, si commoda accedat brevitās, præsertim in præcipiendo: ut Principis est toti Reip. prospicere: Procerū salubribus consiliis Principis sollicitudinē adjuvare: Magistratum est, injunctū munus bonā fide gerere: Populi est, Principis ac magistratū imperata fideliter obire: Episcoporum est, quę ad pietatem faciunt modis omnibus promovere: Monachorum pro salute omnium deprecari Dominum. Congeminatur schematis gratia, si aliud accedat schema, ut: Otio corrumpitur ingenium, industria crescit & augefcit. Frugalitas servat rem, luxur dissipat. Divitię docent arrogantiam, paupertas modestiæ magistra est. Imperitia confidentiam parit, eruditio timidos reddit. Cæremoniæ superstitionem alunt, fides & charitas pietatem.

Divisio, *Διείληψις*, est quę rē à re submovens utrāq; subiecta ratione absolvit, hoc modo. Cur ego nunc tibi obijciam quicquam? si probus es, non meruisti: si improbus, non commoveris? Item: Vel avaritia impulsit, vel inopia: non avaritia, à quo vitio semper alienum declarat vitę ratio: non inopia, qui largē suppetunt facultates. Item, Quid nunc ego de meis propriis meri-

Alia finitio.

tis prædicæ? si meministis, obtundā, si obliti estis, cum re nihil egerim, quid est quod verbis proficere possim?

Sermocinatio, *ὑποπόνησις*, est quæ cuique personæ sermonem affingit congruentem cum decore. Veluti viro forti, tyranno, senī, puero, juveni, &c. Definitur & hoc modo: Sermocinatio est, cum aptè personā aliquā loquentē fingimus. Tales sunt passim apud Historicos cōciones, ut in T. Livio & aliis est cernere. Item, si nunc partes orthodoxi, qui vitæ innocentia, & mundana divitiāq; eruditione clariuerunt, in hanc vitā revocarentur, ac corruptissimos hominum mores & præposterā Christianorū religionē viderent, nōne mox proclamarent: O tempora, o mores, o curvæ in terris animæ & cœlestium inanes! vultisne vos de Christiano nomine gloriari? ubi vera fides? ubi sincera charitas? ubi Christiana pietas? ubi deniq; legū ac præpositorū reverentia? en ullus inter vos dogmatum consensus, sed velut in dissono choro suā quilibet canit cansionem? Ubi Episcoporum ac Pastorū Ecclesiarum charitas illa triplex, quā à D. Petro stipulatus est Christus, oviū curam illi demandaturus? ubi Sacerdotum sobrietatis & castitatis amor? ubi tandem populi voluntas obtemperandi præceptis Christi, ac promptitudo obsequendū iis, quibus Deus ipse habenas Reip. administrandas demandavit? Quid dicemus? Verbo tenus quidem vos Christianos esse, vita plus quā Ethnicos, &c.

Sententia, *ὑπόμνημα*, est quæ cōmoda brevitate demonstrat, quid in vita sit agendū, aut quid fieri soleat. Variatur hoc genus per omnes figuras & si in loco, apteq; interferatur, velut emblemata seu gemmæ potius, multiplicem commoditatē adferunt orationi, fidem & auctoritatem, dignitatem, iucunditatem & acrimoniam. Cavendū tamen ne nimīū sint crebræ: honestior enim vestis est geminis distincta, quā tota gemmis operata: præterea ne futiles sint, aut stultæ, ne palam fallæ, ne quovis

quovis loco insulciantur. Nam ut magni refert, quas gemmas, quo in loco inferas: ita plurimum interest, quod sententiæ genus ubi intertexas. Virandum & illud, ne præter decorum adhibeantur. Absurdum enim fuerit, si quis adolescentulo aut lenoni graves sententias, aut in re ludicra leviusq; Stoicorum adhibeat paradoxa. Quisquis sententias dicit, quodammodo præcipit, ac leges præscribit. Quæ ex probatis ac celebribus authoribus proferuntur, in primis movent. Porro præcipua sententiarum genera octuplicia sunt. Primum, quod Universaliale vocant, nullis circumstantiis implicitum: ut, omnes sibi melius esse malunt, quam aliis. Secundum, quod ad rem refertur: ut nihil est tam populare quam bonitas. Tertium, ad personam relatum: ut, Princeps, qui vult omnia cognoscere, necesse habet multa ignorare. Quartum simplex est, cui nihil admiscetur, ut, nihil tenacius hæret, quam quod pueri didicimus. Item, non est fidendum percontatori, quia garrulus idem. Quintum est geminatum, ut Obsequium amicis, veritas odium parit. Sextum, quod ex duabus sententiis diversis consistit ut, mors misera non est, aditus ad mortem est miser. Septimum genus, sententia est recta, nihil habens tropi, aut alterius schematis: ut, Amico fideli nihil est quod possit comparari. Octavum, cui gratiam auget additus Tropus aut figura: ut, Ulsq; ad eam mori miserum est? Ita Medea Quidiana: Servare potui perdere an possim? rogas? Est deniq; sententia quæ ad certam personam transfertur, ut jam sententiæ vim amittat. Velut illud Ciceron. Nihil habet (Cæsar) tua fortuna majus, quam ut possis, nec natura melius, quam ut velis servare quam plurimos. Reliqua in 2. Comment. Erasmi de copia rerum, & apud Fab. lib. 8. cap. 5. Huc pertinent Apophthegmata; quæ sunt, definitore Erasmo, acutè dicta quedam & brevia, Oratorum, Ducum, Legatorum, Imperatorum: ac, ut semel dicam, illustrium virorum, de quibus idem octo libros in lucem edidit. Præterea qualiacunque ve-

rerum dicta, quæ *expositæ* vocat, huc referri debent.

Aneid. 7.

Pro Lignio.

Acclamatio, *Expositio*, est rei narratae aut probatae summa acclamatio. Quæ si commodè accinatur, multum habet aculeorum. Narrationi accinitur, illud Maronis: Tantæ molis erat Romanam condere gentem. Probatae rei, ut illud M. Tullii: Quorum igitur impunitas, Cæsar, tuæ clementiæ laus est, eorum te ipsorum ad crudelitatem acuet oratio? Schema est Epigrammatis admodum peculiare, ut in Epigrammate de Ove Lupi catulum uberibus alente Natura haud unquam vertitur officiis, Utitur & Val. Maximus frequenter. Item, Seneca suas Epistolas ferè claudit Epigrammate. Apud Hieronymum, Ambrosium & Gregor. crebra reperiuntur Epiphonemata; velut hoc de Petro, qui dixit: Ecce, reliquimus omnia. Multum reliquit, qui sibi nihil retinuit. Conuenientiùs adhibentur in Epilogis, in quibus quæ præcipua sunt in toto argumento, insiguntur auditorum animis. Aptè tamen & singulis partibus adhibetur interdum. Veluti si quis deestatus perjurium, sic acclamat. Deum negat, quisquis per illum pejerat. Aut dehortatus à temerè jurando, sic accinat. Qui sine causâ assuevit jurare, is & pejerabit, si qua invitet causâ. Aut si infectatus vitium ebrietatis, hoc modo claudat; Cui placet ebrietas, placet & infania. Item, Qui humanitatis putat amicum porrectis poculis ad temulentiam adigere, idem humanitatem appellet, amico dementiæ venenum dare. Similiter adhortationem ad liberalitatem in egenos, ita licebit claudere; Qui pauperem subleuat, Christum demeretur, non hominem. Aut ita, Non donat homini, sed Deo foenerat, quisquis opitulatur egeno. Cæterum ut gratiam habet, si commodè incidat, ita frequentia & affectatio tædium adfert, & quod gravius est, fidem abrogat dicenti.

Intellectus.

Nœm, *Nis*, est cū rectè significamus, quod auditor ex sese diuinet. Vel est obscurum dictū alicui appositum:

sic ut Hortensius negabat se unquā cum matre aut sorore rediisse in gratiam. Intelligitur enim nunquam illi cum matre aut sorore incidisse diffidiū. Item, Soror fratri, quem sapius è ludo gladiatoria redemerat, dormienti præcidit pollicem. Ille cum sorore agit injuriarum. Pro sorore itaque dicitur, juveni; Dignus eras, qui integram haberes manum. Hic sermo videtur esse commiserantis, cum exprobet potius servile ingenium, qui toties frustra redemptus, tandem pollice mutilatus ne posset esse Gladiator, tamē cū benevola sorore agat injuriarum. Ita D. Hieronymus in Epist. ad Chromatium; In mea, inquit, patria rusticitas vernacula. Deus venter est, & in diem vivitur; & sanctior est ille, qui ditior est. Accessit huic patellæ, juxta tritum populi sermone proverbium, dignū operculum; significans Episcopum ad improbos populi mores accommodatum.

Continuatio, est densa & continens frequentatio verborum cum absolute sententiarum. Vel est plena & citra intervalla verborum frequentatio cum absolute & perfectione sensuum. Hujus triplex usus est. In Sententia, hoc modo; Ei non potest multum obesse fortuna, qui sibi firmius quā in casu præsidium collocavit. In contrario, Hoc pacto; Nam si quis spei non multum in casu collocaret, quid est, quod ei magno periculis casus obesse possit? In Conclusionē, in hunc modum. Quod si in eos plurimum fortuna potest, qui suas rationes omnes in casum contulerunt, non sunt omnia committenda fortunæ, ne magnum nimis in nos habeat dominationem.

Expositio, sive Enumeratio, est cum rationibus compluribus enumeratis, quibus aliqua res aut fieri aut nō fieri potuerit, ceteræ tolluntur, una relinquitur quam nos intendimus; hoc modo, Necessē est cum constet fundum istum fuisse nostrum, ostendas te aut vacuum possedisse, aut usu tuum fecisse, aut emisse, aut hæreditate tibi obvenisse; Vacuū cum ego adesset, possidere

non potuisti. Tuum usu fecisse etiam nunc non potes: emptio nulla profertur: hæreditate tibi, me vivo, mea pecunia venire non potuit. Relinquitur ergo, ut me de meo fundo dejeceris. Hoc schema argumentationi conjecturali quadrabit, ubi negotiaturatura dabit facultatē.

Frequentatio, *Ἰνὰθῆσις*, est cū res in tota causa dispersæ unum coguntur in locum, quò gravior aut acrior fiat oratio. Vel est, cum argumenta fusius ac sparsim tractata, velut in unum fascem collecta oculis subijcimus. Adhibetur attollendæ rei gratia, & Epilogis maximè conducit, hoc modo; A quo tandem abest iste vitio? quid est iudices, cur velis eum liberare? Sux pudicitie proditor est, insidiator alienæ; cupidus, intemperans, petulans, superbus, impius in parentes, ingratus in amicos, infestus cognatis, in superiores contumax, in æquos & pares fastidiosus, in inferiores crudelis, denique in omnes intollerabilis.

Exascatio, Est cū n & nos commoti dicere videmur & auditoris animum cōmovemus, hoc modo: Quis est tam tenui cogitatione præditus, cujus animus tantis angustiis invidiæ continetur, qui non hunc hominem studiosissimè laudet, & sapientissimū iudicet? qui pro salute patriæ, pro incolumitate civitatis, pro Reip. fortunis, quamvis magnum atq; atrox periculū studiose suscipiat & libenter subeat? Equidē hunc hominē magis cupio satis laudare quā possim, idemq; hoc certò scio vobis omnibus usu venire. Expolitionis forma est.

Conspiratio, sive *immoratio*, est cū in loco firmissimo, quo tota causa continetur, manetur diutius, & eodem sæpius reditur. Hac uti maximè convenit, & est Oratoris boni maximè proprium. Huic exemplum satis idoneum subijci non potest, teste Cicerone; propterea quòd hic locus à tota causa separatus non est, sicut n. enbrum aliquod, sed tanquam sanguis protusus est per totum corpus orationis.

Similitudo, *ἰσχυρισμός*, Homæōsis, est cū aliquid ex re dispari

dispari simile ad rem quāpiā traducitur. Vel est, quando res cum re ex similitudine confertur. Mancinellus.

Fertur Homiceosis, quāties sit similitudo,

Sunt species Icon, ut Parabola & Paradigma.

Est cūq; ex similitudine alicujus cogniti in aliquod incognitum devenimus. Hoc schema plurimū lucis ac dignitatis adfert orationi. Interim etiā ad probationē multum confert; Hujus exemplum erit: Ut gravissimè peccant, qui fontem publicum, unde hauriunt omnes, veneno inficiunt; ita pessimè merentur de republica, qui principis animum perniciosis consiliis depravant. Item, Quemadmodum in periculosa navigatione non ei committitur clavus, qui opibus aut nobilitate præcellit, sed qui gubernandæ navis peritia cæteris præstantior est; ita non oportet principatum tradere ei qui cæteris ditior sit, aut genere clarior, sed qui prudentia & fide cæteros anteciat. Illud curandum, ut similitudo quæretur ad id cui adhibetur, ne sit sordida aut obscena, ne accersatur à rebus auditori ignotis, ne item dura & affectata, ne denique talis, ut statim in diversum torqueri possit. Hoc schemate scaturit undiq; scriptura divina. Inter Ecclesiæ doctores nullus hac figura largiùs utitur, quàm Joannes Chrysostomus. Pro qualitate portò similitudinis variabitur orationis character. Iucundus erit, si à rebus iucundis ducetur, hoc modo, Quemadmodum blandis flatibus, aspirante Favonio, squalor & tristitia hyemis depellitur, omniq; naturæ facies, veluti nova juvenia repubescit, arbores novis ornantur frondibus, gramina blandè virentia variis florum luminibus distinguuntur, amnes labuntur anteniùs. Sol ipse totæque cæli species mitiore aspectu delectat oculos; ita simul atq; hominis animus afflaverit divini spiritus gratia, protinus abie vitæ prioris deformitas, proq; vitiiis omnis vita decoris virtutibus enitescit, dicas eum feliciter venatū. Grandis tum erit, cūq; à rebus sublimibus traheatur. Hujus exemplū

Iucunda
similitudo.

Grandis
similitudo.

Acris.
Sumitur à
rebus terri-
bilibus.

Mediocris
similitudo

Humilis
similitudo.

Ufus simili-
tudinis.

Differunt
similitudo
& imago.

erit illud: Sicuti Deus cum nullius egeat, tamen suapte natura gaudet omnibus benefacere ita qui Deum patrem appellant, debent gratis de omnibus, quod in ipsis est, bene mereri. Porro acris dictionis hoc sit exemplum: Expalleseis ad asslatum aut mortuum vipere, & ad medicum curris? quanto magis horrenda turpitudine, quæ venenum habet omnibus viperis præsentius, quanto magis celerius querenda medicina? Ceterum mediocris characteris exemplum à rebus mediocribus sumendum, hoc pacto: Quemadmodum qui iuxta Hesiodi consilium crebro parva parvis addunt, tandem evadunt divites ita qui in virtutibus semper ad meliora proficit, tandem profectus evadit. Postremo, Humilis sive submissæ dictionis hoc exemplum erit. Quemadmodum mendaci si quid habent boni celant, sed pannos & ulcera ostendunt, quo spectantium benignitatem provocant: sic nos oportet non præcare nostra beneficia apud Deum, sed mala nostra proferri, si velimus illius in nos misericordiam proliferare.

Imago, *Imago*, est cùm vel rerum vel personarum in vago exprimitur. Velest forma cum forma ex quadam fructum line collatio. Velest oratio demonstrans corporum aut naturarum similitudinem. Corporum: ut, Oshumetotiq; Deo similis Naturarum est, Quo fulmina belli scipiadæ. Hoc schemata nimium differt à similitudine, quoniam sit huius species. Nam similitudo adhibetur ad ornatum, ad voluptatem, ad persuadendum, ad evidentiam, ad gravitatem, & ab omni genere rerum abscicitur. Imago tantum ab animantis forma ducitur, & ad rem vel amplificandam, vel oculis subiciendam, quin etiam ad evidentiam, pravitatem, ac orationis jucunditatem facit: ut, si hominē rapacem, aut virulentum depingas, similem pabeto driconi, qui oculis acidentioris, dentibus acutis, ungibus aduncis, hianterictu, per omnia voluet, circumspiciens si quem reperiatur, cui possitaliqui malis faucibus allare, quem ore attingere,

tingere, dentibus difficcare, lingua aspergere, unguibus dilacerare. Item, Imperator noster, ignis aut solis instar armis relucens, prælum ingressus est, ac, more Leonis, hostes insiliit. Mancineillus:

Ad formam formæ collatio dicitur *imago*.

Parabola, τὸ παραβάλλον. Collatio, est similitudo sumpta ab his quæ fiunt, aut quæ natura cæcè rebus adjuncta sunt. Dicitur Parabola auctore D Hiero quod alteri *τὸ παραβάλλον*, hoc est effinulatur, & quasi umbra prævi-
um veritatis est. Parabola res longius, quæ comparantur, repetere solet, nec hominum modo inter se opera similia spectantur, sed & à mutis atque etiam inanimis inter se huiusmodi ducitur. Cic. pro V. ure. Quod si è portu solventibus, ii, qui jam in portum ex alto inve-
liuntur, prædicere tumulo studio silent & tempestatum rationem, & prædonum, & locustæ, quod natura affert, ut eis faveamus, qui eadem pericula, quibus nos per-
functi sumus, ingrediantur quomè tandem animo esse oportet, propè jam ex magna jactatione terrâ videntem, in hunc, cui video maximas Reip, tempestates esse subuandas. Item, Navis pro ventorum ratione velum tollens, aut contrahens, in hoc aut illud latus transfe-
rens. Parabola est, quæ doceat sapientem tempori cedere oportere, ac rebus præsentibus sese commodare. Definitur & hoc modo: Parabola est, comparatio rerum genere differentiū. Quales in Evangelio multe sunt. Quum igitur alicujus vulgaris rei comparatione no-
strū institutū illustramus, id propriè Parabola dicitur.

Paradigma, τὸ παραδειγμα. Exemplum, est enarratio exem-
pli hortantis aut deterrentis. Fabius ita definit: Pa-
radigma est rei gesta, aut ut gesta utilis ad persuaden-
dū id quod intenderis cōmemoratio. Habent exempla magnam viam, & ad persuadendū & ad inflammandos animos exultatione virtutis. Adhibentur autem non solum ad fidem faciendam, verum etiam ad orandam rem, ad illustrandam, ad augendam, ad locupletandā.

Quest. 6. 3
Algam

Lib. 1. cap. 11

Vnus scilicet
maxis.

Sunt

Circumstan-
tiæ duplices,
Græcè Peri-
stases vocan-
tur.

Differunt si-
mililitudo &
paradigma.

Plin. lib. 6.
cap. 8.

Fab. lib. 4.
cap. 3.
Eras. com-
ment.

Sunt porro paradigmata aut ut similia, aut dissimilia, aut contraria. Rursum, aut ut majora, aut ut minora, aut ut paria. Dissimilia, sive inæqualia circumstantiis ferè constant. Sunt autè circumstantiæ, ut obiter dicā, partim rerū, ut causa, locus, occasio, instrumentū, tempus, modus, atq; id genus aliæ: partim personarum, ut natio, patria, sexus, ætas, educatio & disciplina, habitus corporis, fortuna, conditio, animi natura, studiū, antea acta, commotio, consilium, nomen. Cæterum exempla idem efficiunt quod similitudo: nec quicquam interest, nisi quod hæc sumuntur à factis cum autoritate. Ut,

Quemadmodum equus, si paulatim exerceas, redditur ad terendos summos labores tolerantior: ita corpus hominis, si per gradus assuescat majoribus, tolerat quæ alius non auderet attingere. Simile est. Exemplum erit Milo Crotoniates, qui singulis diebus ad aliquot stadia gestando vitulum, eundem post taurum factum ad tantundem spatii facile gestavit. Sumuntur autem exempla à personis sive veris, sive fabulosis, præterea à brutis & inanimis: Habent enim bruta animantia naturæ dicta plurimas virtutum imagines: ut Elephantum non coeunt nisi in semotissimis locis, & fortè intervenientem occidunt: quanto magis decet in congressu conjugum tametsi licito, multum adhiberi pudoris? Item, Delphini minores non sinent vagari incomitatos quanto magis oportet hominem liberis suis adhuc teneris adhibere prædagogum? Item, Uliæque arbor alit quod genuit: decet igitur & matres sua lacte nutrire filios suos. Porro exempla illa potissimè animos movent, quæ sunt antiqua, illustris, nostratia, id est, suæ cuiusq; gentis, & domesticæ, id est, sui cuiusque generis. Historici in gentem vim exemplorum viro- rum, Poëtæ fabulorum tibi assatim suppetitabunt.

Digressio, *raplaçant*, est alicujus rei, sed ad utilitatem causæ pertinentis, extra ordinem excurrentis tractatio. Vocatur etiā *Excursus*, *Egressus*, *Expatianti genus*, *Egressus*

Auctor Fab.
& Brasim.
Digressione
sex modis
utitur.

Vnde digre-
ssio petend.
Vbi digres-
sio locum
habeat im-
morandi.

In medio o-
rationis quo-
modo digre-
ssionum.
Longior erit
digressio in
orationis
medio.

gressus. Et quia hæc oratione maximè illustrat, ornat
ac locupletet, haud immeritò illā huic schematū or-
dini veluti appendicem adscribere placuit. Adhibetur
autē vel laudandi gratia (qualis est apud M. Tulliū pro
L. Cornelio popularis illa virtutum Cn. Pompeii com-
memoratio, in quā ille divinus Orator, veluti nomine
ipso ducis cursus dicendi teneretur, abrupto quem in-
choaverat sermone, divertit) aut vituperandi, aut or-
nandi, aut delectandi, aut preparandi causa. Sumuntur
autem ab expositione rerum gestarum, à descriptione
locorum, regionum, personarum: item à tractatione
fabularum, apologorū, præterea à locis communibus
&c. Porro longius immorari licebit excursionibus vel
in initio dictionis (Qualis illa Hercules Gallici apud
Lucianum & Lamiarum apud Positium descriptio)
vel in fine, quo jam fessus recreetur auditor. Quemad-
modum in Georgicis serè facit Virgilius. in medio, si
quando digredi licebit, celerius eò redeundum, unde
digressus sis, nisi pars causæ jam absoluta digressionis
ansam præbebit. Veluti post narratam causam quò ad
securam argumentationem auditor reddatur acri-
or. Aut post probationem, siue omnino post locos ina-
miores, quo tædium subtilitatis discutiatur. Aut nisi
res ipsa locos huiusmodi suapte sponte afferat, qui
invitent ad diutius immorandum. Hæc Erasmus
Barbarici in Germania nostra profliga-
tor, syncræ Latinitatis reparator,
ac de omnibus literarum stu-
diosè optinè me-
ritus.

FINIS.

INDEX TROPORUM ac Schematum Alphabe- ticus.

A Anonomasia	9	Antistrophe	46
Abusio	11	Articulus	48
Acclamatio	84	Agnominatio	50
Acyrolegia	12	Antanaclassis	ibid.
αἰγιον	12	Antihypophora	54
Antiphrasis	12.16	Antisagoga	ibid.
Allegoria	12	ἄνθεμα	56
Anigma	14	ἀντακρίσις	57
Allesismus	15	Aversio	59
Appositio	19	ἄντιρροπὴ	ibid.
Apherefis	20	Amplificatio triplex	61
Ablatio	ibid.	Auxesis	62
Apocope	20	ἀντιδῶν	63
Abscissio	ibid.	συνδῆσις	ibid.
Antubesis	22	ἀποπροπῆ	66
ἀντιπῶν	ibid.	ἑξήμισυ	71
Apopsopesis	24	ἀντιλογία	74
Anastrophe	29	ἀντιπαράθεσις	75
Antiprosis	32	Apophthegmata	83
Asyndeton	34	ἑξήχολογία	48
Appositum	36	¶ Catachresis	11
Attributum	ibid.	Charientismus	16
Alleotbeta	38	Confusio	31
Allæsis	ibid.	Cacemphaton	33
Anadiplosis	45	Cacoplaton	ibid.
			Caco-

INDEX.

Cacosyntheton	ibid.	Diminutio	63
Circuitio	36	ἡμερολογία	75
Circumlocutio	ibid.	ἡμερα	ibid.
Conduplicatio	44	Definitio	ibid.
Conversio	46	ἡμερολογίαι	ibid.
Complexio	ibid.	Demonstratio	76
Copulatio	47	Distributio	80
Compar	48	Divisio	81
Communicatio	57	Digressio	90
Conformatio	60	¶ Eminentia	17
Congeries	63	Excessus	ibid.
Coacervatio	ibid.	Epenibesis	20
Contentio	ibid.	Ellasis	21
Contrarium	ibid.	Ellipsis	ibid.
Comparatio	ibid.	Eclipsis	23
Correctio	66	Epanalepsis	28
Commutatio	71	Epiheton	36
Causa	74	Epimone	38
Confessio	ibid.	Elevatio	16
Chronographia	78	Emphasis	40
Continuatio	85	Epanalepsis	44
Commodatio	86	Epizenxis	46
Collatio	89	ἡμερολογίαι	46
Circumstantiæ dup.	90	ἡμερολογίαι	51
¶ ἡμερολογίαι, Diasyrmas	16	Exclamatio	54
Diductio	21	ἡμερολογίαι	ibid.
Diafote	21	ἡμερολογίαι	58
Diaeresis	ibid.	Exegesis	61
Diacope	30	ἡμερολογίαι	63
Dialysis	31	ἡμερολογίαι	66
Dialyton	34	ἡμερολογίαι	72
Duplicatio	47	Excusatio	75
Denominatio	50	ἡμερολογίαι	76
Dubitatio	56	Evidentia	ibid.
ἡμερολογίαι	ibid.	Effectio	ibid.
		Expo-	

INDEX.

Expositio	79	Intercisio	30
ἔκφρασις	ibid.	ἰστέμωσις	38
ἔκφρασις	84	ἰστέμωσις	ibid.
Expositio	85	Interrogatio	31
Enumeratio	ibid.	Imprecatio	55
Exuscitatio	86	Insultatio	56
Exemplum	89	Inopinatum	57
Egressus	90	Interpretatio	61
Excursus	ibid.	Incrementum	62
¶ Figura	7	Illustratio	76
Figurata constructio	21	Intellectus	84
Figura dupliciter sumit.	42	Immortatio	86
Frequentatio	86	Imago	88
¶ Gradatio	70	Icon	ibid.
Ἰσμία	82	Ἰρρῖσις	15
¶ Hyperbole	17	κατὰ ἄνω	11
Hyperbaton	29	κατὰ ἄνω	70
Hystero-logia	30	¶ Liptote	37
Hysteron Proteron	ibid.	Licentia	58
Hyperbaton obscu.	31	¶ Metaphora	8
Hypallage	31	Metonymia	9
Hendiadys	32	Metalepsis	11
Hirmos	35	Mythologismus	16
ἱμῶσις	49	Metaplasma	19
ἱμῶσις	ibid.	Metatibsis	22
Hypotyphsis	75	Macrologia	28
ἱμῶσις	ibid.	Membrum	48
ἱμῶσις	86	Μετὰ ἄνω	66
¶ Intellectio	8	Μετὰ ἄνω	68
Ironia	14	Μετὰ ἄνω	73
Illusio	ibid.	¶ Nominis constructio	11
Informatio	75	Ninra	84
Interpositio	31	¶ Onomatopoeia	11
Interruptio	24	Obtinentia	24
Inverso	12	Obtestatio	55

Omi.

INDEX.

30	Ominatio	ibid.	Παρημολογία	74
38	Occupatio	72	Prosopographia	76
ibid.	¶ Pronominatio	10	Προγυμναστική	77
31	Paræmia	14	Parabola	89
55	Prothefis	19	Paradigma	ibid.
56	Paragoge	20	Παράλογος	90
57	Præcisio	24	¶ Retinentia	24
61	Prolepsis	27	Resumptio	28
62	Pleonasmus	ibid.	Reversio	29
76	Perissologia	28	Repetitio	43
84	Pareclon	ibid.	Reduplicatio	45
86	Parenthefis	31	Reprehensio	67
88	Παρομοίωσις	33	Ratiocinatio	67
ibid.	Polyyndeton	34	Regressio	72
15	Periphrasis	36	¶ Schema	7.19
11	Paradiastole	42	Synecdoche	8
70	Παλινλογία	45	Simulatio	15
37	Πολύστιχον	47	Sarcasmus	ibid.
58	Prosonomasia	50	Superlatio	17
8	Παρίχρημα	ibid.	Syncope	20
9	Παρίχρησις	ibid.	Systole	21
1	Παρανομομασία	ibid.	Synalæpha	ibid.
16	Πόημα	52	Synæresis	ibid.
9	Ποικιλία	ibid.	Syllepsis	25
2	Παύση	55	Seclio	30
18	Paradoxum	57	Synchysis	31
8	Permissio	ibid.	Submutatio	ibid.
6	Παίγνιον	58	Schesis onomaton	34
8	Prosopopæia	60.76	Significatio	40
3	Præteritio	72	Subjunctio	45
1	Paralepsis	ibid.	Συμπλοκή	46
4	Præposteratio	30	Similiter cadens	49
1	Præsumptio	73	Similiter desinens	ibid.
4	Præoccupatio	ibid.	Subiectio	52
5	Προκατάληψις	ibid.	Subiectio sub oculos	79

INDEX.

Traxipna	58	Transumptio	11
Traxipna	ibid.	Transgressio	19
Traxipna	61	Tmesis	30
Traxipna	63	Tapinosis	33
Syncretismus Traxipna	72	Traductio	47
Suffiguratio	76	Transitio	73
Sermocinatio	82	Traxipna	77
Sententia	ibid.	Traxipna	78
Similitudo	87	¶ Vox aliqua tribus ratio-	
¶ Tropus	7	nibus transferatur	8
Translatio	8	Urbanitas	15
Transcuminatio	9	¶ Zeugma	24

FINIS.

AVTHORES QUI HVIC
OPELLÆ OPERAM
PRÆSTITERUNT.

M. T. Cicero.

Fabius Quintilianus.

Georgius Trapezuntius.

Des. Erasmus Roterodamus.

Philippus Melancthon.

Diomedes, Grammaticus.

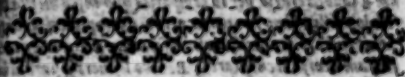
Aelius Donatus, Grammaticus.

Antonius Mancipellus Velitermus.

Martianus Capella.

Consultus Chirius Fortunatianus ex Capella.

M. Veltkirchius, Rhetor.

JOANNES SUSENBROTUS ALMANGANUS, DISCIPULIS SUIS, S.D.

Boni preceptorum officium est (literarum
 studiosa juvenis) ut in interpretan-
 diis Authoribus non modo Etymologi-
 as simplicem verbum Syntaxin, & id
 genus alia persequatur, verum et illar-
 tificia illi Grammatici & sum Rhetorices,
 quod ad Auctores & profanos & sacros ritè intelligen-
 da haud mediocriter faciunt, ad amissum & iniquè expla-
 unt atq; cōmonit, et, ut inde Authoris preceptis mentis af-
 fectibus intelligere queant. Nam quibz hæc artificia Tropologi-
 ca & Schemata, quæ præcipue inter exponendum indican-
 da erant, prætereunt, persequunt, ac contentum præter-
 eunt, quod dicitur, fugiunt; hi perinde faciunt, ac qui
 Androbati more pugnare, atq; Andri clausis oculis scopu-
 m attingere quempiam docere conatur. Ego sum, quæ huius
 orationis, huiusmodi orationis ornamenta vobis ac ceteris
 discipulis olim meis, pro virili ac ingenii capta, et summi
 cura semper, quæ occurrerent, præstavi, tamen, quæ ele-
 gantiora videbantur, inter prælegendum velut digna com-
 munitati, quæ sensui illius, quod prælegebatur, ad vobis
 certum ac clara obscuritatem præcipere, simulq; habere
 inscribendi dicendiq; formulas, quæ officio nostro
 huiusmodi. Ceterum quæ præter Mosellani tabularum nihil
 vobis Troporum ac figurarum in manibus erat, præterea

Notament
 præceptorum
 oichonon.
 Auctus, huius
 in oratione

2. m. m. m. m.
 v. m. m. m. m.

nam à ludo literario per id temporis (quo in ista illa ludo
 stulto perditissimo fuerunt, per totum oppidum literarum,
 velut Iudis alio periculis, aut infernum furis exagitatis,
 sursum deorsum cursaret, Baccho Venerisq; parum ho-
 neste litaret, ac reliquis plusquam Ethnicis, ne dicam
 piis, vitibus strenue vacaret, & mihi per catarrhum, plu-
 quam vellem remissum, ad liberiores, ac publica, & quid-
 dam haecula bonas veras utrorum ac sanam conversationem,
 iterum apud nos istis Bacchanalibus recepta moribus ad-
 ire non faceret: Icy inquam tempore, ut illius tedium deu-
 rarem, Tropos ac Schemata, quæ apud Poetas, Historicos,
 ac Rhetores in frequentiori usu sunt, ex selectis authoribus
 in hanc Epitomen colligere visum est: quo vobis & in hac
 parte, sicut in Grammaticis, consulerem, casum præberem,
 ac viam commendarem ad horum lectionem Authorem,
 unde hæc Epitome excerpta est. In qua quidem i ordo
 (quem Philop. Melan. lenis ac lepida facundia vir, primus
 attigisse videtur) à me observatus est. Primo cum loci
 Tropos posuimus tum dictionum tum Orationum, deinde
 Schemata, quæ & ipsa in Grammatica & Rhetorica di-
 ducta sunt: tum Grammatica iterum in Orthographiam et
 Syntaxeos dividuntur. Rhetoricorum porro Schematum
 tres ordines fecimus: Dictionem, Orationem, & Amplifi-
 cationem. Idem, magis docendi gratia, quam superfluitate
 observatione: nam & Rhetores & Grammatici Schemata
 quædam habent vel immutata, vel variata nomina,
 quæ illis sunt communia. Sunt & orationum Schemata
 (Fortunatianus id, ut appellat) quæ etiam Amplificationis
 exornationes dici merentur. Hanc igitur Epitomen co-
 micipiat animo, quo vobis vel etiam absentibus Discipulis de-
 dicavi, hoc est, iubenti, candido, aut benevolo. Hanc oboli,
 ut aiunt, manibus accipite, legite, relegite, ac animo in-
 scribite, tum in scribendi ac loquendi usum redigite, cum
 aliqui (ut sæpenumero vobis inculcavi) citra medita-
 tionem ac usum ars omnia omni omnino utilitate vacet.

Quod

NUNCUPATORIA.

5

Quod si fuerit in infirmitate jam a proculdubio locum aple- Vegetino
 Vade, ac Deum in vestris precibus pro me inter- tradidit.
 Mare. Rempshurg ex Masulo nostro, 5. Martii. Anno
 humanitatis Christi 1500. natiuitatis nostri 42. Scholastica
 administrationis 35. Martii 1500. 56. qui mihi est clima-
 tarius, quod Domini pietas bene vertat. Iterum va-
 lete, ac bene literis, vera ac iustissima possessio-
 ni, omnibus nervis incumbite. Olim
 non punietur.

TY.

A 3

Summa Trepontis de Schomberg
 in hac Epistola, 130.

TYPUS HUIUS EPITOMES,

Tropes, quorum alii sunt	{	Dictionum, & sunt novem.	
		Orationum, & sunt decem.	
Figura diduci- tur in	{	Gram- matica, & sunt du- plicia,	Orthographi- ca, & sunt, 15.
			Syntacti. & sunt, 32.
		Sche- mata, quorum alia sunt,	Dictionum, & sunt, 14.
			Orationum, & sunt, modicus revera, 19.
			Amplificatio- nis, & sunt, 41.
		Rhetori- ca, & sunt triplicia,	

Summa Troporum ac Schematum
in hac Epitome, 132.

Figura est ratio quædam; qua de recto ac simplici loquendi genere, cum aliqua dicendi virtute, defleſcitur. Hæc authoritate, vetustate, consuetudine, & consensu doctorum plerunque, sæpè etiam ratione quadam ac metri necessitate defenditur. Una tamen in re maximè utilis, ut quotidiani, & semper eodem modo formati sermonis fastidium levet, & non à vulgari tum scribendi, tum dicendi genere deſendat.

Fab. lib. 2.
cap. 3. *Figura*
unde deſen-
datur.
Veritas.
Videm.

Quod si quis hisce figuris parè, & cum res poscet, utitur, velut asperso quodam condimento, oratio iucundior erit: at qui nimium affectaverit, ipsam illam gratiam varietatis amitteret.

Illud tamen observandum, figuras certo numero omnes comprehendi non posse. Unde notiores, ac ab authoribus frequentiore in usu usurpata, propria hinc ac certa ratione, tum exemplis quoque, discernere dicendum est. Porro figura adducitur in Tropum & Schema, sive figuram propriam.

Fab. refra-
gati.

Tropus est dictionis sive orationis à propria significatione in cognatam ornandi gratia variatio; sive sèmetipsum, quod dictionis, vel rationis significationem invitat atque commutat. Mortuum appellat.

Tropus Fab.
lib. 2. cap. 3.
in calce.

Schema, vel figura propria, est aliqua novata & scribendi & dicendi forma. Vel est quædam alicui novata tum scribendi tum dicendi ratio. Schemata etiam orationis luminis, exornationes, ac colores appellantur. Et Cicero colores Rhetoricos pro pigmentis Rhetoricis accipit, ac orationis ornamentis.

Schema.

Tropus porò à *Schemate* in hoc diffidet quod in illo significatio mutatur: ut, Progenies viperarum, id est, majorum interfectores ac homicidarum filii; in hoc verò nulla est significationis mutatio: ut, Tantæ æmulis celestibus iræ? Id tamen authores veluti quoque plerique vertunt. Et Fabius tum Tropum, tum Fi-

Differt
Tropus &
Schema.
Nocent illi
morem po-
reum, &
centissim
lib. 9. cap. 1.

Casus: Dñi cum esset pugnatum. Terent. Mene quod fuisse sua adolescens mulier fecit. Plaut. Viri-
pud me sum, vigilans qui propè dormio.

Hyphologia, irogoria, est cum præpositio non ca-
sui servit, sed verbo, quasi cum ea composito jungi-
tur, Græcis frequentissima. Virg. Tyriam qui adve-
neris urbem. Idem: Atq; rotis lumnas levibus per-
labitur undas.

Hypheron proteron, irogon westron, Præpositeratio, est
cum id quod secundo loco sit, priorem in orationis or-
dine possidet, vel cum quid ordine cōverso narratur.

Mancinellus.

Hypheron & Proteron nutrit, peperit, vocitatur,
Hæc fit, cuius rectam seriem sententia mutat.
Differt ab Hyphologia, quod in hac dictionū, in illi
verò sensuum est Metathesis, Virg. Æneid. 7.

Et tortere parent flammis & frangere saxo. Idem.

Postquam altos fluctus tetigit, & ad æquora venit,
Livius libro ab urbe condita primo: Quod bonum,
faustum, felixque sit, Quirites, Regem create. Cicero
lib. 1. Epist. 1. Ego omni officio, ac potius pietate crea-
te, ceteris satisfacio omnibus, mihi ipse nunquā satis-
facio. Hæc loquendi figura Græcis est usitatissima. Virg.
Eclog. 9. Sic tua Cyreneas fugiant examina taxos. Sic
cythiso pastæ distendent ubera vaccæ: Incipe, si quid
habet, &c. Horatius lib. 1. Ode. 3. Sic te Diva potens
Cypri. Sic fratres Helenæ, lucida sidera, Ventorumq;
regat pater, obstrictis alim præter Iapyga, Navis, qui
tibi credum Debes Virgilium, finibus Atticis, Reddas
incolumem precor. In his duobus exemplis posteriori-
bus, comprecatio sive votum, precatationem præcedit.

Tmesis, quævis, Diacope, diazemi, est unius dictionis
compositæ divisio, una dictione plurib;ve interjectis,
Latine Sectio, sive intercisio. Mancinellus.

Dat Tmesim partes in binas dictio secta.

Pub. Nam rogantibus plebsive scitis sanctis sunt ista precepta. *Ter. And. Sce. 1. Act. 1.* Quae meo cumque animo libitum est facere. Idem *Eunu.* Thais maximo orabat opere, ut cras redires. Idem in eadem. Omnia prius experiri quam armis sapientem docet. *Plaut.*

Sed nec ego stultus, qui rem curo publicam.

Parsus best, paph. Sura, Diastyl, Ad. Sura, est ordinis dissolutio per interpositam sententiam: Vel est, dum continuationi sermonis medius sensus aliquis intervenit: Latine interpositio, interclusio, siue dissolutio.

Manci. Interpositio Romanè Parenthesis, extat. *Vir. Aeneas* (neq; enim patriam consistere mentem Passus amor) rapidi ad naves praemittit Achatem. Idem *Aeneid. 1.* Iuppiter hospitibus (nā te dare jura loquūtur) Hunc latum Tyrisque diem Trojaque profectis.

Synchyf, Id. xpus, est quoties ordo omni ex parte confunditur: Latine Confusio: Donatus Hyperbaton dictum, & ex omni parte confusum interpretatur. *Mancinellus.*

Synchyf est vocum aut sensus confusio longa.

Id. 1. Vina bonisque deinde cadis onerarat Accestes Littore Trinacrio, dederatque abeuntibus, Heros Dividit. Hunc habet ordinem, Heros Aeneas dividit deinde vina, quae bonus Accestes (Sicilia rex) onerarat cadis, & dederat abeuntibus Trojanis littore Trinacrio, id est, Siculo. Idem in eodem, Tres Notus abreptas in saxa latencia torquet, Saxa vocant Itali medius quae in fluctibus aras. Ordinatur sic: Notus torquet abreptas (scilicet naves) in saxa, quae saxa latencia in medius fluctibus Itali aras vocant.

Hypallage, Vir. Aeneas, est quoties oratio converso rerū ordine profertur: Latine Submutatio siue Subalterpazio. *Virg. Aeneid. 6.* Ibant obscuro sola sub nocte, pro soli sub obscura nocte. Idem *Aeneid. 1.* Tergo sceleratam intorserit hastam, pro ipse sceleratus idem:

Dare

Dare classibus auro, pro dare classes auro. Item
 30. Stygii ad flumina fratris, pro Stygia ad flumina.
Hang the nail on the bridle.

Antiphrasis, est cum casus pro casu ponitur. Dicitur &
 Enallage, id est, immutatio casus, quam sanè variatissi-
 mæ multis modis apud illustres auctores legimus.
 Virg. Projice tela manu sanguis meus, pro mi. Persius
 Sat. 1. Vos ò patritius sanguis, pro patritie. Idem Cen-
 sorumve tui vel quod trahite salutem, pro trabem
 metri causa. Hor. Maeste virtute esto, pro maestus, vel
 Prisciano libro. 17. in calce. Cicer. Art. In oppido An-
 tiochiæ, Pro Antiochia. Vir. Æneid. 1. & fontem supe-
 rare Tinavi, pro Timavum. Idem. Et cellam Butro-
 i ascendimus urbem, pro Butrotum cellam urbem. Idem
 Cervix cui lactea crines Accipit, pro cuius. Terent.
 Andr. Mulier quædam commigravit huc viciniam, pro
 ad, sive in hanc viciniam. Juven. Sat. Porrectura viro
 miscet sitiente rubetam. Ablativus pro dativo. He-
 cilius lib. 1. Sat. 5. Occurrunt animæ quales neque can-
 didiores Terra tulit, pro qualibus. Ter. Ea primum ab
 ea animadvertenda injuria est, pro injuria ejus.

De Enallage generum, numerorum, personarum,
 modorum, ac temporum, in Linacro, & Grammatica,
 & infra in Alleotheta, fufius dicemus.

Nos reliqua id genus schemata prosequemur.

Hendiadis, est cum mobile in fixum vertitur, Virg.
 Chalybem frangitq; non ordit, pro chalybea frangit.
 Idem. Virg. Georg. Nec mihi displiceat maculis insu-
 nis & albo, Idem, Æneid. 1. Molemq; & montes inso-
 per altos, hoc est, molem altorum montium. Idem
 Georg. 3. Pateris libans & auro, id est, aureis pateri-
 ris. Idem, per famam ac populum, id est, famosum popu-
 lum. Idem, In partem & prædam, id est, partem prædæ.
 Hendiadis composita dictio est, ab uno, & per, &
 si duo, cum videlicet unum per duo explicatur. Unde

In hunc modū fortasse rectius definiretur. Hē diadē
cum res una cōjunctione interveniēte in duos car-
minis gratia diducitur, five alterum ē vocibus rem illā
significātibz adjectivū, five utrūq; substantivū fuerit.

Tapinōsis, navis, est cū rei dignitas verbi humi-
litate deprimitur.

Mancinellus.

Idē *Tapinōsis*, fertur si de mare gurgēs.

Virg. *Æneid.* 1. Apparent rari nantes in gurgite vasto,
gurgite pro mari. Idē, Multa malus simulans, pro sce-
latus five scelestus. Idem, Dulichias vexisse rates, &
gurgite in alto. Horat. Pelidē stomachum, pro iracun-
dia. M. Cato, Locū editum alpe rumque vertucam ap-
pellat. Teste Gellio lib. 3. cap. 7.

Cacophaton, Kακοφωνία, est illepidā ac incōcinna vo-
cū compositio. Schema vitiosum, nec imitandum, nisi
necēssitas cogat. Fieri consuevit, quādo prapo-
sitiōe cū litera (n) succedit, Virg. *Æn.* 1. Corpora sū-

la humi, & numerū cum navibus æquet. Vel, quādo
liquis dictio syllabas præcedētī similes habet, Cice-
O fortunatam natam me consule Romam! Virg. *Æn.*

3. Ite adeo incertos cæca caligine soles Errantus pe-
lago. Huc refertur quæcūq; compositionis vitia, quæ Mar-
tini Capella, libro de septem artibus liberalibus 3.

cap. de elocutione conscripsit, *Paromceōs, ἀνομογενή* vo-
cant, id est, assimilē; & sic cū multæ voces ab eadem

litera incipientes, ex ordine collocantur; ut Machina
multa minax minatur maxima muris. Casus Cassandra

dicebat. Mammam ipsam amo, quasi meam animam.

Sol & Luna luce lucet Juno, Juno Jovis jure irascitur.

Sola in solario soleas sarciebat sua. O Tite, tute Tati

bi tanta Tyranne tulisti, &c. Hæc viriosa dictionum

compositio *Cacolyntheton, κακολυνθῆτον* etiam appel-

latur. Mancinellus.

Compositura mala est vocum *Cacolyntheton* illa.

Virg. *Æneid.* 9. Versūq; juvenum terga fatigant ha-

Dionēd.

κακοφωνία

Capell.

*Cacolynthe-
ton.*

Continuò audire vocem vagitus & ingens,
Infantumque ænique flentes in limine primo,
Quos dulcis vitæ exortes, & ab ubere raptos
Abstulit atra dies, & funere merfit acerbo.

A Seneca. Item: Dauni miserere senectæ. Et, Ducitur infelix ævo confectus Alces. A conditione. Idem, *Æt.* 4. Hoc solum quoniam nomen de conjugē restat, &c. A persona. Cic. O me miserum! ò te infelicem! Invocare me tu in patriam Milo potuisti per hos, ego in patria per eosdem retinere non potero? Idem in eodem. Frustra, inquit, mei suscepti labores. O sperfalices, ò cogitationes meas inane, &c!

Insultatio, (Exclamationi affinis, Tropus Ironiæ & Sarcasmo non admodum dissimilis) hoc modo definitur: Est qua alicui contumeliosè quiddam, nec sine irrisione opprobamus. Ita Dido Virgiliana: I, sequere Italiam ventis, pete regna per undas; Sperm equidem mediis (si quid pia numina possunt) Supplices hausurum scopulis.

Phædra Ovid. scortum nefandum,
I nunc, & meriti lectum reverere parentis,
Quem fugit, & factis abdicat ille suis.
I nunc, & ventis animam committe, dolato
Confusus ligno, digitis à morte remotis
Quatuor aut septem, si sit latissima tarda. Juv. Sat. 11.

Dubitatio, Græcè *ἄμφω*, est cum perplexi animi dubii hæsitamus, quidnam potissimum inter duopleràve dicendum sit aut faciendum, hoc modo; Obstat eo tempore plurimum reipub. Consultum sive studiū am sive malitiam dicere oportet, sive utrumque. Item, Quæro quoniam te digno moribus tuis appellem namine? Eloquar, an sileam? Maro. Crude lis mater mihi an puer improbus ille. Ter. Ubi quaeram, ubi investigem, quem perconter, quam insistam viam, incertus sum. Item, Quæ me vertam? quos appellem unde im-

ploten

placet opem? Item; Copia rerum facit, ut dubitem unde exordiar, quæ primo aut ultimo loco dicam? Utrum, illi his malis erepto gratulari debeam potius, quam nostram vicem deficere, qui tantum ecclesie lumen amiserimus, nondum statui. In hoc nomine quid potissimum admirari debeam, hæsitatio, malitiæ an imprudentiam, an recordiam. In ipso statim initio dubium sum, quo nomine vos alloquar, commilitonum an hostium. Utrius potius indignandum, his qui te ad hoc facinus instigârunt, an tibi qui talium improborum consiliis, quam bonorum virorum monitis obtemperare malueris. Cicero Act. 7. Quid primum aut accusen, aut querar Judices?

Inspiciatum, Paradoxum, vni A. 7. dubitationi affine. Est, cum negamus nos potuisse vel suspicari vel opinari. Ut Pollio: Nunquam credidi fore Judices, ut eo Scauro, ne quid in ejus judicio gratia valeret, precarer. Ejusmodi sunt in quibus mirandi verbis utimur. Libenacri autem, ut à reliquis affectuum verbis, ita à Paradoxo seu dubitatione ordimur. D. Paulus: Miror quod tam citò transferimini. Gal. 1.

Communicatio, vni A. 7. est cum adversarium consulimus, aut cum Judicibus quid faciendum sit, aut quid factum oportuerit, deliberamus, hoc modo: Si idem casus tibi inciderit, cedo quid faceres? In hoc turbulentissimo rerum statu, date consilium, quid mihi censetis faciendum? Hic tuam appello conscientiam, an ferres hoc ab alio factum, quod tibi nunc vis esse impunè? Cato. Cedo si vos in eo loco essetis, quid aliud fecissetis? Ter. Tu si hic esses, aliter sentias. Quid si tuæ res agerentur? Quid suaderes? Cic. in Ver. Quid deinde? Quid censetis, futurum fortasse aut prædam aliquam? Hoc schema Dubitationi serè ad simile, habetque vim urgendi ac objurgandi. A. 7.

Permissio, est cum aliqua judicibus æstimanda relinquitur,

iniquitas; aliqua nonnunquam adversariis quoque. Habet hoc Schema, aut exprobrationem, aut dissimulationem, aut asseverationem, aut fiduciam. Asseverationem habet illud Calvi in Vatinius: Perfrica frontem, & dic te digniorem, qui Prætor fieres, quam Catonem. Fiduciam habet, quod Petrus Apostolus respondit Concilio intermitanti, ne postea verba facerent de Iesu: An oportet magis obedire hominibus quam Deo, vos ipsi iudicate. Vehementer enim confidit causæ suæ, qui non veretur adversario permittere iudicium. Tale est illud Esa. i. Venite, & arguite me, dicit Dominus. Et Christus in Evangelio: Quis ex vobis arguit me de peccato? Cicero, & post illum Trapezuntius paulò aliter definiunt, sed in eundem ferè sensum, in hunc modum: Permissio est, cum dicendo ostendimus nos rem aliquam alterius potestati concedere. Quoniam omnibus rebus creptis, solum mihi superest animus & corpus, hæc ipsa, quæ mihi de multis sola relicta sunt, vobis & vestræ condono potestati. Interdum non leve momentum habet, ad auditorem, five iudicem, vel ad benevolentiam inclinandam, vel ad misericordiam, si demonstremus nos omnem fiduciam in ipsis æquitate collocasse. Ex eodem fonte manat hoc Schema, quo & Communicatio, unde ei haud est absimile. Tale est & illud, Vobis Iudices cogitandum relinquo, quid hinc Resp. detrimenti acceperit. Sunt ex Græcis, qui hoc Schema *ὑποταγή*, alii *ὑποταγή* sive *ὑποταγή* appellari aiunt.

Libertas (ὑποταγή, loquendi libertas): scilicet in oratione libertate veluti abutentes, auctoritatē nobis & fidem conciliare studemus. Præstat hæc, ne offendant libertate unde & in hoc adhibetur, ut mitiget liberiùs dictans offendant auditorem, hoc modo: Ignoscite, si videbor æquo liberiùs dicere. Et, si vos offendit sermo liberior, illis magis æquam est indignari, quorum improbitas,

in hoc dicerem, perpulit. Item: Si molesta est orationis
 scribitas, cogitare graves morbos non sanari levibus
 pharmacis. Item: Durus loquor, sed huc me compellit
 vestri charitas. Dicam invitus, nequaquam dicturus, nisi
 esset in rem vestram. Uti est hoc Schemate D. Pet. in
 Act. Viri fratres, liceat ad vos audenter loqui de Pa-
 triarcha David, &c. Mitigatur etiā libertas illa loquē-
 di extinctione mali, aut admixta laude. Sic D. Paul.
 Galatarum crimen per se atrox elevat, culpam rejici-
 ens in pseudapostolos, qui illorum impoluerant sim-
 plicitati, nec fraudem tamen, sed fascinationem appel-
 lat. Latet interdum sub hoc Schemate Adulatio: Ut est
 illud Cic. Suscepto bello Cæsar, gesto etiam ex parte
 magna, nulla vi coactus, consilio ac voluntate mea ad
 ea arma profectus sum, quæ erant cōtra te sumpta, &c.
 Hic non solum ad utilitatem Ligarii respicit, sed ma-
 gis laudare victoris clementiam non potest.

1^a Petrus
 Act. 13. & 14.

Pro Ligario

Aversio, avertit, est cum sermonem ab iis, quibus lo-
 quebamur, avertentes ad aliam personam seu præsen-
 tem seu absentem, vel jam olim defunctam converti-
 mus. Ita M. Tullius à Cæsare ad Q. Tiberonem ser-
 monem flexit: Quid enim tuus ille Tubero in acie
 Pharsalica gladius agebat? &c. Virg. Scipiadas duos
 bello, & te (maxime Cæsar.) Itē si quis de vanitate mi-
 di verba faciens subjungeret: O munde Iquàm blanda
 sunt, quæ promittis? quàm amara, quæ reddis? Et de
 peccato loquens exclamaret: O mendax peccatum!
 quàm dulcia pollicebaris initio, quantò nunc alia lo-
 queris tuis castibus involuto? Et Prudentius, O tortu-
 ose serpens! &c. In his personā rebus affingimus. Hoc
 Schemate uti licebit, cum oratio fervet, & ad conci-
 tandos affectus mirè conducit, si in loco ac scitè adhi-
 beatur. Et Fabius hanc figuram auditores vehemen-
 ter movere ait, sive cum adversarios invadimus, ut in
 prædicto Ciceronis exemplo. Quid enim ille tuus Tu-

Geor. 2.

Pro Milone
 bero,

bero, &c. Sive cum ad invocationem aliquem conver-
timur: ut idem, Vos enim jam ego Albani tumuli atq;
luci, &c. Sive ad invidiosam implorationem: ut, O le-
ges Porcie, legesque Sempronie, &c. Frequens apud
Ciceronem, ac nobile Schema.

Prosopopæia (*μετανομή*, Conformatio, personæ fi-
ctio) est cum rebus inanimatis personam, sermonem,
aut actionem homini congruam tribuimus. Hæc imi-
tatur tropus, cum res exanimæ, veluti animatas trans-
format. Hoc modo, Prodicus authore Xenophōte, vir-
tutem finxit ad voluptatem: Horatius fortunam. Et O-
vidius in hac mirus est. M. Tullius patriam cum Carthi-
na expostulantem inducit. Socrates apud Platonem in
Critōne, leges fingit dissuadentes, ne se furtim subde-
cat à carcere. David Psal. 117. alloquitur mare, flumen,
montes, & colles, atque hos facit respondentes: A facie
Domini mota est terra, &c. Similiter Baruch. 3. Stella
autem dederūt lumen in custodiis suis, & lætatz sunt,
vocatz sunt, & dixerunt, Adsumus. Breviter, hoc Sche-
mate regionibus & urbibus, alijsque rebus inanimatis
sermonem affingimus, tum ipsis virtutibus aut vitiis, si-
milibusque rebus personam damus. Quin & hoc ho-
minum absentium personas, quasi adsint, introducimus.
Etiam jam olim defunctos è sepulchris excitamus, &
veluti in scenam producimus. Deum denique ipsum &
divos loquentes facimus. Ita Micheas Propheta Deum
introducitur cum populo suo expostulantem. Hæc libe-
rals sunt in Poëmatibus, in Tragædijs, Comædijs &
Dialogis. Plutarchus Gryllum porcum cum Ulyssæ
putantem facit. Virgilius & Homerus famæ personas
attribuunt. Ovidius somno ac terræ, &c. Plurimum
confert & ad varietatem & ad gravitatem orationis,
tum auditoris animum vehementer excitat, modò re-
rum magnitudo postulet hujusmodi fictionem.

TERTII ORDINIS SCHEMATA,

quibus non modò figuratur oratio, sed simul
etiam tum verbum tum sententiis
amplificatur.

Prius autem observandum, Amplificationis *Amplificatio*
vocabulum triplicem apud Rhetores usum habere, *triplex*
ut M. Velkirchius in secundum Erasmi commentari-
um de Copia rerum annotavit. Primò, in verbis est
Amplificatio, cum videlicet, gravior quàm pro re sig-
nificatio ac major Emphasis deligitur, sive atrocius
verbum proprii loco subjicitur. Ut cum occisum dici-
mus, qui sit cæsus. Latronem, qui sit improbus. Mu-
tum, qui nihil responderit, &c. De qua in Copia ver-
borum cap. 27. Secundò, in rebus ipsa, nempe cum o-
rationis corpus rerum varietate locupletatur ac figu-
ratur, sive id duorum plurimùmve dictionum acervo si-
at, sive sententiarum congerie, ut sunt omnia hujus
tertiordinis Schemata. Tertiò usurpatur pro peculiari
hujus ordinis Schemate eleganti ac splendido. De
hac amplificatione Fabius Lib. 8. cap. 4. & Erasmus
positum in nona dilataendi ratione admodum clarè
& perspicuè differunt. Hæc, mea quidem sententia, à
secunda significatione parùm aut serè nihil distare vi-
detur, nisi quòd sub hac quædam Schemata, veluti
subjectæ species, comprehenduntur, ut sunt, Interpre-
tatio, Incrementum, Congeries, Contentio, Comparatio,
Correctio, & Ratiocinatio.

Interpretatio, seu copia est, cum multa verba ejusdem
sue significationis eidem attribuuntur, hoc modo, Rem-
pub. radicibus evertisti, civitatem funditus dejeci-
sti. Cic. in actione pro Ligario. Quid enim tuus
ille Tubero districtus in acie Pharsalica gladius a-
gebat? cujus latus ille mucro petebat? qui sensus

Fabius con-
geries ver-
borum no-
minatur
Æregeis.

erat

erat armorum tuorum? quæ tua mens, oculi, manus, ardor animi? Quid cupiebas? quid optabas? Quæ multæ hic voces sunt idem ferè significantes, gladius, mucro, arma, sensus, mens, animus: cupiebas, optabas. Tam quod sententiæ eodem spectantes, distingere in acie gladium, laus petere, sensus armorum. Ita Virg. Quid puer Ascanius, superæne & vespitur aura/Eche-
rea, nec adhuc crudelibus occubat umbris? Nihil hic aliud querit, nisi an adhuc superfit Ascanius: sed et affectu rem eandem ter expressit. Potest & in hunc modum definiri: Synonymia, est verborum aut sententiarum rem penè eandem velut inculcandum multiplicatio. Hoc Schema Ecclesiastæ frequenter uliuit, quociens res poscit affectum.

Incrementum, J. J. J. J., Auxesis, est quoties gradum aliquot pervenitur non modò ad summum, sed intus quodammodo supra summum, hoc modo: Verbi gr. primò convictorum plenis adortus est, deinde strido gladio multis vulneribus fauciat, tandem vulnere in tempora inflicto atrociter occidit. Ita M. Tul. in 1. actione in Verrem. Facinus est, vincere civem Ro: sola verberare; patricium, necare: quid dicam in cruce tollere? Hic ultra summum perventum est. Ad summum sic: Matrem tuam occidisti, quid dicam amplius? Matrem tuam occidisti. Inerescit & citra distinctionem ratio, dum cursu quodam gravius graviusque semper aliquid insequitur: ut, pecuniam, honores, regnum, vitam deniq; patriæ charitate contempsit. Cic. in 1. Philip. de vomitu Antonii: O rem non visu modò stridam, sed etiam auditu! Si inter cœnam in tuis immanibus illis poculis hoc tibi accidisset, quis non turpe diceret? In cœtu verò populi Rom. negotium publicum gerens, Magister equitum, cui ructare turpe esset, is fructus ciculentis vinum redolentibus premium sumum, & totius tribunal implevit? Hic singulæ voces incrementum habent,

lent. Est & hoc incrementi genus, cum tanquam per
fictionem inferiora quæ sunt augemus, ut illa majora
videantur: ut, Hanc rem tam æquam, si quilibet igna-
tus abste peteret, tamen ignoto recusare non debe-
bas: nunc orat pater, & pater sic meritis.

Congeries, oratio congeries. Coacervatio, est dictionum
res varias significantium enumeratio. Quale est illud
ad Rom. 1. Plenos omni iniquitate, malitia, dolo, cor-
ruptione, avaritiâ, malignitate, contentione, &c. Differt
à synonymia, quia in hac unius rei est multiplicatio, in
illa multarum rerum congeries. Dissidet quoq; ab in-
cremento, quod hic gradibus quibusdam ab imo ad
summum usq; pervenitur, illic absq; graduum ordine
confusè res variz coacervantur. D. Paulus ad Gal. 5.
Fruitus spiritus est, charitas, gaudium, pax, lenitas,
benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, temperantia.
A Græcis etiam *ἡμετέρας* dicta, id est, summaria
peritio five collectio.

Contraria, seu contrarium. Græcè *ἀντιθέσις* five *ἀντι-
θέσις*, est cum per contraria amplificamus: sic cum singu-
lis verbis, tum sententiis: ut Servavi, non extingui. Ma-
gis assentatio jucunda principia, eadem exitus amarif-
simos adfert. Item, Inimicis te placabilem, amicis inex-
orabilem præbes, Paulus Rom. 8. Si secundum carnem
vixeris, moriemini, si spiritu facta carnis mortifica-
veris, vivetis. Item, Littera occidit, spiritus vivificat. 1 Cor. 3.
Item, In ocio tumultuaris, in tumultu solus es otiosus.
In re frigidissima calces, in ferventissima friges. Tacito
nim opus est, clamar: cum loqui convenit, obmutescis.
Ades, abesse vis: abes, reverti cupis. Hoc Schema cum
primis elegans est, quo vix alio crebrius in varieganda
locupletandâque oratione Oratores utuntur.

*Comparatio, est quæ petit argumentum ab inferiori-
bus, quæ si magna sunt omnium opinione, maximum
apparet necesse est, quod amplificatum volumus. Vel
est*

M. Vele-
kirch.

men venire. Itaq; uti contemnendus est, qui navigando se quam navim mavult incolumem: ita vituperandus, qui in reipublicæ discrimine, suæ salutis plus oculis communi consulit. Nave fracta multi incolumes fuerunt: ex naufragio patriæ, salvis nemo potest erui. Quod mihi videtur Decius intellexisse, qui se devovisse dicitur, & pro legionibus se in hostes immisit in medios. Unde vitam amisit, non perdidit. Re enim rarissima maximam redemit: vitam dedit, accepit patriam, amisit animam, potius est gloria, quæ cum summo laude prodita vetustati, quotidie magis enitescit. Quod pro Rep. debere accedere periculi, & ratione demonstratum est, & exemplo comprobatur, hi sapientes sunt existimandi, qui nullum pro salute patriæ periculum vident. Reliqua libro Rhetoricorum ad Herennium quarto, in copia rerum capite 10. Et in commentariis M. Velitkirkii. *Distributio*, *unequale* est, cum genus, vel notum, vel subiectum, per enumerationem specierum, partium, seu accidentium dilatamus. Nascitur hoc schema à loco generum ac specierum, totius ac partium. Prima est completandi ratio in 1. Commentario Erasmi de Copia rerum: ut Rem universam luxu perdidit. Illud totum, per plurimas possessionum formas amplificare licebit, hoc modo. Quicquid vel patris vel matris nomine hereditati obvenerat: quicquid alioquin à finium morte obvenerat: quicquid ex uxoris dote, quæ quidem nequam erat vulgaris, accesserat: quicquid ex legatis creverat (atcreverat autem permultum) quicquid principis acceperat liberalitate: quicquid peculi strenuis conflaverat: pecuniâ omnem, vasa, vestes, fundos, agros, unâ cum ipsis & villis & pecoribus, breviter rem omnem seu mobilem seu solâ, denique familiam totam ipsam, sediffimis scortorum amoribus, quotidianis commestationibus, sumptuosis oblationibus, nocturnis perpotationibus, popinis, cupe diis, unguentis

collatio si-
militudinis,
maiores
exemplum.
quantitas.
suo sen-
sibus.
conclusio.

Infinitum, paucis diebus ita absumptis, obligaturus
 debet, ut ne truncum quidē sibi reliquum faceris
 In hoc exemplo proposuit Erasmius primò propo-
 sitionem, deinde complexiōnem, deinde partium enumerati-
 onem, postremò complexiōnem propositioni Synony-
 mam, sed per partes explicatam atque didactam. Item
 quod Ciceroem pro lege Manilia insignis est virtutis
 enumeratio, quæ in Imperatore requiritur. Et in Ca-
 cilius conparatione diversi generis homines recen-
 sunt. Hoc Schema à Ciceroe lib. ad Heren. 4. ab E-
 rasmo item in Eccl. lib. 3. ita dicitur. Distributio est
 quæ singulis personis aut rebus dispartitur, quæ con-
 venit. Vel eum in plures res aut personas negotia
 una quædam dispartuntur. Hæc non parum adfert
 orationi, si commoda accedat brevitatis præser-
 tim in prædicando: ut Principis est toti Reip. prospici-
 ens: Proceris salubribus consiliis Principis sollicitudinē
 adiuvare: Magistratum est, in iunctū munus bonæ fi-
 dē gerere: Populi est, Principis ac magistratū impe-
 riū fideliter obire: Episcoporum est, quæ ad pietatem
 saluti modis omnibus promoveri: Monachorum pro-
 prium omnium deprecari Dominum. Congeminatur
 sibi gratia, si aliud accedat schema, ut: Otio cor-
 rumperitur ingenium, industria crescit & augetur. Fru-
 gibus servat rem, luxus dissipat. Divitiæ docent arro-
 gantiam, paupertas modestiæ magistra est. Imperitia
 confidentiam parit, eruditio timido redit. Ceremo-
 niæ superstitionem alunt, fides & charitas pietatem.

Alia fabula.

Alia fabula, est quæ re à re submovens utramq;
 sibi ratione absolvit, hoc modo: Cur ego nunc tibi
 dicam quicquam si probus es, non meruisti: si im-
 probus, non commoveris? Item: Vel avaritia impulit,
 vel inopia: non avaritia, à quo vicio semper alligamur
 debet vitæ ratio: non inopia, qui largè suppenit fa-
 ctus. Item, Quid nunc ego de meis proptis meri-

tis prædicæ? si meministis, obtundis, sin obliuisti, cur
re nihil egerim, quid est quod verbis proficere possim?

Sermocinatio, *Διδασκαλία*, est quæ cuique personæ
sermonem assignat congruentem cum decoro. Vnde
viro forti, tyranno, seni, puero, juveni, &c. Definitur
hoc modo: Sermocinatio est, cum aptè personā aliquā
loquentē fingimus. Tales sunt passim apud Historicos
eccepciones, ut in T. Livio & aliis est cernere. Item, si
partes orthodoxi, qui vitæ innocentia, & mundana
vināq; eruditione clariuerunt, in hanc vitā revocantur,
ac corruptissimorum hominum mores & præpositi
Christianorum religionē viderent, nonne mox procla-
marent: O tempora, o mores, o curvæ in terris animæ
& cœlestium inanes vultus! ne vos de Christiano nomi-
ne gloriari? ubi vera fides? ubi sincera charitas? ubi
Christiana pietas? ubi deniq; legū ac præpositorū re-
verentia? en ullus inter vos dogmatum consensus,
velut in dissono choro suā quisque canit cantioem?
Ubi Episcoporum ac Pastorū Ecclesiarum charitas
triplex, quā ad Petro stipulatus est Christus, orā-
tionem illi demandaturus? ubi Sacerdotum sobrietas
castitatis amor? ubi tandem populi voluntas obtempe-
randi præceptis Christi, ac promptitudo obsequii
illis, quibus Deus ipse habenas Reip. administrandas
demandavit? Quid dicemus? Verbo tenus quidem
vos Christianos esse, vita plus quàm Ethnicos, &c.

Sententia, *ὑπόμνημα*, est quæ cōmoda brevitate desum-
strat, quid in vita sit agendū, aut quid fieri soleat. Vnde
aut hoc genus per omnes figuras & si in loco, quod
interferatur, velut emblemata seu gemmæ potius
multiplicem commoditatē adferunt orationi, fidenter
thoritatē, dignitatē, iucunditatē & acrimoniā.
Cavendū tamen ne nimis sint crebra: honestior
vestis est gemmis distincta, quā tota gemmis operata.
præterea ne futiles sint, aut stultæ, ne palam fallantur.

quavis loco infulciantur. Nam ut magni refert, quas
 gemas, quo in loco inferas : ita plurimum interest,
 quod sententia genus ubi insertas. Vitandum & il-
 lud, ne præter decorum adhibeantur. Absurdum enim fue-
 rit, si quis adolescentulo aut lenoni graves sententias,
 ut in re ludicra levique, Stoicorum adhibeat paradoxa.
 Quilibet sententias dicit, quodammodo præcipit, ac le-
 ges præscribit. Quæ ex probatis ac celebribus antho-
 dis proferuntur, in primis movent. Porro præcipua
 sententiarum genera octuplicia sunt. Primum, quod Univer-
 sale vocant, nullis circumstantiis implicatum, ut, om-
 nibus sibi melius esse malunt, quam aliis. Secundum, quod
 idem refertur, ut nihil est tam populare quam bonitas.
 Tertium, ad personam relatum, ut, Princeps, qui vult omnia
 cognoscere, necesse habet multa ignorare. Quartum
 simplex est, cui nihil admiscetur, ut, nihil tenacius hæ-
 re, quam quod pueri didicimus. Item, non est fidendum
 promotori, quia garrulus idem. Quintum est gemina-
 tum, ut Obsequium amicos, veritas odium parit. Sextum,
 quod ex duabus sententiis diversis confit, ut, mors mi-
 serum non est, aditus ad mortem est miser. Septimum ge-
 minus, sententia est recta, nihil habens tropi, aut alterius
 figuræ : ut, Amico fideli nihil est quod possit cõpa-
 ri. Octavum, cui gratiam auget additus Tropus aut
 figura, ut, Usque adeo ne mori miserum est? Ita Medea
 Thraciana: Servare potui, perdere an possim rogas? Est
 denique sententia quæ ad certam personam transfertur,
 ut sententiæ vanæ amittat. Velut illud Ciceron. Ni-
 hil habet (Cæsar) tua fortuna majus, quàm ut possis, nec
 minus melius, quàm ut velis servare quàm plurimos.
 Aliqua in 2. Comment. Eras. de copia rerum, & apud
 lib. 8. cap. 5. Huc pertinent Apophthegmata, quæ
 sunt, definitore Erasino, acutè dicta quædam & breviter
 summa, Ducum, Legatorum, Imperatorum : ac, ut
 si dicam, illustrium virorum, de quibus idem octo
 in lucem edidit. Præterea qualiacunque ve-

rectum dicta, quæ *aplois* vocat, huc referri debent.

Acclamatio, *Enthymum*, est reinarratio aut per summam acclamatio. Quæ si commodè accinatur, non habet aculeorum. Narrationi accinitur, illud Marci. Tantæ molis erat Romanam condere gentem. Probatæ rei, ut illud M. Tullii: Quorum igitur impunitus Cæsar, tuæ clementiæ laus est, eorū te ipsum ad delicatam acuet oratio? Schema est Epigrammaticum modum peculiare, ut in Epigrammate de Ove Catulum uberibus alente: Natura haud unquam vitur officiis, Utitur & Val. Maximus frequenter. Seneca suas Epistolas serè claudit Epiphonemata. Apud Hieronymum, Ambrosium & Gregoriū crebraperiuntur Epiphonemata; velut hoc de Petro, qui dicit. Ecce, reliquimus omnia. Multum reliquit, qui sibi retinuit. Conuenientiùs adhibentur in Epilogis, in quibus quæ præcipua sunt in toto argumento, insinuantur auditori animis. Aptè tamen & singulis partibus adhibetur interdum. Veluti si quis de te status perjurum sic acclamat. Deum negat, quisquis per illum peccat. Aut dehortatus à temerè jurando, sic accinat. Quæ causa assuevit jurare, is & pejerabit, si qua invitet. Aut si insectatus vitium ebrietatis, hoc modo claudit. Cui placet ebrietas, placet & infania. Item, Qui manitatis putat amicum portectis poculis ad temeritatem adigere, idem humanitatem appellet, amico mentis venenum dare. Similiter adhortationem liberalitatem in egenos, ita licebit claudere; Qui per rem subleuat, Christum demeretur, non hominem. ita, Non donat homini, sed Deo fenerator, quisquis tulatur egeno. Cæterum ut gratiam habet, si commodè incidat, ita frequentia & affectatio tardum audit & quod gravius est, fidem abrogat dicenti.

Nœma, *Nisus*, est cū testè significamus, quod actor ex sele divinet. Vel est obscurum dictū alicuius

Encl. 1.

Pro Ligario.

Intellectus.

Annus Hortensius negabat se unquā cum matre aut
 sorore rediisse in gratiam. Intelligitur enim nunquam
 illi cum matre aut sorore incidisse diffidiū. Item, Soror
 suū, quem sēpius ē ludo gladiatoris redemerat, dor-
 mienti præcidit pollicem. Ille cum sorore agit injuri-
 am. Pro sorore itaque dicitur juveni; Dignus eras,
 qui integram haberes manum. Hic sermo videtur esse
 commiserantis, cum exprobrat potius servile ingeniū,
 qui toties frustra redemptus, tandem pollice mutilatus
 ne posset esse Gladiator, tamē cū benevola sorore agat
 injuriam. Ita D. Hieronymus in Epist. ad Chromati-
 um; In mea, inquit, patria rusticitas vernacula. Deus
 vester est, & in diem vivitur; & sanctior est ille, qui di-
 citur est. Accessit huic patellæ, juxta tritum populi ser-
 monis proverbium, dignū operculum; significans Epis-
 tolam ad improbos populi mores accommodatam.

Oratio, est densa & continens frequentatio ver-
 borum cum absolute sententiarum. Vel est plena
 contra intervalla verborum frequentatio cum abso-
 lutione & perfectione sensuum. Hujus triplex usus est.
 In sententia, hoc modo; Ei non potest multum ob-
 esse fortuna, qui sibi firmitus quā in casu prædium
 collocavit. In contrario, Hoc pacto; Nam si quis spei
 non multum in casu collocaret, quid est, quod ei mag-
 noperē casus obesse possit? In Conclusionē, in hunc
 modum. Quod si in eos plurimum fortuna potest, qui
 suas rationes omnes in casum contulerunt, non sunt
 omnia committenda fortunæ, ne magnam nimis in
 ea habeat dominationem.

Expositio, sive Enumeratio, est cum rationibus com-
 plicibus enumeratis, quibus aliqua res aut fieri aut nō
 fieri poterit, ceteræ tolluntur, una relinquitur quam
 nos intendimus; hoc modo, Necessē est cū constet
 tantum istum fuisse nostrum, ostendas te aut vacuum
 possedisse, aut usu tuum fecisse, aut emisse, aut hæredi-
 tate tibi obvenisse; Vacuū cū ego ad essem, possidere

non potuisti. Tuum usu fecisse etiam nunc non potest
emptio nulla profertur: hæreditate tibi, me vivo, mea
pecunia venire non potuit: Relinquitur ergo, ut me de
meo fundo dejeceris. Hoc schema argumentationi con-
jecturali quadrabit, ubi negotii natura dabit facultatē.

Frequentatio, *Trochæusque*, est cū res in tota causā
dispersæ unum coguntur in locum, quod gravior acri-
etior fiat oratio. Vel est, cum argumenta fusius ac lon-
gissimè tractata, velut in unum fascem collecta oculis sub-
jicimus. Adhibetur attollendæ rei gratia, & Epilogi
maximè conducit, hoc modo; A quo tandem abest
iste vitio? quid est iudices, cur velitis eum liberare?
Sum pudicitie proditor est, insidiator alienæ; cupidus,
intemperans, petulans, superbus, impius in parentes,
ingratus in amicos, infestus cognatis, in superiores
contumax, in æquos & pares fastidiosus, in inferiores
crudelis, denique in omnes intollerabilis.

Exascatio, Est cū & nos commoti dicere videntur
& auditoris animum cōmouemus, hoc modo: Quis est
tam tenui cogitatione præditus, cujus animus tantis
angustiiis invidiæ continetur, qui non hunc hominem
studiosissimè laudet, & sapientissimū iudicet? qui pro
salute patriæ, pro incolumitate civitatis, pro Reip. lu-
tunis, quamvis magnum atq; atrox periculū studiose
suscipiat, & libenter subeat? Equidē hunc hominē ma-
gis cupio satis laudare quā possim, idemq; hoc certū
scio vobis omnibus usu venire. Expolitionis forma est.

Commoratio, sive Immoratio, est cū in loco firmis-
simo, quo tota causa continetur, manetur diutius, & e-
odem sæpius reditur. Hac uti maximè convenit, &
est Oratoris boni maximè proprium. Huic exemplum
satis idoneum subjici non potest, teste Cicerone; præ-
tereā quod hic locus à tota causa separatus non est,
sicut membrum aliquod, sed tanquam sanguis po-
tus est per totum corpus orationis.

Similitudo, *inclusio*, *Homocōsis*, est cū aliquid ex re

dispari simile ad rem quāpiā traducitur. Vel est, quando res cum re ex similitudine confertur. Mancinellus.

Fertur Homocrosis, quoties fit similitudo,

Sunt species Icon, ut Parabola & Paradigma.

Est cum ex similitudine alicujus cogniti in aliquod incognitum devenimus. Hoc schema plurimū lucis ac dignitatis adfert orationi. Interim etiā ad probationē multum confert: Hujus exemplum erit: Ut gravissimè peccant, qui fontem publicum, unde hauriunt omnes, veneno inficiunt; ita pessimè merentur de republica, qui principis animum perniciosis consiliis depravant. Item, Quemadmodum in periculosa navigatione non ei committitur clavus, qui opibus aut nobilitate præcellit, sed qui gubernandæ navis peritiā cæteris præstantior est; ita non oportet principatum tradere ei qui cæteris ditior sit, aut genere clarior, sed qui prudentia & fide cæteros antecæat. Illud curandum, ut similitudo quæret ad id cui adhibetur, ne sit sordida aut obscena, ne accersatur à rebus auditori ignotis, ne item dura & affectata, ne denique talis, ut statim in diversum torqueri possit. Hoc schemate scætet undiq; scriptura divina. Inter Ecclesiæ doctores nullus hac figura largius utitur, quàm Joannes Chrysostomus. Pro qualitate portò similitudinis variabitur orationis character. Iucundus erit, si à rebus iucundis docetur, hoc modo, Quemadmodum blandis flatibus, aspirante Favonio, squallor & tristitia hyemis depellitur, omnisq; naturæ facies, veluti nova juvena repubescit, arbores novis ornantur frondibus, gramina blandè virentia variis florum luminibus distinguuntur, amnes labuntur autumni; Sol ipse totāque cæli species mitiore aspectu delectat oculos ita simul atq; hominis animus afflaverit divini spiritus gratia, protinus abijt vitæ prioris deformitas, prout; vitis omnis vitæ decoris virtutibus enitescit, dicas cum feliciter venatis. Grandis tum

Iucunda
similitudo

Grandis
similitudo

erit illud: Sicuti Deusculum nullius egeat, tamen siue
 natura gaudet omnibus benefacere. ita qui Deum pa-
 trem appellant, debent gratis de omnibus, quod in ip-
 sis est, bene mereri. Porro de acris dictionis hoc sit exem-
 plum: Expallescis ad afflatum aut morsum vipere, & ad
 medicum curris? quanto magis horrenda turpitudine,
 quæ venenum habet omnibus viperis præsentim,
 quantoq; celerius querenda medicina? Ceterum me-
 diocri characteris exemplum à rebus mediocribus
 sumendum, hoc pacto: Quemadmodum qui iuxta He-
 siodi consilium crebro parva parvis addunt, tandem
 evadunt divites: ita qui in virtutibus semper ad melio-
 ras proficiunt, tandem profectus evadit. Postremo, Humi-
 lis siue submissæ dictionis hoc exemplum erit. Quem-
 admodum mendici si quid habent boni celant, sed
 pannos & ulcera ostendunt, quo spectantium benigni-
 tatem provocent: sic nos oportet non jactare nostra
 beneficia apud Deum, sed mala nostra profiteri, sve-
 li nus illius in nos misericordiam prolicere.

Icon, Imago, εἰκὼς, est cùm vel rerum vel personarum
 imago exprimitur. Vel est formæ cum forma ex quadã
 similitudine collatio. Vel est oratio demonstrans cor-
 porum aut naturarum similitudinem. Corporum: ut,
 Os humerisq; Deo similis. Naturarum: ut, Duo fulmi-
 na belli Scipiadz. Hoc schema nimium differt à si-
 militudine, quum sit hujus species. Nam similitudo ad-
 hibetur ad ornatum, ad voluptatem, ad persuadendũ,
 ad evidentiam, ad gravitatem, & ab omni genere rerum
 asciscitur. Imago tantum ab animantis forma ducitur,
 & ad rem vel amplificandam, vel oculis subjiciendam,
 quinetiam ad evidentiam, pravitatem, ac orationis ju-
 cunditatem facit: ut, si hominẽ rapacem, aut virulen-
 tum depingas, similem habeto draconi, qui oculis ar-
 dentibus, dentibus acutis, unguibus aduncis, hiantæ
 rictu, per omnia volitet, circumpiciens si quem reperi-
 ar, cui possit aliquid mali faucibus afflare, quem occu-
 tingere,

dingere, dentibus diffecare, lingua aspergere, ungui-
bus dilacerare. Item, Imperator noster, ignis aut solis
iubar armis relucens, praelium ingressus est, ac, more
Leonis, hostes infilit. Mancinellus:

Ad formam formæ collatio dicitur *in* *adv.*

Parabola, vulgata, Collatio, est similitudo sumpta
ab his quæ sunt, aut quæ natura casive rebus adjuncta
sunt. Dicta Parabola auctore D. Hiero quod alteri *in*
gloriam, hoc est, assimulatur, & quasi umbra prævi-
um veritatis est. Parabola res longius, quæ comparan-
tur, repetere solet, nec hominum modo inter se opera
similia spectantur, sed & à mutis atque etiam inanimis
interim huiusmodi ducitur. Cic. pro Mure. Quid si è
portu solventibus, ii, qui jam in portum ex alto inve-
hantur, prædicere summo studio solent & tempestatum
rationem, & prædonum, & locorū: quod natura affert,
ut eis favcamus, qui eadem pericula, quibus nos per-
fundi sumus, ingrediantur: quomodo tandem animo esse
oportet, propè jam ex magna iactatione terrā viden-
tem, in hunc, cui video maximas Reip. tempestates esse
subeundas. Item, Navis pro ventorum ratione velum
tollens, aut contrahens, in hoc aut illud latus transfe-
rens, Parabola est, quæ doceat sapientem tempori ce-
dere oportere, ac rebus præsentibus sese commodare.
Definitur & hoc modo: Parabola est, comparatio rerum
genere differentiū. Quales in Evangelio multe sunt.
Quam igitur alicujus vulgaris rei comparatione no-
strū institutū illustramus, id propriè Parabola dicitur.

Quædam
Allegoria

Paradigma, vulgata, Exemplum, est enarratio ex-
empli hortantis aut deterrentis. Fabius ita definit: Pa-
radigma est rei gestæ, aut ut gestæ, utilis ad persuaden-
dū id quod intenderis cōmemoratio. Habent exempla
magnam vim, & ad persuadendū & ad inflammandos
animos æmulatione virtutis. Adhibentur autem non
solum ad fidem faciendam, verum etiam ad orandam
rem, ad illustrandam, ad augendam, ad locupletandā.

Lib. 1. cap.

Vita & ho-
maja.

Sunt

Sunt porro paradigmata aut ut similia, aut dissimilia, aut contraria. Rursum, aut ut maiora, aut ut minora, aut ut paria. Dissimilia, siue inæqualia circumstantiæ ferè constant. Sunt autè circumstantiæ, ut obiter dicam, partim rerum, ut causa, locus, occasio, instrumentum, tempus, modus, atq; id genus aliarum: partim personarum, ut natio, patria, sexus, ætas, educatio & disciplina, habitus corporis, fortuna, conditio, animi natura, studiis, affecta, commotio, consilium, nomen. Cæterum exempla idem efficiunt quod similitudo: nec quicquam interest, nisi quod hæc sumuntur à factis cum authoritate. Ut, Quemadmodum equus, si paulatim exerceas, redditur ad ferendos summos labores tolerantior: ita corpus hominis, si per gradus assuescat maioribus, tolerat quæ aliis non auderet attingere. Simile est. Exemplum erit Milo Crotoniates, qui singulis diebus ad aliquot stadia gestando vitulum, eundem post taurum factum ad tantundem spatii facillè gestavit. Sumuntur autem exempla à personis siue veris, siue fabulosis, præterea à brutis & inanimis: Habent enim bruta animantia naturæ ductu plurimas virtutum imagines: ut Elephanti non coeunt nisi in semotissimis locis, & fortè intervenientem occidunt: quanto magis decet in congressu conjugum temperari licito, multum adhiberi pudoris? Item, Delphini minores non sinent vagari incommittos: quanto magis oportet hominem liberis suis adhuc teneris adhibere paedagogum? Item, Unaquæque arbor alicuius generis: decet igitur & matres sua lacte nutrire filios suos. Porro exempla illa potissimum animos movent, quæ sunt antiqua, illustris, nostratia, id est, suæ cuiusque gentis: & domesticæ, id est, sui cuiusque generis. Historici in gentem vim exemplorum virorum, Poëtæ fabulorum tibi assatim suppeditabunt.

Digressio, rapsodica, est alicujus rei, sed ad utilitatem causæ pertinentis, extra ordinem excurrentis tractatio. Vocatur etiã Excursus, Egressus, Expatianti genus, Egressus

gressa. Et quia hæc tractatio est maximè illustrat, ornat
 ac locupletat, haud immeritò illi huic schematù or-
 dinis veluti appendicem adscribere placuit. Adhibetur
 autè vel laudandi gratia (qualis est apud M. Tulliū pro
 L. Cornelio popularis illa virtutum Cn. Pompeii com-
 memoratio, in quā ille divinus Orator, veluti nomine
 ipso ducis cursus dicendi teneretur, abrupto quem in-
 choaverat sermone, divertit) aut vituperandi, aut or-
 nandi, aut delectandi, aut preparandi causa. Sumuntur
 autem ab expositione rerum gestarum, à descriptione
 locorum, regionum, personarum: item à tractatione
 fabularum, apologorū, præterea à locis communibus
 &c. Porro longius immorari licebit excursionibus vel
 in initio dictionis (Qualis illa Herculis Gallici apud
 Lucianum & Lamiarum apud Politianum descriptio)
 vel in fine, quo jam cessus recreetur auditor: Quemad-
 modum in Georgicis serè facit Virgilius. In medio, si
 quando digredi licebit, celerius eò redeundum, unde
 digressus sis, nisi pars causæ jam absoluta digressionis
 anam præbebit. Veluti post narratam causam: quò ad
 securam argumentationem auditor reddatur alacri-
 or. Aut post probationem, siue omninò post locos ina-
 miores, quo tardium subtilitatis discutiatur. Aut nisi
 res ipsa locos huiusmodi suapte sponte afferat, qui
 invitent ad diutius immorandum. Hæc Erasmus
 Barbarici in Germania nostra profliga-
 tor, sinceræ Latinitatis reparator,
 ac de omnibus literarum stu-
 diosis optime me-
 ritus,

FINIS.

Andrus P
 & Eras-
 Digressio
 sex modis
 immorandi.

Vnde dig-
 resio per-
 Vbi digre-
 sio locum
 habet in
 morandi.

In medio
 rationis q
 modo di-
 alatur.
 Longior
 digressio
 orationis
 medio.